SZOCIÁLDEMOKRATÁK A PARLAMENTBEN

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT
VÁLASZTÁSI KÜZDELMÉNEK DOKUMENTUMAI
A PÁRT NEMZETGYÜLÉSI KÉPVISELŐINEK ÉLETRAJZAIVAL ÉS ARCKÉPEIVEL

A PARLAMENTI FRAKCIÓ ELVI DEKLARÁCIÓJA

SZERKESZTETTE

SZAKASITS ÁRPÁD

VANCZÁK JÁNOS

ELŐSZAVÁVAL

BUDAPEST, 1922

A NÉPSZAVA-KÖNYVKERESKDÉS KIADÁSA, VII. ERZSÉBET-KÖRUT 35

Világosság-könyvnyomda rt., Budapest, VIII. Conti-utca 4. sz.

Előszó.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt egyik értékes históriai momentumát rögziti le ez a könyvecske. Egy nagy eseményét a pártéletnek, amely sulyos vereségek után ismét megnyitja a fölemelkedés utjait Magyarországon a szocializmus számára.

A bolsevizmus bukása és az ellenforradalom győzelme után a szocializmus ellenfelei és ellenségei minden módot és eszközt alkalmasnak találtak arra, hogy a magyar munkásmozgalmat megfojtsák, a szocializmust kiirtsák. A kezeikbe visszakerült hatalom e tekintetben sok mindenre módot nyujtott nekik.

De a szocializmus, a benne rejlő igazságánál fogva, erősebb minden hatalomnál és ki nem irtható, amig osztályellentétek szaggatják szét a társadalmat. Ezt az egyszerü valóságot felejtik el ellenfeleink, bár az utóbbi félszázad történetében elég példát találhatnak erre. A levert, letiport magyar proletáriátus most ujabb példával szolgált.

Ellenfeleink — kik hatalmukat forradalmi uton, ellenforradalommal nyerték vissza — már irtóznak a forradalom árnyékától is. Aggodalmuk érthető, de szerintünk fölösleges. A forradalom — szocialista értelmezés szerint — nem jelent fegyveres fölkelést (ami különben is — ha sor kerül rá — csak kifejezője a már végbement forradalomnak); szociáldemokrácia pedig nem jelent bolsevizmust. A szociáldemokrácia küzdelmének célja az elavult gazdasági és társadalmi állapotok megváltoztatása. A változások nem emberek kivánságára, hanem a fejlődés törvényei szerint történnek. Akik a korszerüen szükséges változásokat megakadályozzák, azok szükségszerüleg elvesztik lábuk alól a talajt, kezükből kiesik a hatalom. És a legnormálisabb állapotok között is győz fölöttük — a forradalom.

A szociáldemokrácia szelleme szerint a *szavazólap* is forradalmi eszköz lehet és ha a tömegek ezt megértik, hatalmasabb eszköz, mint a vértontó fegyverek. A szavazólapokkal megvivott forradalom győzelme szebb és nemesebb mint a véres csatákban fegyverekkel kivivott győzelmek.

Az itt lerögzitett históriai momentum legyen ennek a fölfogásnak tanuságtétele a magyar proletárság előtt, legyen kutforrása osztályharca megtisztulásának az ábrándozó és csodákat váró tévelygésektől és legyen szilárd talajává mozgalmunknak, amelyen a szocializmus győzelmét épitjük.

Budapest, 1922 julius.

Vanczák János.

Bevezetés.

Meglengetjük tépett lobogónkat elöttetek, magyar proletárok. Es minden oltárkövön, amelyen áldozati piros vér kiömlött, lobogjanak fel a tüzek és a zászlók hajoljanak meg mélyen elvérzett hősök emléke előtt. Mert emlékezésre való idő van . . .

Nem győzelmet ünneplünk a harcok förgetegében, amikor két kézzel kell tovább verekedni, hanem azt, hogy ime a szocializmus serege *veretlenül indulhat uj csatákra,* amikor ellenségei már azt hitték róla, hogy *nincs többé.*

A készülődés közben vessünk néhány pillantást golgotás multunkra, a félszázad ködébe veszö bátor megindulásunkra, a sok-sok csatára, amit vivtunk a magyar munkásosztály fölszabaditásáért. Kell hogy jusson egy két pillanat erre, hiszen a magyar osztályparlament feudális bástyáit félszáz évig *hiába* ostromolta a munkásosztály, nem engedték oda be a dolgozó milliók képviseletét. Olyan konok, olyan rövidlátó, olyan megátalkodott sehol sem volt a reakció, mint itt ebben az országban és sehol máshol — Oroszországot kivéve — nem szenvedett annyit az ország és népe uralkodó osztályának vak gyülöleteért, konokságáért. Ha csak egy sugara a demokráciának behatolhatott volna ide a „bőrkabátosok" sötét országába, akkor nem rázta volna meg a szörnyü földindulás olyan nagyon ezt a földet és nem heverne romokban egy nagyrahivatott nép évszázados munkájának minden eredménye.

Mert ez a nép nem pusztulásra való, hanem elhivatott arra, hogy belekapcsolódjék az európai kulturába és többet ér, mint amennyit érnek urai. Lássuk csak: bátorsággal és kitartással küzködött azért, hogy fölemelkedjék és noha elzárták előle, mégis megtalálta utját a huszadik század uralkodó eszméjéhez, — a szocializ-

mushoz. Hadakozott azért, hogy odajusson, ahol a törvények iródnak, kérte a maga részét az ország ügyeinek intézéséből, halált megvető bátorsággal harcolt azért . . .

Nemrégen mult tiz esztendeje május 23-nak . . . Lapozzátok föl az utolsó két évtized politikai történetének lapjait: meglátjátok, mit müvelt a magyar proletáriátus azért, hogy jogokhoz jusson, hogy ne legyen többé bélyeges ember ebben az országban. Csendőrszurony, börtön, toloncut volt az uralkodóosztály felelete. És a küzdelem mégsem lankadt, a láng egyre magasabban lobogott. Van-e hát valaki, aki nem hisz ebben a népben?

Háborut járt négy hosszu esztendőn és a cinikus válasz nem volt más erre sem, mint ez: *kötelesség, amelyért nem jár jutalom.*

Különös fortélya van a magyar urak igazságérzetének.

Azután a történelmi viharok két forradalomba is belesodorták. Ki tudná most hirtelenében fölmérni az utat, amely a forradalomhoz és a forradalom bukásához vezetett. De annyi bizonyos, hogy nem a reakció erői gyürték le a demokrácia szellemét, ezek csak kihasználták a kedvező alkalmat, megrendült pozicióik megszilárditására. De a magyar nép az ellenforradalom legvéresebb, legdühödtebb idejében is megmutatta, hogy nem tud erőt venni rajta a sötét reakció; megmutatta, hogy több benne a kultura, a tiszta és igaz hazafiság érzése, több benne az erkölcs és több a hüség, mint azokban akik kormányozzák. A magyar nép soha nem lesz a reakciósok hatalmának rendithetetlen bázisa.

Erőszak legyürheti, hatalom vérbefojthatja, de ujra talpra áll és megy előre a demokrácia utján. A magyar urak hát nem hivatkozhatnak erre a népre, ha reakciót akarnak, ha vissza akarják forditani az idő kerekét, ne hivatkozzanak erre a népre, amely örök időkre eljegyezte magát a demokráciával, amelyért vére is hullott.

Ez a hatalmas népi erő nyilatkozott meg a választásokon is. Két és fél esztendős sötét nyomoruság temetői csöndje után; egy rettenetes — méreteiben és eredményeiben is borzalmas — ellenforradalmi periódus után, amely alatt csak a sakálok üvöltése hallatszott, csak a véres demagógia ocsmány orditása döbbentett minden tisztességes emberi érzést, csak a szuronyok villogtak,

csak a gyilkos kés ropogása hallatszott, ilyen idők után ez a nép, mint egy hatalmas és verhetetetlen óriás emelkedett föl, hogy hitet tegyen a demokrácia mellett, hogy megmutassa elpusztithatatlan erejét.

Mit számit az, hogy akaratát meghamisitották; mit számit az, hogy hatalmi erőszak gyáván még egyszer és utoljára hurkot vetett a nyakába? A népakarat azért elevenen él és az uralkodó osztály, amely *uralmának integritásáért* harcol, érezni kénytelen, hogy a multat többé visszaállitani nem lehet. A demokrácia erői megsokasodtak és a programokon — lehet bármi a szándék — átüt a demokrácia kényszeritő ereje: Gömbösék agrárdemokráciát, Wolffék keresztény demokráciát hirdetnek, a legitimista grófok, a szabad királyválasztó nagybirtokosok, a „liberális" nagytőkések, az ezerholdas püspökök és a zsidó bankárok mind-mind a demokráciát hordják ajkukon — belső dühvel, hogy igy muszáj, de kénytelenül, mert *másképen nem lehet.*

Nem lehet. Megpróbálkoztak másként, megpróbálták az erőszak és demagógia minden fegyverével legyürni ezt az ellenséget: a demokráciát, de sikertelenül. Ahová lesujtottak, a kibuggyanó vér nyomán kisarjadt a demokrácia virága; minden megölt, börtönbe zárt, internálótáborba hajszolt ember nyomába ezrek és ezrek léptek. Es mikor megszámlálták seregeiket, látták, hogy meggyérült erősen és hiábavaló volt a háboruskodás a demokrácia legyürhetetlen szellemével.

Az ellenforradalom parlamentje, amelyet a legdurvább erőszak, a legkegyetlenebb cinizmus kalapált össze — széthullott tehetetlen vergődésében és ezerféle gonoszságában. Uj választásra hivták az országot, mert kellett, de előbb megszabdalták a kényszeritett demokráciát a választójogban, mert vakondszemeikkel is látták a demokrácia feszülő izmait, nagyranövekedését. Saját képükre formált választójogot kényszeritettek az ország népére, *másfélmillió embert kilöktek az „alkotmány sáncaiból"*: munkásokat és munkásasszonyokat, a titkosságot kasztrálták és a világ legkorcsabb választójogával lepték meg a várakozó országot. De ez csak a „jogi" része a dolognak. A gyakorlati része még különb volt. Az egész közigazgatás, az állam minden hatalmi szervezete a presszionak, a durva erőszaknak minden eszköze hadban

állott a demokrácia hiveivel. És mégsem sikerült ugy, ahogy akarták. És amennyire sikerült, — ha van még bennük önérzet — nem dicsekszenek vele. A kétharmad többséget megvásárolták, nyilt szavazással, szuronyhegygyel, brutális erőszakkal kikényszeritették.

A kétharmad többség *igazában a demokrácia oldalán van.*

Majd beszélnek erről a számok. Ha lett volna bátorságuk a nép itélete elé állani, hirmondó sem maradt volna belőlük.

De minden erőszak ellenére is a demokrácia megerősödve került ki az egyenlőtlen küzdelemből, a szociáldemokrata párt pedig ragyogó sikert ért el. Ötvenesztendős héroszi küzdelem után végre bekerültek a dolgozó nép képviselői is a magyar parlament falai közé. Huszonöt szociáldemokrata mandátum, *kétszázhetvenezer* szociáldemokrata szavazó azok közül, akiket a választójogi puccskormány beengedett az „alkotmány sáncaiba". Negyedmilliónál több ember sorakozott a szocializmus választási zászlaja alá. És akik kivül maradtak a sáncokon, vannak még ennyien. És ezt a pártot akarták kiirtani!

Minő vakok és minő süketek . . .

Utban a parlament felé.

A keresztuton: passzivitás-e vagy aktivitás?

Az 1920. évi januári választások a legpéldátlanabb terror jegyében folytak le. Ennek a választásnak a történetét majd megirja valaki, aki avatott tollal a magyar forradalom és ellenforradalom történetét megirja. Nekünk valamennyiünknek még élesen emlékezetünkben élnek az „ellenforradalom alkotmányozásának" napjai. A szociáldemokrata párt ezekből a választásokból *kénytelen* volt visszavonulni, mert nem tehette kockára jelöltjeinek és agitátorainak életét. Ettől az időtől számitódik a párt politikai passzivitása. Helyes volt-e, okos volt-e, erre mi nem felelhetünk, de *igy kellett* dönteni, ezt ma is elevenen érezzük. Bizonyára lesznek, akik azt mondják majd, — olyanok is vannak, akik már ma is ezt vallják — vállalni kellett volna a kockázatot. Nem föladatunk, hogy ebben a kérdésben birák legyünk. A politikát az *eredmények* igazolják. A tömegpszichológiai hangulatot pedig, amely a gazdasági rugók mellett egyik leghatalmasabb tényezője a politikai cselekvéseknek is, rekonstruálni évek multán alig lehetséges. Mi ma is ugy érezzük, hogy passzivitásba kellett vonulnia a szociáldemokrata pártnak.

Ez akkor *forradalmi* lépés volt.

Sokan a passzivitás merev álláspontján maradtak mindvégig és valljuk be, volt jogosultsága ennek az álláspontnak. A kormányzati erőszak tényei, a durva és brutális szétzüllesztése minden értékes intézménynek; a vér, ami kiömlött, a börtönök, az internálások, a buza aranyparitása, a drágaság, a munkanélküliség és ki győzné elsorolni mind a bajt, amelyben az ország vergődött a kurzus jóvoltából. Mindezek a tények az elkeseredést és békülhetetlen haragot égették bele a munkások, a dolgozó nép lelkébe.

Az összeszoritott öklök, a bosszura várakozás ideje volt ez.

De a börtönökből, az internálótáborokból az esztendők óta sinylődők kétségbeesett panasza hallatszott; a gazdasági züllés egyre mélyebb sebeket vágott, a nemzetgyülés utolsó idejében a fölfakadt kelevény büzét terjesztette, az egyesülési jog vasbéklyókban, a sajtó bilincsekben s a dolgozók tehetetlenül és védtelenül állottak mind e tényekkel szemben és csak egy uton segithettek volna magukon . . . De ez az ut kockázatos és veszedelmes, az országra és a népre nézve is katasztrófális lett volna. De a vaspántokat elkeseredett erők feszitették és a kormányzat egyre szorultabb helyzetbe került. A nyugati demokrácia hideg közönye, a külföldi pénzforrások tökéletes eldugulása, a legitimisták erősödő támadása és sok más körülmény még jobban meggyöngitették a helyzetét. Kiutat keresett és kényszeredetten csavarintott egyet a szelepek srófján. Ez pillanatnyilag segitett rajta, de a kurzusi politikát egész terjedelmében nem lehetett már ott folytatni, ahol elkezdték. A szabadságjogok egy *gyenge sugara* behatolt a magyar sötétségbe és ennél a gyenge sugárnál láthattuk, hogy a kurzus két és félesztendős szörnyü erőfeszitése sem tudta szétzüllesztení a szervezett munkások táborát, a szocializmus erejét. És ez az erő *aktiv* erő volt, mert cselekedni *akart*, cselekedeteket *várt*. Igaz, hogy a passzivitás hivei a kurzus állandó gyöngülésében álláspontjuknak erősödését látták: tökéletes győzelmet akartak — *egyszerre*. Ez azonban utópia volt és abban a pillanatban, amikor az ellenforradalmi nemzetgyülés léte megszünt, *megszünt ennek az álláspontnak forradalmi jellege is*. Megszünt, mert a tömegek cselekvőleg részt akartak venni a politikában, megszünt, mert most már volt egy polgári ellenzék, amely a szabadságjogokért küzdött és amelytől a szociáldemokrata párt passzivitása esetén nem tagadhatta volna meg támogatását és igy szocialista szavazatokkal, polgári pártok ültek volna a nemzetgyülés padjaiba; már pedig nem kétséges az, hogy a munkáskérdés szempontjából *ezekben* a pártokban *mégsem bizhatik* meg a proletariátus. De különben is a tények egész sora sarkalt aktiv politikai cselekvésre.

A passzivitásról beszéltek a polgári pártok is, de

komolyan egyik sem gondolt arra, hogy valóban tartózkodjon a választási harcban való részvételtől. A föntebb említett helyzet tehát — hogy munkásszavazatok talapzatán épültek volna polgári pártok — bekövetkezett volna.

Komolyan gondolt a passzivitásra a szociáldemokrata párt, látván a készülő választójogcsalást és a passzivitás latolgatásával el is érte, hogy az abszolut reakciósnak tervezett választójogi rendelet kapott néhány demokratikus flastromot.

Mindent egybevetve a helyzet az volt, hogy *lélektanilag* a passzivitás nagyon megokoltnak látszott, *értelmileg* azonban, a *tények* egybevetése alapján az aktivitás bizonyult a helyesebb és okosabb megoldásnak a szociáldemokrata párt számára, amely *aktiv* párt. Es ez az álláspont volt a *bátrabb és forradalmibb álláspont* is. A vita, amely e körül a kérdés körül a *Népszavá*-ban, a pártszervezetekben és mindenütt folyt, értékes és hasznos volt és amikor a pártválasztmány előtt döntésre került a sor, már határozott álláspontok kerültek egymással szemben. A döntés után pedig egyesült erővel indult meg a munka és a küzdelem. Egyesült erővel. Nem volt egyetlenegy sem az elvtársak között, aki passziv maradt volna, mert a döntés előtt az volt az álláspontja, hogy maradjon a párt passzivitásban. A szocialista fegyelem győzelme volt ez. A pártválasztmány eme jelentős üléséről szóló jegyzőkönyvet alább közöljük, mint fontos dokumentumot:

A pártválasztmány döntése a passzivitás és az aktivitás kérdésében.

Hetek óta nemcsak a munkásság, hanem az egész politikai közvélemény lázas érdeklődéssel várta a szociáldemokrata párt megnyilatkozását a választásokban való részvétel kérdésében. A szociáldemokrata párt vezetősége pedig várta, hogy a kormány a kerületi beosztásról szóló rendeletet a nyilvánosságra juttatja. Addig az aktivitás és a passzivitás kérdésében dönteni nem is akart. De a kormány késedelmeskedése mindegyre nyilvánvalóbbá tette, hogy ez az amerikázás az ellenzéki pártok és a szociáldemokrata párt ellen irányul. Ezért

a párt vezetősége arra az elhatározásra jutott, hogy függetlenül attól, hogy a kormány mikor adja ki a kerületi beosztásról szóló rendeletet, döntésre viszi a kérdést.

Március 21-én reggel 9 órára hivta össze a pártvezetőség a szociáldemokrata párt országos választmányát. A pártválasztmány tagjai teljes számban jelentek meg a fontos ülésen. Jelen voltak a fővárosi és vidéki szervezetek megbizottai és reggel 9 órától este 8 óráig folyt a tanácskozás a pártvezetőség előterjesztése fölött. Minden szenvedélyesség nélkül, komolyan és tárgyilagosan fejtették ki a pártválasztmány tagjai fölfogásukat és a magas szinvonalu vita után döntöttek. Döntöttek mégpedig ugy, hogy elfogadták a pártvezetőség előterjesztését, amely azt tartalmazta, hogy a szociáldemokrata párt teljes erejével vegyen részt a választási küzdelemben.

Voltak, akik a passzivitás mellett érveltek, voltak, akik a kongresszus döntésére akarták bizni, hogy a szociáldemokrata párt résztvegyen-e a választásokban, avagy maradjon passzivitásban. Szabadon mérkőztek össze a vélemények és a döntés alapja annál szilárdabb, mert a mélyreható vita után a pártválasztmány mintegy 150 tagja közül csupán nyolcan voltak olyanok, akik a pártvezetőség előterjesztése ellen szavaztak.

A pártválasztmány ülésének hangulatában a szociáldemokrata tömegek friss ereje, harci készsége és akadályt nem ismerő lelkesedése nyilatkozott meg. Amit a pártválasztmány ülésén elhangzott mintegy 40 fölszólalásból külön ki kell emelni, az körülbelül ebben foglalható össze: *A szociáldemokrata párt belemegy a választási küzdelembe és amikor ezt elhatározza, senki támogatására nem számit. A választás költségeit a munkásság a maga erejéből teremti elő. Nem riad vissza semmiféle terrortól, mert ha bárhol bárkik megkisérelnék, hogy a szociáldemokrata párt választási agitációját terrorral lehetetlenné tegyék, a szervezett munkásság nem fog megfutamodni és kemény öklével fog minden támadást visszaverni.*

Reggel 9 órakor nyitotta meg az országos pártválasztmány ülését *Sütő József* elvtárs. Miután megállapitotta a határozatképességet, átadta a szót a napirend előadójának, *Farkas István* elvtársnak.

Farkas István elvtárs ismertette a pártvezetőség elő-

terjesztését. A pártvezetőség — mondotta — előbb azon az álláspontón volt, hogy addig nem határoz az aktivitás, vagy a passzivitás kérdésében, amig valamennyi választójogi rendelet meg nem jelenik. Minthogy azonban ugy látta, hogy a kormány a kerületi beosztásról szóló rendelet kiadását eltaktikázzaa, arra az elhatározásra jutott, hogy döntés elé viszi ezt a kérdést annyival is inkább, mert az idő sürget, vidéken mindenütt megkezdődött a választási agitáció és a szociáldemokrata párt sem várhat tovább elhatározásával. Ezért a pártvezetőség összehivta a pártválasztmányt, hogy az döntsön a párt állásfoglalásáról. Három kérdésben kell a pártválasztmánynak megnyilatkoznia: 1. *résztvegyen-e a párt a választásokban?* 2. *az egyesülési és gyülekezési jog ügye;* 3. *a párt választási költségeinek előteremtése.*

A pártvezetőség azt javasolja a pártválasztmánynak: mondja ki, hogy a Magyarországi Szociáldemokrata Párt *a választásokban résztvesz.* Kétségtelen, hogy a kérdés eldöntése nem könnyü föladat. Lehet ellene is, mellette is érveket csoportositani. De akár jobbra, akár balra dől is el a kérdés, bizonyos, hogy mindkét esetben a felelősség óriási sulya a párt fórumait terheli. Nem lehet jóslásokkal eldönteni, hogy az aktivitás vagy a passzivitás milyen eredménnyel járna, de tény, hogy a parlamenti harc is egyik nélkülözhetetlen eszköze a munkásmozgalomnak, *az aktiv térfoglalás a parlamenti képviseleten keresztül érvényesül.* A parlament a szociáldemokrata párt számára mindeneken fölül a kapitalista rendszer kritikájának a tribünje is. Ez a tribün sokáig hiányzott. Forradalmak és ellenforradalmak jöttek és a munkásmozgalom sohasem jutott abba a helyzetbe, hogy a parlament porondján mérhesse össze erejét ellenfeleivel. A legutóbbi választásoknál *a terror* tette lehetetlenné, hogy a párt végigküzdje a választási harcot. És ha a nemzetgyülés naplóját végiglapozzuk, azt látjuk, hogy két esztendő alatt *nem volt szó ezen a nemzetgyülésen semmi szociálpolitikáról, sem a munkáskérdésekről, sem a nép széles rétegeit érdeklő kérdésekről.* Ha a szociáldemokrata párt most ujra passzivitásba menne, egészen bizonyos, hogy ezekről a kérdésekről a mostani választásokból megszülető parlamentben sem lenne szó. Akik a munkásmozgalom nagy érdekeit mérlegelik, kell hogy ezenkivül

számításba vegyék azt is, hogy a polgári pártok fölbomlottak, a legitimizmus mérge ette bele magát a polgári pártok életébe. Ez az ellentét megbontotta, ha csak átmenetien is, az uralkodó osztályok frontját. Ellenfeleink meggyöngültek. Ezt a politikai és történeti szituációt ki nem használni bün volna. *De ezt a kedvező szituációt a passzivitással kihasználni nem lehet.* A passzivitás negativumot jelent és ha passzivok maradunk, akkor legföljebb csak szemlélői lehetünk ennek a bomlási folyamatnak. Lehet a passzivitás eszköze a harcnak *egy bizonyos ideig*, de aktivitásra teremtett pártnak, mint amilyen a szociáldemokrata párt is, *állandó* harci eszköze a passzivitás nem lehet. Külföldön is azt láttuk, hogy a szociáldemokrata pártok belementek a választásokba akkor is, amikor a választójogi törvények szükmarkuan adták csak a munkásság számára a jogot. Belementek a választásokba, mert nem vethették el maguktól ezt a harci eszközt sem. A mi helyzetünk ma még inkább parancsolóbb szükségességgé teszi, hogy a parlamenti harc fegyvereit ne vessük el magunktól. Egyoldalu osztályuralom mered felénk.

Egy olyan hatalmi berendezkedés, amelynek nincs politikai célja és nincs politikai hivatása. *Csupán a régi bünök tartják össze.* Hogyan akarjuk megdönteni? Ez a kérdés. *Parlamenti uton kell ezt a hatalmat megdönteni, átalakitani és ez a munkásság föladata.* Az ellenzék jó részére nem számithatunk. Nem osztályellentétek választják el a kormánytól, hanem csak közjogi ellentétek. A parlamenti pártokban a bomlási folyamatot és a kijegecesedést bizonyos érdekek mellé csak *a szociáldemokrata párt parlamenti müködése hozhatja létre.* De ha a párt nem lesz bent a parlamentben, közjogi harcokban éli ki magát ez a parlament is.

Nem marad tehát más hátra, mint résztvenni a választási küzdelemben. Nem lesz könnyü dolog. Az ellenzéki gyülések megzavarásának példái már előttünk állanak. De nem riadunk vissza a küzdelemtől. Tudjuk, hogy ez a harc a hatalom megtartásáért folyik, de a harc elől mi sem térhetünk ki. Ezért javasolja a pártvezetőség, hogy a választásokban vegyünk részt. Egyelőre csak ebben a kérdésben kell dönteni. A jelölések kérdésében csak a kerületi beosztásról szóló kormányrendelet meg-

jelenése után foglalkozhat a pártvezetőség is és a pártválasztmány is. De addig is, amig ez megtörténik, kezdődjék el a fáradságot nem ismerő lendületes agitáció.

A választási küzdelmet nem lehet csak lelkesedéssel megvivni. Ez pénzkérdés is. És a szociáldemokrata párt nem számithat senki támogatására. Nem is akarja senki támogatását. Maga erejéből meriti, amire szüksége lehet. Azt kéri a pártvezetőség, hogy mondja ki a pártválasztmány, hogy *minden munkás adja félnapi keresetét a választási költségekre a pártnak.*

Erre a célra a párttitkárság bélyegeket ad ki és a félnapi kereset összegét részletekben is le lehet róni.

Ezek után a pártvezetőség még azt javasolja, hogy a pártválasztmány tiltakozzék az ellenzéki pártok gyüléseinek megzavarása ellen. Erre nézve a következő *határozati javaslatot* nyujtja be:

> A pártválasztmány tiltakozik az ellen, hogy a kormány elnézésével vagy tudtával az ellenzéki pártok gyüléseit megzavarják, hogy azok megtartását lehetetlenné tegyék. Az ellenzéki pártok gyüléseinek megzavarása a kormányzópárt érdekében történik és a szociáldemokrata párt kijelenti arra való készségét, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel küzdeni fog az egyesülési szabadság bármely oldalról jövő megtámadása ellen.
>
> A szociáldemokrata párt a maga gyüléseit a szervezett munkásság védelme alá helyezi és fölhivja a munkásokat, hogy egyesülési jogukat bármely oldalról jövő támadás ellen minden eszközzel védjék meg.

Farkas elvtárs végül kérte a pártvezetőség előterjesztésének elfogadását.

Az előterjesztés fölött megindult vita során *Kertész* elvtárs a magántisztviselők megbizásából a következő határozati javaslatot nyujtotta be, amelyet a pártvezetőség is magáévá tett:

> A Magyarországi Szociáldemokrata Párt 1922 március 21-én tartott országos pártválasztmányi ülése a nemzetgyülési választások kérdésének alapos és kimeritő megvitatása után megállapitja,
>
> hogy a kormány választójogi rendelete egyoldalu hatalmi tény, amely a reakció osztályuralmának konzerválását célozza;
>
> hogy Magyarország dolgozó népét ez a szükre szabott és minden lényeges pontjában a mezőgazdasági, ipari és szellemi bérmunkások ellen irányuló választójog megakadályozza abban,

hogy belekapcsolódhassék a regeneráció munkájába, amelyre az országnak égető szüksége van;

hogy a bosszuállásnak és széles nagy tömegek másodrendü állampolgárrá degradálásának az a szelleme, amely a választójogi rendeleten végigvonul, a dolgozó tömegeket arra kényszeritik, hogy eleve a legnagyobb bizalmatlanság álláspontjára helyezkedjenek az uj nemzetgyüléssel szemben.

Amidőn a magyarországi szociáldemokrata munkásság képviselői mindennek ellenére kimondják, hogy a párt résztvesz a választásokban, teszik ezt azon cél érdekében, hogy a reakció jegyében született uj nemzetgyülésben a lelkiismeret szava megnyilatkozhassék és a munkásság előretolt őrszemei erről a fórumról szállhassanak sikra mindennemü munkásüldözéssel szemben és készithessék elő a talajt az egyenlő polgárjogok és valódi demokrácia uj parlamentje számára.

A pártvezetőség előterjesztése fölött mélyreható vita indult meg, amelyben mintegy 40 fölszólaló vett részt. A fölszólalások három csoportba oszthatók. 1. A pártvezetőség javaslata mellett, 2. a passzivitás mellett, 3. kongresszus döntsön a párt állásfoglalásáról.

A pártvezetőség javaslata mellett

nyilatkozott meg a fővárosi szervezetek többsége és a jelenvolt vidéki kerületek küldöttjeinek valamennyie. A vidéki küldöttek egybehangzóan azt jelentették, hogy a *szociáldemokrata párt vidéki szervezetei teljesen fölkészülten várják, hogy megkezdődjék a választási küzdelem* és a vidék szervezett munkássága ebben a küzdelemben teljes mértékben részt akar és részt fog venni. Az ipari munkások mellett a földmivelő munkásság is — noha a kormány rendelete, a *nyilt szavazás elsősorban a földmunkások ellen irányul* — bele *akar* menni a választásokba. A földmunkások között az a jelszó járja: *Csak azért is!*

A passzivitás mellett.

A fölszólalók közül sokan amellett érveltek, hogy a kormány reakciós törekvéseivel szemben, ezzel az egész uralmi rendszerrel szemben, amely a dolgozó nép ellen hadakozik és lehetetlenné teszi az igazi demokrácia érvényesülését, amely mögött a gyilkosságok egész sorozata huzódik meg, egyetlen hatásos fegyvere lehet a munkásságnak — a *passzivitás.*

Kongresszus döntsön.

A fölszólalások harmadik része amellett hangzott el, hogy a pártvezetőség hivjon össze sürgősen pártkongresszust és annak a döntése alá bocsássa, hogy a szociáldemokrata párt résztvegyen-e a választásokban, avagy passzivitásba menjen. Ezek szerint olyan sulyos ez a kérdés, hogy ebben csak a párt legfölsőbb fóruma dönthet. Ezt a fölfogást a budapesti pártszervezetek egy része képviselte a pártválasztmány ülésén.

Az elnöklő *Rothenstein* elvtárs szavazás alá bocsátotta a pártvezetőség előterjesztését a választásokban való részvétel ügyében.

A pártválasztmány tulnyomó nagy többséggel a pártvezetőség javaslatát fogadta el.

Egyhanguan elfogadta a pártválasztmány a pártvezetőségnek azt a javaslatát, hogy minden munkás félnapi keresetét áldozza a választási költségek céljára.

Nemkülönben egyhanguan elfogadta a pártválasztmány a pártvezetőség javaslatát a gyülekezési szabadságra vonatkozóan és a magántisztviselők által beterjesztett határozati javaslatot.

Készülődés a választási küzdelemre.

Csak az agitáció indulhatott meg, csak a költségek előteremtése, mert a kerületi beosztásról szóló rendelet még Gömbös vezérkari kapitány cirklije alatt nyögött és csak két hét mulva került nyilvánosságra. Addig csak az egységes párt tudott róla.

De a szocialista pártszervezetekben megindult a szervezés és a komoly előkészités munkája. És a döntés után való reggel megjelent a *Népszavá*-ban és sok tizezer példány különlenyomatban a Szociáldemokrata Párt proklamációja. A proklamációnak, amelyet alább közlünk, óriási hatása volt. Persze mindjárt nyomába vetette magát Magyarország minden szolgabirája, csendőre, rendőre. Egy sereg helyen — még Miskolcon is — ügyészségi rendeletre elkobozták. De azért kézről-kézre, házról-házra járt; ime a szövege:

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt az ország dolgozó népéhez.

Munkástestvérek! Elvtársak!

Két esztendő multán ismét harcba szólítjuk Magyarország dolgozó népét. Uj nemzetgyülés megválasztása előtt állunk és harcunkat alkotmányos eszközökkel akarjuk megvivni. Ezek az eszközök nem a kor uralkodó eszméinek talajából nőttek ki számunkra, nem a dolgozó nép törvényhozása adta a dolgozó népnek, nem is *fegyverek*, csupán *lehetőségek:* de elégtelenségüket, hiányosságukat és korszerütlenségüket pótolni kell osztálytudatunknak, érdekeink fölismerésének, jelentőségünk társadalmi és gazdasági erejének, fáradhatatlanságunknak és nagy áldozatkészségünknek.

Két esztendővel ezelőtt pártunk komoly megfontolás után, felelősségének teljes tudatában lépett vissza a választási küzdelemtől. Pártunk akkor is a lehetőségektől nyujtott alkotmányos eszközök alkalmazásával ment bele a küzdelembe. Állta a gyülölet, a rágalmak, a szennyes szenvedélyek hatalmas hullámveréseit, csupán a szocializmus és a dolgozó nép igazságaira támaszkodva, állott szemben egy egész ellenséges világgal: szellemi fegyvereivel a terror és az erőszak mindenféle fajtájának *valóságos* fegyvereivel — *ezt* az egyenlőtlen harcot lehetetlen volt végigküzdenünk. Az eredmény az volt, hogy a nemzetgyülés — az ország dolgozó népének képviselete és ellenőrzése nélkül — az országra és népére haszonnal *nem* járó törvényhozási munkában fecsérelte el erejét, illetve adta tanujelét *erőtlenségének* és *tehetetlenségének* s noha az általános választójog volt a szülőanyja: se bent az országban, se sehol másutt nem tekinthették *az ország valódi képviseletének. A terror* dolgozott születésénél s ez a végzetes születési hibája két esztendőt vett el az ország életéből, két olyan esztendőt, amelynek *minden egyes napját a munkára, a szervezésre, a demokrácia intézményes megalapozására kellett volna fölhasználnia.*

A politikai hibák és a nagy politikai tévedések két esztendeje volt az elmult két esztendő.

Azok a pártok, amelyek ez alatt az idő alatt a politikai hatalmat gyakorolták, *sulyos felelősséggel tartoznak*

az ország mostani vigasztalan helyzetéért. Ezek a pártok ma már egytől-egyig átfestették akkori cégérüket, de az ország népe jól ismeri azokat a pártokat, amelyek hallatlan merészséggel az ország ujjáteremtésére vállalkoztak — és mindebből csak a politikai jogtalanságot, a gazdasági és kulturális nyomoruságot, a drágaságot és az élet türhetetlenségét valósitották meg. Jól ismeri azokat a politikusokat, akiknek a *bosszuállás* volt a vezércsillaguk és *ismeri azokat is, akiknek a demokrácia elárulása politikai programjuk volt.*

A nemzetgyülés szétmállott és ahogy a születését, a halálát is a dolgozó nép *rideg közönye* kisérte. Ámde alkotásai itt maradtak utána. *Itt maradtak, mint nyomasztó terhek és sötét visszaesések, itt maradtak, mint egy-egy társadalmi és kulturális gutaütés, mint égő szégyenfoltok, amelyeket egy uj és jobb korszak fog eltörülni és jóvátenni, de amelyekért már most, a megindult harc során kell az ország dolgozóinak a politikai leszámolást véghezvinniök.*

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt mind e politikai bünöktől és mind e politikai hibáktól tisztán áll az ország dolgozó népe elé.

És amint két esztendővel ezelőtt hosszas és komoly megfontolás után tért le a politikai aktivitás utjáról, ugyanilyen megfontolással és *a dolgozó nép érdekeinek lelkiismeretes meggondolása után tér oda ismét vissza.* Pártunk ez elhatározásának lehetnek *jóhiszemü* ellenfelei — s pártunkon belül talán vannak is ilyenek. Ezeknek igazuk lehet abban, hogy egy olyan keskenyméretü, nyomoruságos választójog mellett, mint amilyent a kormány rendeletileg erőszakolt az országra s az egyesülésnek és a gyülekezésnek olyan gyatra lehetőségei mellett, amelyeket retrográd lelkek egyszerüen „szabadság"-nak csufolnak, továbbá minden zaklatás biztos kilátása mellett az elhatározott aktivitással hatékonyságában egyenértékü, esetleg értékesebb fegyver lehet kezünkben a további politikai passzivitás.

Mind e jóhiszemü aggodalmakkal szemben — felelősségünk és kötelességérzetünk teljes tudatában — az ország dolgozó népét az elmult két esztendő tanulságaira figyelmeztetjük.

S e tanulságok mérlegelése után meg kell állapitanunk, hogy proletárpártokra a történelem bizonyos adott-

ságai mellett a *rákényszeritett* passzivitás igen jó és gyümölcsöző politika, az *önként vállalt* passzivitás: halál! *Gazdasági* harcainkban a munkáskezek passzivitása mindig eredménnyel kecsegtető, hatalmas *cselekedet*, politikai küzdelmeinkben azonban *csak cselekedve tudunk cselekedni.* Az ország érdekében és *a magyar proletariátus* érdekében nem tudtuk arra elhatározni magunkat, hogy a küzdelmet a küzdelem megindulása *előtt* föladjuk.

Pártunk a proletariátus pártja.

Szüksége van a mozgásra, az aktivitásra, a harc pezsditő, nevelő és hóditó erejére.

Aktivitásunk az ország érdekében, a dolgozó nép javára való. Nem várhatunk összetett kezekkel, amikor a reakció bátorsága a legvadabb aktivitással áll velünk szemben.

Aktivitásunk: aktivitás a kormány ellen, kormányzati rendszere ellen, aktivitás az osztályuralom, a politikai jogtalanság és a gazdasági kizsákmányolás ellen — a népért és a demokrácia uralmáért.

Tudjuk, hogy ebben a harcban az ország dolgozó néposztálya *megint* velünk lesz. Velünk *kell* lennie, mert ismeri programunkat, amelynek alapján változatlanul áll pártunk. S velünk *kell* lennie, hogy az alantiakban vázolt *átmeneti* föladataink megoldásában és követeléseink kivivásában segitséget nyujtson és hogy ezzel a saját érdekeit is hathatósan szolgálhassa.

A trianoni békeszerződés

is egyike ama sulyos örökségeknek, amelyeket a volt nemzetgyülés az országra visszahagyott. Tudjuk, hogy ez a békeszerződés éppen ugy, mint a párisi békekonferencia valamennyi diktátuma, a népek önrendelkező jogának megsértésével jött létre. A diktátumok imperialista és bosszuálló szelleme a gazdasági válságok kétségbeesett helyzetébe vitte Európa államait s amidőn Európa népeinek egyik felét a legsulyosabb gazdasági rabszolgaságba züllesztette, a győztes államok proletariátusát a munkanélküliség katasztrófális nyomorába sodorta. Ezen az állapoton sem a bosszuvágyó imperialista nacionalizmus, sem a kapitalizmus természetében rejlő végzetes ellentmondások nem tudnak segiteni. Főképen pedig képtelenek arra, hogy a békeszerződések nagy hibáit és sulyos tévedéseit jóvátegyék. Ezért valamennyi békeszerződés között a trianoni béke is a szocialista nemzetköziség, a világ proletariátusának ügyévé emelkedett: csak ez az egyre fejlődő gigantikus erő tudja megteremteni a népek

valódi békéjét és csak ez az erő az, amely a diktált békék gyökeres revízióját Európa hatalmasaitól kierőszakolhatja.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt a trianoni békeszerződés igazságos revízióját követeli. Követeli a népek önrendelkező jogának tiszteletbentartását és az egyre sulyosabb vitás kérdésekben népszavazásnak a döntését.

Viszont tudatában van annak is, hogy mind e követelései csak a magyar demokrácia intézményes megteremtése és más demokráciákkal való testvéri összefogása utján válhatnak valósággá. Amidőn tehát pártunk Magyarország demokratikus átszervezéséért küzd s amidőn a magyar reakció és osztályuralom megdöntését minden erejével elősegiteni a magyar nép életkérdésének tartja, ezzel a harcával meg akarja szüntetni azokat az igazságtalanságokat is, amelyek a magyar népre a trianoni békeszerződéssel nehezednek. Pártunknak kiirthatatlan meggyőződése az, hogy csak a magyar demokrácia és csak a munkásosztály tud igazságot szerezni a magyar népnek a demokrácia és a proletariátus nemzetközi fórumain, mert erre a mai magyar rezsim sohasem lesz képes.

A belpolitika és a gazdaságpolitika terén követeljük:

1. Általános, egyenlő, közvetlen választójogot minden választásnál és szavazásnál, az állam minden 20 éven fölüli polgárának nemi különbség nélkül. Titkos és községenként való szavazást. Aránylagos képviseletet. Minden választó legyen megválasztható. A szavazások törvényes munkaszüneti napon tartassanak. Országgyülési, megyei és községi választások kétévenként történjenek.

A főrendiház eltörlését, közvetlen törvényhozást a nép indítványozó és elvető joga alapján.

Teljes önkormányzatot. Az állami, megyei és községi hatóságok függetlenitését, az összes testületek és hivatalnokok választását, azok felelősségét és szavatosságát.

A hadsereg, csendőrség és rendőrség osztályjellegének megszüntetését és minden politikától való távoltartását.

2. A sajtó, a gyülekezés és egyesülés teljes szabadságát törvényes biztositékokkal. A munkásság sztrájkszabadságának törvényes biztositását.

Minden kivételes törvény és rendelet hatályon kivül helyezését, minden rendkivüli birói eljárás megszüntetését, az esküdtszéki biráskodás visszaállitását.

Általános politikai amnesztiát az 1918. évi október 31 től elitélt, vád alá helyezett vagy eljárás alatt állók részére.

A rendkivüli birói eljárás alapján hozott marasztaló itéletek revízióját.

Az internálások, politikai, rendőri fölügyelet és jelentkezési kényszer megszüntetését.

Az állami, megyei és községi hivatalokban, a vasutaknál, pos-

tánál, közüzemekben, magánvasuti és hajózási vállalatokban, bankokban, ipari és kereskedelmi vállalatokban, a munkásbiztosító pénztárakban, az állami és községi iskolákban és a volt hadseregben politikai okokból történt elbocsátások, kényszernyugdijazások, lefokozások, áthelyezések, fegyelmi büntetések revizió alá vételét.

I. Az iparfejlesztés és a termelés biztositása érdekében.

1. Az üzemek korszerü alkotmányát.
2. A 8 órai munkaidő törvénybeiktatását.
3. Az ipartörvény gyökeres reformját a mai idők követelményeinek megfelelően.
4. A bányatörvény korszerü megalkotását.
5. A magánalkalmazottak jogviszonyainak törvényes szabályozását.
6. A mezőgazdaságban és a háztartásokban alkalmazott munkások és cselédek szolgálati viszonyaira vonatkozó törvények reformját.

II. A munkásvédelem terén.

1. Hathatós anya-, csecsemő- és gyermekvédelmet, az idevonatkozó nemzetközi egyezmények és a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal határozmányainak szigoru betartásával.
2. Az iparfölügyelet átszervezését orvosok, munkások és munkásnők alkalmazásával, az iparfölügyeleti szerveknek rendelkező hatáskör biztositásával.
3. Az iparban, mezőgazdaságban és háztartásban foglalkoztatott nők és mindkét nembeli fiatalkoru munkások különleges védelmét. Erélyes iparegészségügyi intézkedéseket.

III. A szociálpolitikai szervezetek és érdekképviseletek terén.

1. Ipari, kereskedelmi és mezőgazdasági munkáskamarák létesitését demokratikus alapon.
2. Bér- és egyeztető hivatalok létesitését minden foglalkozási ágban.
3. Országos gazdasági tanácsadó szerv létesitését a munkások, alkalmazottak és munkáltatók érdekképviseleteinek bevonásával

IV. A munkásbiztositás terén.

1. Az 1907. évi XIX. tc. alapján müködő munkásbiztositó pénztárak önkormányzatának helyreállitását, a hivatkozott törvény rendelkezései szerint.

2. Kötelező aggkori-, rokkantbiztosítást, az özvegyekről és árvákról való gondoskodást.

3. A munkanélküliség esetére való kötelező biztosítást.

4. A bányatárspénztárak korszerű reformját, a pénztárak központosításával.

5. A baleseti járadékok, rokkantjáradékok, nyugdijak, nyugbérek automatikus emelését a létminimum arányában.

6. A biztosítás minden német egyformán ki kell terjeszteni minden foglalkozási ágra, ipari munkásokra, mezőgazdasági munkásokra és cselédekre, magán- és közalkalmazottakra, általában mindazokra, akik alkalmazotti viszonyban vannak és fizetésért vagy bérért dolgoznak. A munkásbiztosítást népbiztosítássá kell kifejleszteni.

V. A népegészségügy terén.

1. A közegészségügy államositását, az ellátatlanok részére teljesen ingyenes orvosi kezeléssel és ingyenes gyógyszerekkel.

2. A népbetegségek, ragályok és járványok ellen való védekezés országos szervezését.

3. Gyógyintézetek, szanatóriumok, erdei üdülőtelepek, népfürdők létesitését.

VI. A lakásügy terén.

1. Az érvényben lévő lakásrendeletek föntartását mindaddig, amig megfelelő mennyiségü üres lakás rendelkezésre nem áll. Kislakások sem fölmondhatók, sem rekvirálhatók ne legyenek.

2. Az épitkezés azonnal megindítandó: az állam és a községek épitsenek munkás-, tisztviselő-, földmivesházakat, telepeket, kertvárosokat.

3. Hivatalok, irodák, stb. részére épitsenek külföldi mintára barakkokat.

4. A vagonlakás-rendszer azonnal megszüntetendő.

VII. A hadirokkantak, özvegyek és árvák ellátása terén.

1. A hadirokkantak ellátását az általános rokkantbiztosítással kapcsolatban, a mindenkori életviszonyoknak megfelelően.

2. A hadirokkantak ingyenes gyógykezeltetését és gyógyászati segédeszközökkel való állandó ellátását.

3. Az ipari, kereskedelmi és irodai rokkantak továbbképzését, illetve átképzését és állami foglalkoztatását. Nagyobb ipari, kereskedelmi vállalatok, mezőgazdasági üzemek és bankok köteleztessenek arra, hogy bizonyos arányban hadirokkantakat is foglalkoztassanak a szokásos átlagos dijazás mellett.

4. A hadiözvegyek és árvák a mindenkori létföltételeknek megfelelő ellátásban részesüljenek. A hadinyereségadót elsősorban erre a célra kell fordítani,

VIII. Az adózás és más közjövedelmek terén követeljük:

Az adóterhek csökkentését. Fokozatos jövedelmi, vagyon- és örökösödési adók. A fogyasztási adók eltörlését. Eltörlését mindazon gazdaságpolitikai intézkedéseknek, amelyek a népesség többségét a kisebbség előnyére terhelik. A megélhetéshez szükséges jövedelem teljes adómentességét.

Az ország természeti kincseinek, mint vizierők, viziutak, bányatermékek, erdők kihasználását a közvagyon, közjólét előnyére és a lakosság adóterheinek csökkentésére, az ipari és mezőgazdasági termelés emelésére, a falu kulturális helyzetének javítására. (Öntözés világítás, szállítás, stb.)

Mindennemü közhasznu vállalkozás megkönnyitését a pénzügyek és hitelviszonyok rendezésével.

Az állami és községi terhek csökkentését okszerü takarékosság által. Az állami és községi alkalmazottak számának csökkentését, az érdekeltek megfelelő kárpótlása mellett, a szükséges személyzet életszükségleteinek kielégitését megfelelő dijazás által, minden megnevezett kedvezményes ellátás mellőzésével.

A nyugdijasok állományának fötülvizsgálását, a vagyonos nyugdijasok és önálló egzisztenciára törekvők nyugdijigényének végkielégitéssel való megszüntetését, a valóban nyugdijra szorultak járandóságainak fölemelését a létminimum összegére.

Célszerü, a lakosság többségének érdekeit szolgáló vámpolitikát és gazdasági szerződések kötését.

A drágaság letörése érdekében követeljük:

1. Mindennemü élelmiszerkivitel azonnali beszüntetését és megtiltását az uj termés betakaritásáig.

2. Az uj termésből a belső szükséglet födözésére szolgáló mennyiség lefoglalását a cséplőgépnél. Burgonyából és hüvelyesekből ugyancsak a belső szükséglet biztositását. A fönmaradó mennyiség kivitelének valutáris hasznából az állam megfelelő részesedését. Ezt a jövedelmet az állam csak az élelmezés olcsóbbátételére s a többtermelés előmozditására fordithatja.

3. Kedvezményes szállitási dijtételeket vasuton és hajón, a belföldi fogyasztásra szolgáló mindennemü élelmiszerek szállitására.

4. A malmok, a sütő- és hentesüzemek, valamint a cukorgyárak üzemi költségeinek hivatalos megállapitását és ennek alapján az árak megszabását. Az élelmiszeruzsora szigoru büntetését, az őstermelőtől kezdve valamennyi közvetitőn át. A cukornak s minden

olyan élelmiszernek a szabad behozatalát, amelyet az országban nem termelnek elegendő mennyiségben.

5. Mindennemü magánmonopóliumnak a megszüntetését.

6. Az ellátatlanok körének kiterjesztését mindazokra a városi és falusi lakosokra, akik a mostani magas élelmiszerárak megfizetésére képtelenek.

A földreform

céljaira minden nagybirtok — beleértve a világi és egyházi hitbizományokat is — kisajátitandó. A vagyonadó révén állami tulajdonba kerülő földből azonnal kielégitendők a jogos földigénylők és itt elsősorban figyelembe veendők a teljesen földnélküli, vagy a megélhetéshez szükséges elég földdel nem biró törpebirtokos földmivesek, hadirokkantak, fölnőtt fiuval biró hadiözvegyek és hadifogságot szenvedettek.

A jogos igénylők a földet a földértéknek megfelelő alacsony évi járadékösszeg fejében kapják az államtól vagy a községtől, hogy ezáltal azok a földmivesek is földhöz jussanak, akik a magas földárakat nem képesek megfizetni. A járadéktelkesek földjük fölött teljes joggal rendelkezhessenek, telekkönyvileg nevükre irathassák, gyermekeikre örökül hagyhassák. A járadéktelkest, ha törvényes kötelezettségének eleget tesz, földjéről elüzni ne lehessen, ő azonban a járadéktelket szabályszerü időben fölmondhatja. Ez esetben az eltávozó járadéktelkestől befektetéseit és fölszereléseit az állam átveheti.

Ott, ahol erre szükség van, közös községi legelőről gondoskodni kell.

A szükséges fölszerelésekre, házépitésre, állatállomány beszerzésére az állam erre a célra fölállitandó pénzintézet utján nyujtson segitséget, vagy maga gondoskodjék arról, hogy a szükséges támogatást az erre rászoruló természetben megkapja.

A mai kataszteri földadó, amely a nagybirtok érdekeit szolgálta, mig a kis- és törpebirtokra sulyos terhet rótt, eltörlendő, ehelyett időközönként az érdekeltek bevonásával megállapitandó földérték-, illetve telekértékadó vetendő ki az összes birtoknemekre.

A mezőgazdasági szakoktatás sürgősen kiépitendő. Ugy a gyermekek, mint a földmivesifjuság és a fölnőttek rendszeres szakoktatásban részesüljenek és e célból tangazdaságok és mintagazdaságok létesitendők.

A földbirtokreform végrehajtása az érdekeltek bevonásával teljesen demokrat ikus alapon történjék.

A közoktatás

terén tiltakozunk a tanszabadságnak minden megsértése ellen. Tiltakozunk az ellen, hogy felekezeti szempontok érvényesülhessenek a közoktatásban s e szempontoknak szolgáló törvényes rendelkezések

hatálytalanítását követeljuk, mert az ország kulturális fejlődésére mi sem lehet veszedelmesebb annál, mintha akármilyen politikai bosszúvágy, vagy az ugynevezett faji politikának tudatosan helytelen értelmezése utjába állanak a tanulnivágyásnak.

Követeljük az általános és ingyenes kötelező népoktatást

A tanulók ingyenes tanszerekkel látandók el

A népiskolák a korszerü pedagógiai kivánalmak szerint rendeztessenek be és a szegény szülők tehetséges gyermekei a fölsőbb oktatásban a közösség költségén részesitendők

A vármegyei és községi közigazgatás

a demokratikus önkormányzat hatalmas bázisára épitendő rá. Demokratikus onkormányzatot követelunk ugy a vármegyei, mint a községi közigazgatásban A vármegyei onkormányzat mai kiváltságai és a korrupcióra alkalmas közigazgatási módszerei azonnal megszuntetendők.

A virilizmus ugy a vármegye, mint a kozség közigazgatásában eltorlendő.

A vármegyét és a községet az általános, egyenlő, titkos választójog alapján választott törvényhatósági bizottságok kormányozzák a demokratikus önkormányzat által választott tisztviselői karral együtt

A közszükségletek kielégitésére szolgáló üzemek, mint a világitás, a viz- és erőszolgáltatás, továbbá csatornázás és köztisztaság községi tulajdonba veendők és közvetlenul a községek által kezelendők,

A kozségek területén fekvó állami vagyontárgyak a kozségek javára megadóztatandok

A külügyek vezetése

terén olyan politikát követelunk, amely a népek és államok kibekulését és testvéri együttmukodését tartja szem előtt Amennyiben az a meggyőződésünk, hogy ez a nagy cél a mai Népszovetségnek a népek valódi szövetségévé való átszervezésével elérhető, szukségesnek tartjuk, hogy Magyarország a Népszövetségnek már most tagjává legyen

Az annyi végzetes bunnel terhelt titkos diplomácia rendszere eltorlendő.

Az államok kozott kötendő barmilyen természetü szerzodés csak a törvényhozás jóváhagyása után léptethető életbe

Minden kulpolitikai természetu kérdésben a törvényhozás dontése kérendő ki

Testvéri üdvözlettel

a Magyarországi Szociáldemokrata Párt.

A központi választási iroda megszervezése.

A helyzet nagyon nehéz volt. Pótrendeletek, kerületi beosztás nélkül pozitiv munkát végezni alig is volt lehetséges. Sohasem lehetett tudni, melyik választókerületet oszt ketté az előrelátó vezérkari bölcseség. De mindezek ellenére pártunk számára kényszerüség volt, hogy *alapos* munkát végezzen. Ez volt az első alkalom, amikor megvolt a kilátás, hogy *végigharcoljuk* a választási küzdelmet. Mikor a választási rendelet megjelent, a központi választási iroda már fölkészülten, szervezetten várta a munkát.

A pártvezetőség a választások irányitásával és vezetésével *Büchler József* elvtársat bizta meg, aki már a Károlyi-éra alatti és az 1920-as választásokat is vezette. A Károlyi-féle választást a bolsevizmus kitörése akadályozta meg, az 1920. éviben pedig a fehér terror tombolása miatt nem vivhattuk végig a harcot. Később, amikor a munka már olyan arányokat öltött, hogy ő a vezetést egyedül nem végezhette, a pártvezetőség *Mónus Illés* elvtársat is mellédelegálta, akivel együttesen végezték a reájuk bizott teendőket. *Horváth Katica* irányitotta a nőbizottságokat. Az iroda olyan jól és pontosan müködött, oly fürge volt, hogy munkáját az egész országban, barátok és ellenséges pártok, megbámulták. A választási ügyekkel kapcsolatos sajtószolgálatot *Szakasits Árpád* elvtárs, a *Népszava* belső munkatársa látta el, aki mindvégig állandó szerves együttmüködéssel volt nagy segitségére az irodának.

Az első nagyobbarányu tevékenységre a névjegyzékek összeállitásánál nyilt alkalom. Már ennél a munkánál is kitünt, hogy a párt választási apparátusa jól müködik — de kitünt, hogy Gömbösék apparátusa *még jobban* „dolgozik".

A szocialista szavazók ezreit hagyták ki a névjegyzékekből. Budapesten éppen ugy, mint a vidéken rengeteg elvtársunk maradt ki a névjegyzékből. A bereklamálásra azonban összesen három, mondd és ird *három* nap állott az egész országban rendelkezésre. Lehetetlen volt ennyi idő alatt a fölszólamlásokat összeszedni. Azzal a körülbelül ezer budapesti fölszólamlással is nagy munkát végeztek a pártszervezetek. Vidéken pedig alig akadt egy város, ahol ez irányban lehetett valamit is csinálni.

Ezután jöttek a fölszólamlás elintézése ellen a fellebbezések, amely azonban csak munkában jelentett sokat, de eredményben majdnem semmit.

Az összeirási akció befejezése után következett az ajánlóivek aláirásának munkája. Amig a polgári pártok hetekig gyüjtötték az aláirásokat, pártunk ajánlóivei négy nap alatt kétezerrel több aláirást gyüjtöttek a szükséges mennyiségnél. Aláirásaink egytől-egyig személyazonosság utján leigazolt és a névjegyzékben fölvett választók voltak, amit a kormányzó pártok aláirásairól nem igen lehetett elmondani, mert hiszen a választásoknál kitünt, hogy lényegesen kevesebb szavazót kaptak, mint ahány aláiró az ajánlási iveiken szerepelt. Ajánlási iveinket aláirásra kitettük egyes pártszervezeteink helyiségébe, ahová özönével tódultak elvtársaink.

A vidéken is mindenütt egy-kettőre összegyüjtötték elvtársaink a szükséges aláirásokat. Az ajánlások összeirásánál már előrevetett árnyékát is láthattuk annak, ami *majd* még következik. Hamarosan megszerveződtek a vidéki választókerületi titkárságok, a fővárosi és környéki adminisztráció; gyülések és értekezletek — amig lehetett, mert április elején hirtelen beszüntettek minden gyülekezést — a „nemzeti gyász"-ra való tekintettel. A munka azért nem állott meg, a gyárakban, a mühelyekben, minden házban, minden lakásban folyt az agitáció munkája. A bizalmiférfiak serege elsősorban is azért dolgozott, hogy előteremtődjék a választás költsége. A pártválasztmány erre vonatkozó határozatát kellett végrehajtani. És ez alkalommal megint kitünt, hogy mennyi áldozatkészség és akaraterő van a nagyszerü bizalmiférfigárdában. A párt gazdasági hivatala négyféle bélyeget nyomatott, amelyekkel leróhatták a választási költségekhez való hozzájárulás összegét. Ezeknek a bélyegeknek a kliséjét itt közöljük:

Ezenkivül gyüjtőiveket is adott ki a párt gazdasági hivatala.

Április elején megjelent a kerületi beosztásról szóló kormányrendelet. Tökéletes és az egységes párt testére szabott alkotás volt. Most már elkezdődhetett volna a választókerületekben a *még intenzivebb* munka, megtörténhettek volna a jelölések is... ha a kormány választójogi rendelete nem lett volna slendrián, homályos, ha nem robban a bomba a Dohány-utcában, ha nem tiltják el a gyülekezést, ha nincs a 60. §. és ha nem vetődik föl *ujra a passzivitás gondolata*. Minden részletre nem terjeszkedhetünk ki. Kellene beszélni arról is, hogy a polgári és kurzuslapok, az ellenzéki lapok is mennyi

mindent irtak össze a szociáldemokrata párt választási „taktikázásáról", mennyi alantas és alattomos támadás irányult ellenünk. De a pártvezetőség nem engedte magát befolyásolni, sem a hangulatoktól, sem hangulatkeltésektől — ment a maga utján és önmaga állapitotta meg a párt taktikáját.

A választási iroda munkája pedig közben egyre szaporodott. Nyilvántartások, kimutatások, szervezés, agitáció, gyülések előkészitése, a vidéki titkárságok ellenőrzése, ezernyi apró, de fontos munka elvégzése. És jöttek a panaszok az erőszakoskodásokról, gyülésbetiltásokról, atrocitásokról, csendőrök, szolgabirák együttes „tevékenységéről". Egyre érezhetőbbé vált, hogy a kormány erőszakos választásra készül. A „felelőtlen" elemek a polgári ellenzék gyüléseit megzavarták, a szociáldemokratákét nem merték. A vidéki hatóságok és a kormány erőszakos tényeire a pártvezetőség április 22-én a következő deklarációt adta ki:

A szociáldemokrata párt és a polgári ellenzék együttműködéséről.

Egységes demokratikus front.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt legközelebbi és legfőbb céljának Magyarország demokratizálását tekinti, mert csak az igazi, őszinte, hamisitatlan demokrácia adhatja meg a magyar nép boldogulásának lehetőségét és a régi osztályuralom és a háboruokozta roppant lesülyedésből való kiemelkedését.

Minthogy a párt meg van győződve arról, hogy Magyarország mai kormányzata nemcsak ádáz ellensége a demokráciának, aminek nap-nap után leplezetlen bizonyitékait szolgáltatja, hanem céltudatosan harcol ama demokratikus erők ellen is, amelyek ezidőszerint az ország érdekében a reakció ellen fölvonulnak; minthogy a törvénytelen választójogi rendelet, az önkényes összeirás, a kormánypárt intézőbizottságának önkénykedése, felelőtlen társadalmi egyesülések és többé-kevésbé hivatalos elemek a legarcpiritóbb szemérmetlenséggel vetnek gáncsot az eszmék szabad mérkőzésének a választási küzdelemben; minthogy kétségtelenül megállapitható, hogy a kormány minden ellenzéki választási mozgalmat és tevékenységet meg akar fojtani, *a Szociáldemokrata Párt teljes erejével fog össze mindazon ellenzéki pártokkal és elemekkel, amelyeknek multja és programja biztositék arra nézve, hogy a szociáldemokráciának őszinte hivei és harcosai.*

Ebből kiindulva, a Szociáldemokra Párt megállapitást létesitett ezekkel az ellenzéki pártokkal a nemzetgyülési választásokon való együttmüködésre, a választási szabadság megvédésére és a pártválasztmány ama határozatát, amely szerint a Szociáldemokrata Párt választási küzdelmét a munkásság összességének a védelme alá helyezi, *kiterjeszti az egész demokratikus ellenzék választási küzdelmére és fölhivja a munkásságot, a párt tagjait, hogy e határozatnak öntudatosságuk minden komolyságával és lelkesedésük teljes erejével szerezzenek érvényt.*

A megállapodás alapján a Szociáldemokrata Párt tagjai, mindazon kerületekben, amelyekben a párt nem állit önállóan jelöltet, *már a fővválasztásnál a demokratikus polgári pártok jelöltjeire adják le szavazatukat, viszont a demokratikus polgári pártok mindazon*

kerületekben, amelyekben szociáldemokrata párt állít jelöltet, erre szavaznak. A Szociáldemokrata Párt, történelmi hivatásának megfelelően, az ország és a nép érdekében igy kivánja elősegiteni a demokrácia ellenségeinek megtörését.

A deklarációnak az ország közvéleményére megvolt a le nem tagadhatóan erős hatása és ettől a perctől „felelőtlen" elemek nem zavarták meg az ellenzéki agitációt — *csak felelősek.*

Az országos pártválasztmány jelölőülése.

Április 25-én az országos pártválasztmány végre megejthette a jelöléseket is

Az országos pártválasztmány jelölőüléséről — amelyben. erőteljesen tiltakozott a választási rendelet 60. §-a ellen —, a fölvett jegyzőkönyvet az alábbiakban ismertetjük:

Jegyzőkönyv.

A szociáldemokrata párt kedden délelőtt 9 órakor kezdte meg tanácskozásait, amely eltartott az esti órákig. A pártválasztmány az ellenzékkel való együttmüködés kérdésével, a jelölések ügyével és május 1-ének megünneplésével foglalkozott. A napirend valamennyi pontját *Farkas István* elvtárs ismertette. Mindenekelőtt a demokratikus polgári ellenzékkel való együttmüködés kérdéséről beszélt, utalt a korábbi tárgyalásokra, amelyek az ellenzéki pártok és a szociáldemokrata párt között a kooperáció kérdésében lefolytak, majd kifejtette azokat az okokat, amelyek az együttmüködést mulhatatlanul szükségessé tették. A pártvezetőség az együttmüködésre vonatkozó rezolueiót a pártválasztmány kivánságának megfelelően nyilvánosságra hozta. A pártválasztmány Farkas elvtárs erre vonatkozó bejelentését *egyhangulag,* minden hozzászólás nélkül, tudomásul vette.

Farkas elvtárs ezután a következő határozati javaslatot terjesztette a pártválasztmány elé:

Határozati javaslat.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt választmánya 1922. évi április hó 25-én megtartott jelölőülésén foglalkozott azzal

a helyzettel, amelyet a választójogról szóló 2200/1922. M. E. számu kormányrendelet 60. §-a teremtett.

A pártválasztmány *fölháborodással* állapitja meg, hogy a kormány kicsinyes és komoly államférfiakhoz nem méltó módon valósággal *egyénekre* szabott rendeletet alkotott. Oktroj utján a pártok legegyénibb önrendelkezésének és szabadságának durva megsértésével *kényszeriti* a pártokat, hogy a nemzetgyülési képviselők kijelölésénél olyan férfiakat mellőzzenek, akikre nemcsak a pártoknak, hanem az országnak is — bel- és külpolitikai okokból egyaránt — igen nagy szüksége van.

A pártválasztmány tiltakozik ez ellen az ujabb, egyébként a mai kormányzatra teljesen jellemző kodifikációs csiny ellen; azokat az elvtársakat pedig, akik külföldön élnek és pártunkhoz tartozóknak vallják magukat, bizalmáról és ragaszkodásáról biztositja.

A pártválasztmány a határozati javaslatot egyhangu lelkesedéssel, minden vita nélkül, magáévá tette.

A pártválasztmány ezután a jelölések ügyével foglalkozott a pártvezetőség előterjesztése alapján. A pártválasztmány a pártvezetőség előterjesztéséhez, lényegtelen változtatásoktól eltekintve, egyhangulag hozzájárult.

Elhatározta a pártválasztmány, hogy a szociáldemokrata párt a következő helyeken állit jelölteket:

Budapesten és a környéken:

I. választókerület:

1. Peidl Gyula
2. Batitz Gyula
3. Kéthly Anna
4. Pásztor Imre
5. Katona Sámuel
6. Spielmann János

Póttagok:

1. Özv. Knur Pálné
2. Mihályi Gyula
3. Szilágyi Kiss István

II. választókerület:

1. Peyer Károly
2. Propper Sándor
3. Rothenstein Mór
4. Dr. Györki Imre
5. Sütő József
6. Betöltetlen
7. Betöltetlen
8. Deák Lajos
9. Csillag Ferenc

Póttagok:

1. Gabnai István
2. Horváth Pál
3. Illés István

III. választókerület:

1. Vanczák János
2. Farkas István
3. Kitajka Lajos
4. Jászai Samu
5. Horovitz Gábor
6. Reisz Mór
7. Dincsér István
8. Pikler Emil
9. Günther Péter
10. Dr. Berkes Jenő

Póttagok:

1. Lakatos József
2. Zaka Imre
3. Zöld József
4. Somogyi Károly

Budapestkörnyéki választókerület:

1. Miákits Ferenc
2. Szabó Imre
3. Saly Endre
4. Várnai Dániel
5. Mihályi Ferenc

Póttagok:

1. Szekeres Sándor
2. Osvát Gábor
3. Knaller Győző

Vidéken:

1. Alsóhangony	Csapó Sámuel
2. Baja	Batitz Gyula
3. Békéscsaba	Szeder Ferenc
4. Bonyhád	Csermák Pál
5. Csongrád	Gabnai István
6. Debrecen I.	Betöltetlen
7. Dombóvár	Béres József
8. Dorog	Peyer Károly
9. Edelény	Csóka Vendel
10. Elek	Sávolt János
11. Gyoma	Vági István
12. Győr II.	Miákits Ferenc
13. Hajdunánás	Vági István
14. Hatvan	Beke Miklós
15. Hódmezővásárhely II.	Szeder Ferenc
16. Nagymaros	Szakasits Árpád
17. Kaposvár	Sávolt János
18. Kiskundorozsma	Takács József
19. Komárom	Betöltetlen
20. Mezőtur	Deák Lajos
21. Miskolc II.	Reisinger Ferenc
22. Monor	Pajor Rudolf
23. Orosháza	Farkas István
24. Ózd	Vanczák János
25. Pécs II.	Esztergályos János
26. Pilisvörösvár	Rády Sándor

27.	Pomáz	dr. Gonda Béla
28.	Salgótarján	Klárik Ferenc
29.	Sajószentpéter	Kruppa Rezső
30.	Soroksár	Knaller Győző
31.	Sopron	dr. Hébelt Ede
32.	Szarvas	Takács József
33.	Szeged II,	Peidl Gyula
34.	Székesfehérvár	Sütő József
35.	Szombathely	Saly Endre
36.	Tatabánya	Kabók Lajos
37.	Törökbálint	Riesz József
38.	Vác	Bárdos Ferenc
39.	Sopron-környék	Kittel Ferenc

A pártválasztmány fölhatalmazást adott a pártvezetőségnek, hogy az esetleges módositásokat, ujabb jelöléseket s általában az ellenzékkel való együttmüködésből eredő változtatásokat eszközölhessen s ilyen ügyekben dönthessen.

A pártválasztmány fölhatalmazása alapján a jelöléseken a pártvezetőség a következő változtatásokat eszközölte: törölte az eleki, a bajai, a dombovári és a monori jelöléseket. Az elekit azért, mert az ottani hatóság teljességgel lehetetlenné tette nem csak az agitációt, hanem még azt is, hogy a jelölt a kerületben megjelenhessék.

A budapesti II. lajstromos kerület listáján a 6. helyre *Pikler Emil*, a 7. helyre *Schröder Ferenc* elvtársakat jelölte a pártvezetőség.

A budapesti III. lajstromos kerület 8. helyéről törölte *Pikler Emil* elvtársat és helyébe *Schmidtmayer Vilmát* jelölte. A pótképviselőjelöltek listáján is történt változtatás.

A betöltetlen Debrecen I. kerületében a pártvezetőség *Györki Imre* elvtársat jelölte; a komáromi kerületben pedig *Deák Lajos* elvtársat.

A szociáldemokrata párt választási küzdelme.

A pártválasztmány határozata után, hogy a szociáldemokrata párt résztvesz a választási küzdelemben, nagy apparátussal megindult a szervezés munkája. Ez a munka azonban lelket, lendületet, célt és irányt akkor kapott, amikor a jelölések megtörténtek. A szervezés és agitáció munkája rendszeressé ekkor vált igazában. Medret ekkor vájt magának a lelkesedésnek és a szocialista akaratnak a megindult áradása. A központi választási iroda munkája is ekkor szélesedett ki.

És itt nem lehet megemlitetlenül hagyni, hogy éjt is nappallá varázsolt ennek a munkának az érdekében a szocialista lelkesedéssel áthevitett központi választási iroda, *Büchler József* és *Mónus Illés* elvtársakkal az élén.

A már korábban fölállitott lajstromos kerületi titkárságok nagyszerü megértéssel és páratlan buzgalommal simultak a központi titkársághoz; ugyanigy a vidéki választókerületi titkárságok is és az egész apparátus: a központi választási iroda, a kerületi irodák, a körzeti titkárságok, a pártlitkárságok, a nőbizottságok a központi nőtitkárság irányitása mellett; a különböző szervezetek és pártszervezetek, a bizalmiférfirendszer, a pártnyomda a maga hatalmas és kiváló teljesitményével, a *Népszava*, amely hasábjainak nagy részét a választási küzdelemnek szentelte, mind együtt óramüszerkezet pontosságával, precizitásával müködtek. Nem történt semmi hiba; mindenki a maga helyén állott teljes tudásával és lelkiismeretesen, *fegyelmezetten* végezte el munkáját. Ellenfeleink bámulattal, ellenségeink csodálkozó és elámuló dühvel szemlélték ennek a nagyszerü apparátusnak szabályos és pontos müködését. Csak a szociáldemokraták nem csodálkoztak. Azok tudták, hogy ennek igy kell lenni.

A névjegyzékek összeállitása után — hogy e körül

mi történt, arról sokat lehetne beszélni — elkezdődött az ajánlási ivek aláírása. A kormánynak és hatóságainak erőszakos föllépése itt jelentkezett legelsőbben is határozottabb körvonalakban. Már maga az a tény is, hogy az ajánlási iveket az állam nyomatta és az egységespárti jelöltek hamarább kézhez kaphatták, mint az ellenzékiek, mutatta, hogy a kormány nem nagyon törődik még a látszattal sem, az aláírások összegyüjtése pedig valóságos háboru volt. A szociáldemokrata bizalmiférfiak, akik azt a munkát áldozatkészen magukra vállalták, valóságos harcot folytattak a csendőrökkel, az államhatalommal szemben. Az aláírást gyüjtő bizalmiférfiak lépten-nyomon beleütköztek az erőszakba, a fenyegetésekbe; azok, akik az ajánlási iveket aláírták, nem különben. Megfélemlités, presszió egész tömegét azoknak, akik a szociáldemokratajelölt ajánlási ivét szerették volna aláirni, kényszeritette arra, hogy a kormányjelölt ivét irják alá. Adóhivatalokban, a jegyzői irodában, a vármegyeházán, szolgabiróságokon erősen folyt a munka. És azután, ha mégis összegyült a szükséges számu aláirás, jött a *rostálás*. Öt kerületben a szociáldemokratajelölt éppen ezek miatt a hallatlan állapotok miatt nem tudta összegyüjteni a szükséges számu aláirást. Hatvan, Hajdunánás, Battonya, Csongrád és Alsóhangony azok a kerületek, ahol már a választási mozgalom legkezdetén is a terror a legmerészebben nyilatkozott meg. Sem gyüléseket, sem értekezleteket tartani nem lehetett.

Azért az ajánlási ivek mégis megteltek, sokszor a legfantasztikusabb módon és eszközökkel gyüjtötték össze elvtársaink az aláirásokat. A szocialista bátorságnak sok nemes példájával találkozhattunk. Sajnos, részletekbe nem mehetünk bele.

Az a körülmény, hogy még titkos kerületekben is 1000 ajánlónak kellett kiállani nyilvánosan a jelölt mellé, elég bizonyság amellett, hogy a kormány minden eszközt fölhasznált arra, hogy többségre tegyen szert. A nyilt kerületekben pedig jóval a választás előtt megtudhatta a hatóság és a kormánypárt is, hogy ki, melyik párt jelöltjének ajánlási ivét irta alá, hogy pedig ez mit jelentett, arról kár is beszélni.

A küzdelemnek ez volt az első etapja, amolyan próbaválasztás.

A MUNKÁSSÁG NÉLKÜL NINCS ÉPITŐMUNKA.
SZAVAZZATOK SZOCIÁLDEMOKRATÁRA!

Ám amilyen sötét szineket mutatott néhol ez az aláirásokért folytatott küzdelem, olyan fölemelő volt a dolgozó néptömegek hatalmas megmozdulása mindenhol, ahol szociáldemokrata jelölt kiállt a küzdelemre. A gyülések, a programbeszédek százain fölvonultak a munkástizezrek. Falvakban, ahol soha be sem tehette a lábát szocialista agitátor, valóságos mámorral fogadták jelöltjeinket. Virág és zeneszó, diadalkapu és forró lelkesedés mindenütt, ahol fölhangzott a szocialista szó. A falvak és városok meggyötört népe reménységgel és szeretettel fordult a szocialista program felé. Fölszabadulás volt ez, a lelkek fölszabadulása az ellenforradalom sötét lidércnyomása alól. A kurzus jelszavak sápadtan hullottak vissza rejtelmes mélységekbe, ahonnan előkerültek. A föld népe kitárta lelkét, a városok polgársága megmutatta igazi akaratát, akik nem hittek abban, hogy ez az ország fejlődésre képes, megteltek hittel, bizalommal és akarattal a küzdelemre. Ha semmi másért, ezért jó volt belemeni ebbe a küzdelembe. Mert bizony ez küzdelem volt — nem csak képletes értelemben. . . .

De nem a néphangulattal kellett megküzdenie a szociáldemokrata pártnak, hanem az állam hatalmi szervezetével. Nem egy helyen be sem engedték a szociáldemokrata párt jelöltjét a választókerületbe. „Mit akar itt? Ez nem ipari kerület. A szociáldemokrata pártnak nincs itt keresni valója."

A feudális gőgnek a szolgabirákig hullámzó dölyfössége csendült ki ezekből a szavakból. És a félelem is. Mert észre kellett veniök, hogy óriási változás történt a néplélekben. A lövészárkok és a fogolytáborok beleojtották a szolidaritás érzését azokba a lelkekbe is, amelyek eddig idegenek voltak ettől az érzéstől. A falutornyától elvetődtek a magyar parasztok az elszászi széntelepekig és ipari centrumokig, a római s firencei kupolákig, Konstantinápolyig és a hamburgi kikötőbe, Brüsszelbe és Északfranciaországba és hallottak ötféle nyelvet, megismerkedtek az olasz viszonyokkal, hallották, hogyan szervezkedik a német, mit müvel a francia, mire képes a belga munkás és mit értek el mindezek a nációk és lehullott szemeikről a hályog és most a korcsmaasztalok körül nem a virtuskodás folyik már, hanem arról beszélnek, milyen hatása lesz a német-orosz szerződésnek a

ANYÁM!
SZAVAZZ
SZOCIÁLDEMOKRATÁRA!

világgazdaságra? A politika közjogi jelszavaitól idegen ez a lélek, arra kíváncsi, hogyan zökken vissza a világ gazdasága a régi kerékvágásba, vagy tud-e uj utakat találni.

Ezzel a megváltozott lélekkel szemben valóban csak az erőszak eszközeivel lehetett szembeszállnia annak, aki azt akarta, hogy a régi kalodában kinlódjon tovább a nép. És a kormány ezt akarta. Olyan többséget akart, amely azt az akaratot szolgálja. Ilyen többséget összeverbuválni azonban csak az ellenzék brutális letiprásával lehetséges, hát nem riadtak vissza ettől sem.

A szociáldemokrata párt agitációja a választási mozgalom első napjaiban nem találkozott mindjárt az akadályoknak azzal a tömegével, amely később eléje tornyosult. Csak amikor a sikert látták, az ellenállhatatlan lendületet, akkor találta szembe magát egy egész erőszakszervezettel. A legtöbb kerületben, minden községben még csak a programbeszédjét sem mondhatta el a szociáldemokrata jelölt. A falvakba se engedték be, nyomába csendőröket küldtek, a bejelentett gyülést a legcinikusabb indokolással tiltották be. Az egyik választókerületbe a szociáldemokrata jelöltnek azt mondta a szolgabiró, hogy „majd öt év mulva elmondhatja a programbeszédjét." A választási vezetőket kitiltották, bizalmiférfiainkat internálással fenyegették meg, le is tartóztatták akárhányat, rágalom és fenyegetés, presszió és vesztegetés mind nem volt megvetendő eszköz. Szolgabirók, csendőrök, papok vármegyei tisztviselők összefogtak mind a szociáldemokraták ellen. Kommunista röpiratokat szórtak szét a választók között és pénzt is, ha kellett. A templomokban a szószékről nem egyhelyen kortesbeszéd hangzott és a templomon kivül is a pap ellenünk korteskedett. „Nem lesz eső, ha szociáldemokratákra szavaztok." „Kikiáltják a diktaturát" és „Bejönnek a románok", mindezek a jelszavak és rágalmak szennyes árja, amelyet neki zuditottak a szociálista jelöltnek csak a legtudatlanabbakat tévesztette meg.

Jött a gyüléstilalmazási rendszer is, a választás előtt pedig véglegesen elzárták a szóbeli agitáció utját. Azért igy is rengeteg sok gyülést tartott a szociáldemokrata párt és olyan helyeken is hangzott a szocialista szó, ahová eddig nem hatolhatott el. Érdekes és figyelemreméltó jelenség volt, hogy ezeken a gyüléseken milyen

Anyám! gondolj rám!
Szavazz
szociáldemokratára!

nagyszámban jelentek meg az asszonyok, a kispolgárok, kereskedők, kisgazdák. Száz és százezren hallgatták meg a szociáldemokraták programját és mindenütt nagy lelkesedéssel, megértéssel fogadták. Ha mindazok leszavazhattak volna meggyőződéseik szerint, akik a népgyüléseken programbeszédeken a választók közül megjelentek, bizony a harminc vidéki kerületből harminc szocialista mandátum került volna ki. De a gazdasági létükben megtámadottak, az éhség korbácsával kényszeritettek nem szavaztak vagy nem oda szavaztak ahová a szivük és elméjük diktálta nékik. A *Népszava* heteken át külön rovatban közölte a választási erőszakosságokat. Az aratómunkásokat azzal fenyegették meg, hogy fölbontják az aratási szerződést, ha szociáldemokratára szavaznak, a kincstári erdők főerdészei megfenyegették a szocialista szavazókat, hogy nem kapnak fát az erdőből, ha szocialista jelöltre szavaznak, a bányákban, állami üzemekben, vasutnál, postánál mindenütt a hivatalos presszió teljes erejével müködésbe lépett. Kedvünk volna összegyüjteni külön könyvben az esetek nek azt a tömegét, amelyről tudomásunk van, látnák igy összegyüjtve a legsötétebb magyar választás képét.

Ha módjában lett volna a szociáldemokrata pártnak kifejteni teljes erejét a fölvilágositás terén, ha nem tiltották volna be a szociáldemokrata gyüléseket, akkor szembe tudott volna szállni a hazugságokkal, a rágalmakkal és a hivatalos presszióval. De igy nagyon sok helyen tehetetlenségre kényszeritette a szolgabirói hatalom, amely nemcsak a gyülések betiltásában, a jelöltek és választási vezetők kitiltásában, hanem más egyébben is megnyilvánult.

A szóbeli agitáció hatalmas eszköze mellett a választási küzdelem szolgálatába állitotta a szociáldemokrata párt a sajtót is. Röpiratok százezreit szórta szét, plakátok ezreit. Iródott röpirat a szakmák munkásaihoz, a polgársághoz, a nőkhöz, a munkásasszonyokhoz; proklamációk, szórócédulák, jelmondatok a plakáton, képes plakátok, amelyek szenzációt keltettek, jelentek meg a házfalakon. Amde senki ne higyje, hogy itt ezen a területen szabad volt a lelkes tennivágyás, az agitáció.

A szóbeli agitációt megfojtotta a klotür, a sajtót a cenzura.

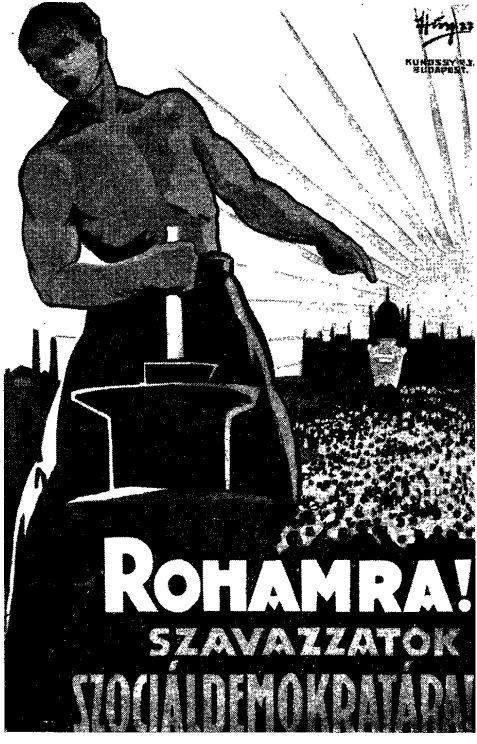
KUNDSZY N.J.
BUDAPEST.
ROHAMRA!
SZAVAZZATÓK
SZOCIÁLDEMOKRATÁRA!

A kormánynak az volt az akarata, hogy némuljon el minden, ami nem az ő dicsőségét hirdeti. Kiadatott a rendelet: „Minden sajtótermék a közigazgatás első tisztviselőjének bemutatandó.“ Nos és a közigazgatás első tisztviselője a legtöbb helyen azt mondta: *láttam és nem engedem.* Ahol megengedték, ott levakartatták a falakról, csendőrökkel elkoboztatták. A központi iroda a belügyminiszteri engedélyt kérte ki minden röpiratra. De hiába volt a belügyminiszteri engedély. A szolgabirák hatalmasabbak, Budapestet kivéve, a többi helyeken alig is volt lehetséges a röpiratok terjesztése. Az egységes párt ellenben a legdurvább hazugságokkal és rágalmakkal töltött röpiratainak és plakátjainak szabad utat biztositott. Mennyi emberünket verték össze, csukták le, büntették meg csak azért, mert szociálista röpiratot, plakátot terjesztett. A letartóztatott embereinkkel vakartatták le kiragasztott plakátainkat. Az elvtársak derék csapata itt is kiválóan teljesitette hivatását. Éjszakának idején ragasztották ki a plakátokat és reggelre kelve olvashatták a községek és városok lakói. Délben már letépethették. Házkutatásokat tartott a csendőrség a szociálista röpiratok és plakátok után, de azért elterjesztették mindenüvé.

Budapesten a „felelőtlen elemek“ és a tányérsapkások vállalkoztak arra, hogy eltüntetik a szapora születésü szociálista plakátokat a házak faláról. Egy ideig gyakorolták is ezt a nemes mesterséget, de egyre több vérző orr, betört fej figyelmeztette őket arra, hogy — megváltozott a világ. Es azután abbahagyták. A munkásököl megvédelmezte a szociálista gyülések rendjét és a szocialista plakátot.

Ütött az óra!
Szavazz
Szociáldemokratára!

A döntő küzdelem napjai.

Választás részletekben.

A választási erőszakoskodás egyre fokozódott; a reménység, a várakozás, a feszült érdeklődés is. A kurzussajtó dühöngése volt a szeizmográf, amely mutatta a küzdelem esélyeit. A választókerületekben az elvtársak csodálatos áldozatkészséggel, kimerithetetlen lelkesedéssel dolgoztak, hogy pártunk jelöltjeit diadalra segitsék. Szembeszálltak a legféktelenebb terrorral, férfiasan állták a hatóságok minden erőszakoskodásait és éjjelt nappallá téve, fáradhatatlanul dolgoztak a legnehezebb viszonyok közepette hiányos eszközökkel, csaknem minden anyagi erőforrás nélkül, kilométereket gyalogolva, apostoli önföláldozással és készséggel és most már megállapithatjuk, hogy nem eredménytelenül.

A választás nem egy napon folyt le. A kormány előbb főpróbát akart tartani, hogy ha szükséges, a második turnusban szaporithassa erejét, fokozhassa a választók „lelkesedését" az egységespárti jelöltekkel szemben. Fokozta is. Pedig ugyancsak nehéz dolga volt. Hiszen a választás első napján is csaknem teljesen kimeritette az erőszak eszközeit. A főválasztások napját május 28-ára vasárnapra és junius 1-ére, csütörtökre állapitotta meg a kormány. Csütörtökre — nyilvánvaló szándékkal, de fölsült ezzel a taktikai sakkhuzással. A választások előtt a szociáldemokrata párt és a Szakszervezeti Tanács megállapodott az összes ipari és kereskedelmi érdekeltségekkel, valamint az összes ellenzéki liberális pártokkal, hogy 1922 junius 1-én, csütörtökön a budapesti és környéki választás napján, déli 12 órától kezdve teljes munkaszünet lesz. Ennek a határozatnak a nyilvánosságra kerülése után a vidéki városok és községek munkássága is hasonlóan cselekedett.

A választás első napja.

Május 28-án, a választás első napján 15 kerületben: Békéscsabán, Bonyhádon, Gyomán, Hódmezővásárhelyen, Kaposváron, Kiskundorozsmán, Orosházán, Pilisvörösváron, Pomázon, Soroksáron, Sopronban, Szarvason, Szegeden, Törökbálinton és Vácon kerültek küzdelembe a szociáldemokrata jelöltek az ellenpártok jelöltjeivel. Ezek közül a kerületek közül három kerületben: Szegeden, Hódmezővásárhelyen és Sopronban titkos volt a szavazás. Nem lehet visszaidézni azt az izgalmat, amely ezen a napon minden szociáldemokratát eltöltött. A központi választási iroda valósággal főhadiszálláshoz volt hasonlatos. Jöttek-mentek az emberek, szólt a telefon, lenn az utcán hatalmas tömeg várakozott a hirekre és jöttek a jelentések mindenünnen: pártunk jelöltje vezet. És jöttek egyéb hirek is: erőszakoskodásról s hasonló dolgokról. Micsoda lelkesedés ömlött el az arcokon, ha egy-egy jó hirt hozó távirat érkezett. Az eredmény végül ez volt: négy kerületben Békéscsabán, Hódmezővásárhelyen, Szegeden, Soroksáron a szociáldemokrata párt jelöltjei győztek, nyolc kerületben: Gyomán, Kaposváron, Orosházán, Pomázon, Vácon, Szarvason, Pilisvörösváron és Sopronban pótválasztásba került pártunk jelöltje és csupán három kerületben maradt kisebbségben a szociáldemokrata jelölt: Bonyhádon, Kiskundorozsmán, Törökbálinton. Nagyszerű lelkesitő eredmény volt ez. Hiszen Sopronban Hébelt elvtárs egyetlen programbeszédet sem mondhatott, rendőri fölügyelet alatt tartották s a legválogatottabb eszközökkel dolgoztak ellene. Két gróffal állott szemben, akiknek egyike Magyarország belügyminisztere volt. És a többi kerületben sem dajkálták a szociáldemokrata jelölteket. De bámulatraméltó példáit mutatták a munkásszolidaritásnak és áldozatkészségnek azok a kerületek is, ahol pártunk jelöltjei nem kapták meg a megválasztásukhoz szükséges szavazatmennyiséget. Kiskundorozsma munkásnépe csendőrszuronyok között járult a szavazóurnák elé. A legféktelenebb terror tombolt Törökbálinton, ahol Riesz Józseffel, pártunk jelöltjével, szemben Gschwindt egységespárti élesztőgyáros kapott többséget, ám az a néhány tucat szavazat milliókba került, mert az urnákhoz hajtott egységespárti választókat pénzért vásárolták és részegre itatták. Nem is beszélve a munkáltatói terrorról, amelyik az éhség korbácsával kergette szavazni azokat, akik fölött hatalma volt. Bonyhádon is csaknem 1000 szavazatot kapott pártunk jelöltje. Békéscsaba népe küldötte az első szociáldemokrata képviselőt, Szeder Ferenc elvtársat. Itt a szocialista munka legcsodálnivalóbb lendületét láthattuk. Nyilt volt a szavazás és mégis ezrek és ezrek járultak az urnák elé, hogy a szociáldemokrata párt jelöltjére szavazzanak.

Szeged, Hódmezővásárhely. Az előbbi Peidl Gyula elvtársat, az utóbbi ugyancsak Szeder elvtársat választotta meg. Szegeden napokig vártak az eredmény kihirdetésével, végül is azt mondták, hogy az eredményt az „olasz módszer"-nek köszönhetjük. Persze

egy szó sem igaz belőle. Soroksáron Frühwirth Mátyást, a kurzus legélesebb rajzu figurák egyikét buktatta ki Knaller elvtárs.

Az első választási napon igy alakult ki a szociáldemokraták küzdelme:

Négy meghóditott kerület.

Békéscsaba: Szeder Ferenc elvtárs, a szociáldemokrata párt jelöltje,

Lipták Pál egységespárti,
Kovács Mihály egységespárti és
Urmánczy Nándor honvédelmi párti

jelölttel szemben több mint másfélezer szavazattal abszolut többséggel győzött.

Hódmezővásárhely: (titkos) Szeder Ferenc elvtárs szemben állott Szádecky Kardos Lajos egységespártival.

A szavazatok összeszámlálása után ez volt az eredmény:

Szeder Ferenc	3067
Szádecky Kardos Lajos	2773
Szeder elvtársat tehát	294

szavazattal Hódmezővásárhely képviselőjévé választották meg.

Soroksár: Knaller Győző elvtárs, a szociáldemokrata párt jelöltje, Frühwirth Mátyás Huszár—Ernszt-pártival szemben 246 szótöbbséggel győzött.

Szeged: (titkos) Peidl Gyula elvtárs, a szociáldemokrata párt jelöltje állott szembe

Pálfy Dániel egységespárti jelölttel.

A választás eredménye a következő:

Leadatott	10,133	szavazat
Ebből érvénytelen volt	605	„
Peidl elvtárs kapott	5365	„
Pálfy egységespárti	4163	„
Peidl elvtárs szótöbbsége	1202	szavazat

Pótválasztásba kerültek

az alábbi kerületekben:

Gyoma: a szociáldemokrata párt jelöltje, Vági István elvtárs szembenállott Zeöke Antal egységespárti és Szenner József honvédelmi párti jelölttel.

Vági István elvtárs és Zeöke került pótválasztásba.

Kaposvár: Sávolt János elvtárs ellenjelöltjei voltak Ereki Károly és gróf Hoyos Miksa egységespártiak.

Sávolt elvtárs és gróf Hoyos Miksa pótválasztásba kerültek.

Orosháza: Farkas István elvtárs ellenjelöltjei Csizmadia András egységespárti, Bodó Lajos nemzeti munkáspárti és Miklasovszky János független Kossuth-párti.

Farkas István elvtárs és Csizmadia András kerültek pótválasztásba.

Pilisvörösvár: Rády Sándor elvtárssal szembenállottak Gyulai Sándor és Dajkovics István egységespártiak, Schiessl Henrik keresztény nemzeti és Baross János pártonkivüli.

Rády Sándor elvtárs és Baross János pártonkivüli között volt pótválasztás.

Pomáz: Dr. Gonda Béla elvtárs ellenjelöltjei voltak Almásy László egységespárti, Vasek Ernő keresztény nemzeti szocialista, Schiessl Henrik keresztény nemzeti.

Pótválasztás volt dr. Gonda Béla elvtárs és Almássy László egységespárti között.

Sopron (titkos): Dr. Hébelt Ede elvtárs állt szemben gróf Klebelsberg Kunó belügyminiszterrel és gróf Andrássy Gyulával.

Dr. Hébelt elvtárs Andrássyval került pótválasztásba.

Szarvas: Takács József elvtárs került szembe Borgulya Pál független kisgazdapárti és Pekár Gyula egységespárti jelöltekkel. Pekár kibukott.

Takács elvtárs és Borgulya között volt pótválasztás.

Vác: Bárdos Ferenc elvtárs Krakker egységespártival és Hornyánszky Zoltán keresztény nemzeti pártival került szembe.

Bárdos elvtárs és Krakker között volt pótválasztás.

Kisebbségben maradtunk.

Bonyhádon, ahol Csermák Pál elvtárs állt szemben Eibach Kornél egységespártival és gróf Apponyi Antal pártonkivülivel;

Kiskundorozsmán, ahol Takács József elvtárssal szemben Schandl Károly egységespárti terrorizálta ki a szavazatok többségét;

Törökbálinton, ahol Riesz József elvtárs volt a szociáldemokrata párt jelöltje Gschwindt Ernő egységespártival szemben.

A választás második napja.

Gömbösék levonták a tanulságokat és hajrá! . . Hadiszintér lett minden választókerület, csendőrök és rohamsisakos gyalogság, néhol huszárság raja lepte el a kerületeket. Háromnál több ember nem csoportosulhatott. A választás „technikája" is „bonyolultabb" lett; egyre többen hiányoztak a névjegyzékből — a szociálista szavazók. Az összeköttetést a választókerületek egyes

községei között a csendőrkordonok lehetetlenné tették; az „idegeneket" a községekből, a választókerület területéről kitiltották: a mentelmi jog sem segitett. Gyomáról, Orosházáról, Pilisvörösvárról, Pomázról a legfölháboritóbb események hire jött. Szocialista választókat letartóztattak, küldöncöket őrizetbe vettek; az ipolyszalkai választókerületben megtörtént, hogy a csendőrök a kerékpáros küldöncök gépjeit puskatussal szétverték; Peyer elvtársat Orosházáról „örök időkre" kitiltották, Ózdon, Dorogon, Sajószentpéterin szinte hihetetlen dolgok történtek. Csapatostól fogták le embereinket és dobták vasrács mögé; százával ütötték el a szociáldemokrata szavazókat attól, hogy leszavazhassanak és ha mégis mindezek ellenére ugy látszott, hogy a szociálista jelölt kerül ki győztesen a választásból, akkor nem riadtak vissza egyik-másik helyen attól sem, hogy meghamisitsák az eredményt.

A választásnak ez a második napja dusan bővelkedett a legfölháboritóbb erőszakoskodások tényeiben, Jegyzők, szolgabirók az egész közigazgatás csendőreivel, rendőreivel ráfeküdtek a kerületekre és végrehajtották a kapott parancsot. Még csak halvány rajzát sem adhatjuk itt ezen a megmért helyen annak ami történt. Külön könyvbe kivánkoznak a „magyar választási jogrend" adatai.

A választásnak ezen a második napján a budapesti és a pestkörnyéki lajstromos kerületeken kivül 15 vidéki választókerületben állt harcban a szociáldemokrata párt jelöltje. Ezek közül 6 helyen titkos volt a szavazás. A választás napjának estéjén a párttitkárság ablaka alatt és a Népszava könyvkereskedés előtt állandóan nagy tömegben állottak elvtársaink és izgalmas érdeklődéssel, nagy lelkesedéssel és reménységgel várták a hireket. A legellentmondóbb hirek érkeztek, de érkeztek bizonyos hirek is Tatabányáról, Salgótarjánról, Dorogról, ahol különösen heves volt a küzdelem. A titkos kerületek eredményét természetesen csak egy-két nap mulva tudhattuk meg.

Ennek a második napnak az eredményét alábbiakban foglaljuk össze:

Hat meghóditott kerület.

Debrecen I (titkos): A szociáldemokrata párt jelöltje dr. Györki Imre volt. A szavazatok összeszámlálása után ez az eredmény jelentkezett:

Dr. Györki Imre elvtársra 6254
Vásáry István egységes pártira 2961
Milotay István keresztény ellenzékire 1643

szavazat esett, igy tehát dr. Györki Imre elvtárs lett 1650 szótöbbséggel a kerület képviselője.

Dorog: A szociáldemokrata párt jelölltje Peyer Károly volt. Heves küzdelem után a szavazatok aránya igy oszlott meg;

Peyer Károly 4899
Söpkéz egységespárti 4384

szavazatott kapott. 515 szavazattöbbségel Peyer elvtársat választották meg.

Miskolc (titkos): A szociáldemokrata párt jelöltje Reisinger Ferenc volt. A szavazás eredménye ez:

Reisinger Ferenc 5740
Róbert Emil egységespárti 2502
Weiss Konrád Andrássy-párti 911

szavazatott kapott. Reisinger Ferenc elvtársat 2127 abszolut szótökbséggel választották meg.

Pécs II. (titkos): A szociáldemokrata párt jelöltje Esztergályos János volt. A választás eredménye a következő:

Esztergályos János 5514
Baumann Emil pártonkivüli 2657
Gosztonyi Gyula Huszár-párti 2387

Esztergályos János elvtársat 470 szavazattöbbséggel választották meg.

Salgótarján: A szociáldemokrata jelölt Klárik Ferenc volt. A szavazás eredménye:

Klárik Ferenc 4607
Szecsei Ernő Huszár-párti 3198

Klárik elvtársat 1409 szavazattöbbséggel választották meg.

Tatabánya: A szociáldemokrata jelölt Kabók Lajos volt. A választás eredménye:

Kabók Lajos 6463
Tobler János keresztényszocialista 1199

Kabók elvtársat 5264 szavazattöbbséggel választották meg.

Pótválasztásba kerültek az alábbi kerületekben.

Győr (titkos); A szociáldemokrata párt jelöltje Miákits Ferenc. A szavazatok igy oszlottak meg:

Miákits Ferenc szociáldemokrata	4975
Dr. Boross Alán Haller-párti	3928
Pereszlényi Zoltán pártonkivüli	1144

szavazatot kapott. Miákits Ferenc és dr. Boross Alán kerültek pótválasztásba.

Komárom (titkos): A szociáldemokrata jelölt Deák Lajos volt. A szavazás eredménye:

Deák Lajos szociáldemokrata	527
Korányi Frigyes egységes hiv.	450
Ungor Lajos egységes, nem hiv.	348
Szviczsenyi Zoltán ker.-szoc.	281

Deák elvtárs és báró Korányi kerültek pótválasztásba.

Székesfehérvár (titkos): A szociáldemokrata párt jelöltje Sütő József volt. A szavazatok aránya igy oszlott meg:

Sütő József szociáldemokrata.	4904
Gróf Károlyi József ker. ellenz.	5007
Paulovics Béla egységesp,	1180
Bartha Albert 48-as Kossuth-párti	662

Sütő elvtárs és gróf Károlyi József kerültek pótválasztásba.

Kisebbségben maradtunk.

Edelény: Csóka Vendel elvtárs a szociáldemokrata jelölt Lovász János egységespártival szemben kisebbségben maradt. A terror és a furfang győzött itt.

Nagymaros: Szakasits Árpád elvtárs Karaffiath Jenő egységespártival került szembe. Csaknem 2000 szavazatot kapott, de az erőszak győzött.

Ózd: Vanczák János elvtárs Biró Pál egységespártival szemben vette föl a kilátástalan küzdelmet inkább a szocialista agitáció lehetőségeért. A kerület 8600 szavazójából — teljesen megbizhatatr lan összeszámlálás alapján — leszavazott volna Biróra 3590, Vanczákra 1790 választó. Összesen tehát 5380. Nem szavazott tehát 3220, mert nem szavazhatott, vagy mert nem akart, nehogy baja történjék.

Sajószentpéter: Kruppa Rezső elvtárs a szociáldemokrata párt jelöltje Hermann Miksa egységespártival küzdött. Mindvégig olyan jelentés érkezett, hogy Kruppa elvtárs vezet. A hivatalos jelentés szerint is több, mint 4000 szavazatot kapott. A végén meghamisitották az eredményt és nehányszáz szavazattal az egységespárti — terror győzött.

Sopronkörnyék: A szociáldemokrata jelölt Kittel Ferenc elvtárs két ellenféllel küzdött. A két polgári jelölt pótválasztásba került.

Szombathely: Saly Endre elvtárs szembekerült Hegyeshalmy Lajos kereskedelemügyi miniszterrel és gróf Cziráky keresztény ellenzékivel. Hegyeshalmy és Cziráky pótválasztásba kerültek. Saly elvtárs a nyilt szavazás ellenére is 2357 szavazatot kapott.

A budapesti és környéki választások.

Kedvünk volna ennél a fejezetnél is arra, hogy a dicséret és elismerés minden szavát összehordjuk és diszesen elhalmozzuk ezekkel mindazokat, akik hittel, áldozatkészséggel, szocialista öntudattal és munkaszeretettel Budapesten és a környéken a győzelmet megszerezték a szociáldemokrata pártnak.

De dicsérjük-e a folyam hömpölygését, a szél zugását, a kalász érését? Törvények szerint történik ez s amaz. Csak azok csodálkoznak a munkásmozgalom elpusztithatatlan erején, akik nem ismerik a törvényeket, amelyek a társadalom mélyén szabályoznak minden mozgást és cselekvést. A bizalmiférfiak ezreit, akik megfeszitett erővel dolgoztak, a körzeti vezetőket, a végrehajtóbizottságokat, a kerületi titkárságokat, a nőbizottságokat, a központi titkárságot és annak két vezetőjét egyazon lélek sarkalta cselekvésre. Ez diktált ötleteket, ez kényszeritett fegyelmet, ez fokozta a munkabirást, ez lehelt kiapadhatatlan lelkesedést, ez szilárditotta meg a bizalmat; ez a lélek sugározta rá a szocialista szónokok ajkára az ihletet és a tömegeket ez emelte föl.

A szociáldemokrata párt budapesti és környéki választási küzdelme nagyszerü lendülettel, páratlan pontossággal haladt a célja felé. Gyülések százain hangzott a fölvilágositó szó, röpiratok százezreit éhesen fogadta be magába ez a nagy, titokzatos lelkü város. A házak falait beboritották a szocialista plakátok és a jelmondatok viharosan csattogtak az utca fölött. Az agitáció üteme egyre gyorsabb lett és fokozottabb, ahogyan a választás napja közelget. Uj és uj plakátok szinpompája derült a pesti utca zavaros kavargásában és csak hogy egyetlen példáját rögzitsük ide a központi választási iroda mindenre kiterjedő pompás figyelmének: a választás reggelén minden kapun ott volt az utbaigazitó

plakát, hogy a ház lakói melyik szavazókör urnája előtt szavaznak.

Nem lehet parányi részét sem fölsorolni az epizódoknak, a munka lendületének, mindannak ami történt, csinálódott, végrehajtódott.

Fölfokozott kíváncsisággal várta az egész város a választás napját. Junius 1-én és junius 2-án döntött Budapest és környékének népe s majd csak egy hétig kellett várnia, hogy megtudja döntésének eredményét. Addig feszült várakozással leste a hireket a szavazatszámlálás környékéről. Ceruzák szorgalmasan dolgoztak. A kávéházak márványasztalán, vendéglők vörösabroszán, a proletárhajlékok petroleumlámpájának sápadt fényében számoltak, számoltak ... Fogadások történtek, nagy vitatkozások folytak, egyszóval minden érdeklődés a szavazatok számlálása felé fordult. Nem lehet emlitetlenül hagyni, hogy milyen lelkiismeretesen látták el kötelességüket azok, akik a választási bizottságokban teljesitettek szolgálatot, sem azt, hogy a lepecsételt urnákat munkások őrizték éjszakának idején.

A választás eredményét leghamarabb a budai (I.) lajstromos kerületben állapitották meg. Ebben a kerületben két szociáldemokratát választottak.

Az I. (budai) lajstromos kerületben

a szavazatok összeszámlálásának számszerü eredménye a következő:

Szociáldemokrata párt	21.921
Nemzeti polgári párt	2.625
Liberális ellenzék	7.562
Keresztény-szociálisok	3.997
Wolff-párt	18.376
Andrássy—Friedrich-párt	8.645
Gázdaságpolitikai párt	2.511
Függetlenségi 48-as párt	1.595

A szociáldemokrata párt lajstromáról megválasztották: Peidl Gyula és Batitz, Gyula elvtársakat rendes, Kéthly Anna, Pásztor Imre és Kontra Sámuel elvtársakat pótképviselőkül. Peidl Gyula azután lemondott a budai mandátumáról és helyébe került Kéthly Anna.

A II. (északi) lajstromos kerületben

leszavaztak 122.824-en. Ebből érvénytelennek minősitettek 3555 szavazatot, érvényes szavazat maradt 119.269, amely a következőképen oszlik meg:

Szociáldemokrata párt	48.070
Liberális ellenzék	44.060
Egységes keresztény tábor	12.952
Szövetkezett kér. ellenzék (Haller)	7.466
Régi Friedrich-párt	3.574
Nemzeti Polgári párt	3.174

A megszámlált érvényes szavazatok alapján egy mandátumhoz 13.252 szavazat kell. Ennek alapján a szociáldemokrata párt négy mandátumot kapott.

Pártunk megválasztott képviselői: Peyer Károly, Propper Sándor, Rothenstein Mór, dr. Györki Imre. Peyer Károly és dr. Györki Imre elvtársak azonban lemondottak a dorogi, illetve a debreceni mandátumuk javára és igy helyükbe kerültek Sütő József és Pikler Emil elvtársak.

A III. (déli) lajstromos kerület

Ebben a kerületben a szavazás aránya ezt a képet mutatja:

Szociáldemokrata párt	51.798
Keresztény egység tábora	22.145
Nemzeti polgári párt	3.674
Liberális ellenzék	20.808
Honvédelmi párt	1.985
Friedrich—Andrássy-párt	11.297
Gazdaságpolitikai párt	5.034
Keresztény-szociálisok	8.462

Az eredmény szerint a szociáldemokrata pártnak négy mandátum jutott. Vanczák János, Farkas István, Kitajka Lajos és Jászai Samu elvtársak lettek a kerület nemzetgyülési képviselői.

A pestkörnyéki választókerületben.

A pestkörnyéki választókerületben 83.412 választó szavazott le. A leadott szavazatok közül 2800 szavazatot érvénytelenitettek. A megmaradt 81.332 szavazatból 45.829 esett a szociáldemokrata párt listájára. A szavazatok az egyes pártok között a következőképen oszlanak meg:

Szociáldemokrata párt	45.829
Egységes párt	10.953
Liberális ellenzék	7.039
Keresztény ellenzék (Tassler)	6.369
Keresztény egys. tábora (Budavári)	6.133
Függetlenségi 48-as párt	2.153
Honvédelmi párt	1.433
Nemzeti szocialista blok (Anka)	1.423

Eszerint a szociáldemokrata párt kapott három mandátumot, a liberális ellenzék egyet, az egységes párt egy mandátumot. Ebben a kerületben Miákits Ferenc, Szabó Imre és Saly Endre elvtársak választattak meg; Miákits Ferenc győri mandátuma javára lemondott, helyébe Várnai Dániel elvtársat hivták be.

Budapest és környéke együttesen 13 szocialista képviselőt választott. A legtöbb szavazat a szociáldemokrata listákra esett. A keresztény jelszavak alatt csoportosult pártok csaknem teljesen szétmorzsolódtak. A két és fél esztendős kurzus megtette a magáét.

Egyébként figyelemre méltó, hogy az ország kulturgócpontjai, ipari centrumai, minden nagyobb város szociáldemokratát választott. Ez teszi különösen értékessé a választás eredményét a mi számunkra.

Ez az eredmény valóságos örömmámorba boritotta elvtársainkat, de örömmel üdvözölte ezt a győzelmet a demokrácia minden barátja is.

Csak a kurzuslapok dühöngtek a szociáldemokrata párt választási sikere fölött. A legotrombább hangon, a legdühödtebb tónusban támadtak neki pártunknak. Vezércikkeikből lángoló gyülölet és tajtékzó düh áradt felénk. De ez már nem segitett rajtuk.

A pótválasztások.

Az első pótválasztási terminust junius 5-re, a másodikat junius 11-re tüzte ki a kormány. Az első pótválasztásba 8 szociáldemokrata jelölt került. A nyolc közül csak az egyik mérkőzött titkos kerületben: Dr. Hébelt Ede, Sopronban. A többi hét kerületben nyilt volt a szavazás. Talán leghelyesebb, ha erről a pótválasztásról a „Népszava" akkori tudósításából idézzünk:

„Mind a hét helyen egységespárti jelölttel állt szemben a szociáldemokrata párt jelöltje. Nyilvánvalóan tudtuk, hogy ezeken a pótválasztásokon Gömbösék hengerelő gépje teljes gőzzel fog megindulni. De ami történt ebben a hét kerületben hétfőn, arra a választások történetében példa nincs. A nyilt szavazás minden hatósági terror nélkül is presszió; a választópolgár nem követheti teljesen szabadon meggyőződését. De ha a kormányhatalom minden ereje és erőszakszervezete ugy támad neki a választóknak, mint ahogyan hétfőn is nekitámadt, akkor a népakarat leghalkabb hangjának megnyilatkozásáról sem lehet szó. Hétfőn nem a pártok mérkőztek egymással, hanem rohamsisakos katonák és csendőrszuronyok vonul-

tak föl a fegyvertelen és védtelen szavazótömegek ellen. Gömbösék és csapataik letiporták, brutálisan legázolták az ellenvéleményt, Elhatározták, hogy több mandátumot pedig nem kaphat a szociáldemokrata párt és ennek az elhatározásuknak a legkomiszabb és a legbecstelenebb módon érvényt szereztek. Nem siránkozunk afölött, hogy abban a hét kerületben, ahol pótválasztás volt, pártunk jelöltjei kisebbségben maradtak. Nem siránkozunk, mert tudjuk, hogy a választók tulnyomó nagy többsége a szociáldemokrata párt jelöltjére akarta leadni szavazatát, de nem adhatta le, mert a kormányhatalom erőszakos eszközökkel megakadályozta ebben. Ezért siránkozás helyett azt mondjuk: minden erővel, minden elszántsággal harcot a titkos szavazásért."

Ha az ellenfél tiszta eszközökkel harcolt volna ellenünk, bizonyára nem dicsekedhetne győzelemmel. Mi a hadállásokat igy is megtartottuk. Ezt bizonyitják az alábbi számok is:

Gyoma. Vági István elvtárs és Zeöke Antal egységespárti között volt pótválasztás. Gömbös Zeökét választatta meg.

Vági elvtárs a május 28-iki választáson 2338
a pótválasztáson 2357
szavazatot kapott.

Kaposvár. Sávolt János elvtárs és gróf Hoyos (egysp.) között volt pótválasztás. A gróf „győzött".

Sávolt elvtárs május 28-án 2574
a pótválasztáson 2382
szavazatot kapott.

Orosháza. Farkas István elvtárs és Csizmadia András (egysp.) között volt pótválasztás.

Farkas elvtársra a május 28-iki választáson 3087
a pótválasztáson 3554
szavazat esett. Az egységespárti képviselő lett.

Pilisvörösvár. Rády Sándor elvtárs és Baross János (egységes) kerültek pótválasztásra. Baross lett a képviselő.

Rády elvtárs május 28-án 2464
a pótválasztáson 3054
szavazatot kapott.

Pomáz Dr. Gonda Béla elvtárs Almássy Lászlóval került pótválasztásba. A kihirdetett eredmény szerint Almássy lett a képviselő.

Dr. Gonda elvtárs május 28-án 2794
a pótválasztáson 2431
szavazatot kapott.

Szarvas. Takács József elvtárs és Borgulya Pál között volt pótválasztás. Borgulya lett az egységespárti képviselő.

Takács elvtárs május 28-án 4174
a pótválasztáson 5045
szavazatot kapott.

Vác. Bárdos Ferenc elvtárs Krakker Kálmán egységespártival került pótválasztásba. Krakkert „megválasztották".

Bárdos elvtárs május 28-án 1866
a pótválasztáson 1685
szavazatot kapott.

A számok beszélnek . . .

A soproni győzelem.

A titkos szavazás itt lehetetlenné tette a közvélemény meghamisitását. Pedig a terror és az aljas agitáció ott is megtette a magáét. Röpiratokban, plakátokon a legalantasabb módon gyalázták Hébelt elvtársunkat. Kikiáltották kommunistának, elmondták róla, hogy Számueli huga volt a szeretője vagy a felesége, egyszóval kimeritették a választási aljasságok egész fegyvertárát. Hébelt elvtárs ezzel szemben még csak egyetlen beszédet sem mondhatott. És mégis. A szavazatos összeszámlálásának eredményét lázas érdeklődéssel lesték nemcsak az elvtársak, hanem a polgárság is, az egész ország. Végre junius 7-én este távirat érkezett a „Népszava" szerkesztőségébe, amely a következőket jelentette:

A küzdelem nagyon heves volt A *11.200* szavazóból *10.526* szavazott le. Ebből Hebelt elvtársra *5081*, gróf Andrássyra *4910* szavazatot adtak le, *519* szavazat érvénytelen volt. A választási harcban tehát Hebelt elvtárs lett a győztes *171* szótöbbséggel. A skrutiniumban hol Hebelt, hol Andrássy vezetett. A választást az 5. körzet döntötte el, ahol Hebeltnek 500 szótöbbsége volt.

Ez az eredmény valóságos arculcsapásként érte a kormányt is meg a kurzuspártokat is, akárcsak a debreceni választás eredménye. A lapok erről a soproni választásról cikkeztek néhány napig.

A junius 11-iki pótválasztásban csak három helyen mérkőzött szociáldemokrata: Győrben, Komáromban, Székesfehérvárott. Győrben párlunk jelöltje győzött. Komáromban és Székesfehérvárott az ellenfél. De e két utóbbi helyen is megtartottuk az előbbi szavazatok számát.

A győri győzelem.

Boros Alánnal, a győri pogromhőssel került szembe Miákits Ferenc elvtárs a pótválasztáson, Borosék harcmodoráról sokat lehetne irni. Nincs olyan alantas eszköz, amelyet harcba ne vittek volna. Győr szervezett munkássága és demokratikusan gondolkozó polgár-

sága azonban nem tántorodott meg. Szavazatával válaszolt a rágalmakra és a demagógia mocskos hangjára.

Két napig tartó szavazás után harmadnap hirdették ki az eredményt, amely szerint

Miákits Ferenc elvtárs 5198
Boros Alán (Haller-párti) 4857

szavazatot kapott, Miákits Ferenc elvtársat 341 szótöbbséggel Győr II. kerületének nemzetgyülési képviselőjévé választották.

Komárom. Deák Lajos elvtárs báró Korányi Frigyessel került pótválasztásba. A szavazatok összeszámlálása hétfőn este 9 órakor fejeződött be. Eredmény:

Deák Lajos elvtárs 557
Korányi Frigyes 1036

szavazatot kapott.

Székesfehérvár. Sütő József elvtárs gróf Károlyi Józseffel került pótválasztásba. A küzdelem rendkivül heves volt. Károlyi Józsefék sem válogattak az eszközökben. Két napig folyt a szavazás. Harmadnap hirdették ki a következő eredményt:

Sütő József elvtárs 4699
Károlyi József (pártonkivüli) 7098

szavazatot kapott.

Ezzel a heves és sok erőt fölemésztő választási küzdelem lezáródott. Elkezdődött a parlamenti munka és elkezdődött mindenütt a párt belső megerősitésének munkája.

Választási küzdelmünk és sikerünk számokban.

Junius 14-én, az országos pártválasztmány ülésén tett jelentést a pártvezetőség választási küzdelmünk lefolyásáról és eredményéről. Farkas elvtárs jelentéséből kiragadjuk a következő számokat:

A küzdelmet fölvettük 30 vidéki választókerületben és a Budapest és a budapestkörnyéki 4 választókerületben.

Elhódítottuk a *békéscsabai, debreceni, dorogi, hódmezővásárhelyi, miskolci, pécsi, salgótarjáni, soroksári, soproni, szegedi, tatabányai és győri* választókerületeket, összesen 12 kerületet.

A budapesti *I. lajstromos kerületben 2*, a *II. lajstromosban 4*, a *III. lajstromosban 4* és a *környéken 3*, összesen *13* mandátumot hódítottunk.

A választási küzdelemben a párt a vidéken és a fővárosban együttesen 25 mandátumot hódított el.

Két mandátumot szerzett:

Szeder Ferenc	Békéscsaba Hódmezővásárhely
Peyer Károly	Dorog Budapest II.
Györki Imre	Debrecen Budapest II.
Peidl Gyula	Szeged Budapest I.
Miákits Ferenc	Győr Budapestkörnyék

Résztvettünk 12 *vidéki* választókerületben a pótválasztásokon és elhódítottuk a *soproni* és *győri* választókerületeket.

Az elhódított vidéki választókerületekben *7* helyen volt *titkos* a szavazás (debreceni, győri, hódmezővásár-

helgi, miskolci, pécsi, soproni, szegedi) és *5* vidéki választókerületben volt *nyilt* szavazás (dorogi, salgótarjáni, soroksári, tatabányai és békéscsabai).

A választásokon nyert szociáldemokrata szavazatok számáról a következő adatokat mutathatjuk be:

		érvényes szavazat	érvénytelen szavazat
Budapesten leszavazott . .	322.232	311.458	10.744
Ebből pártunk kapott az .	I.	II.	III.
	választókerületekben		
	21.921	48.129	51.698
az összes szavazatok %-a	**32·7%**	**40·4%**	**41·4%**

Budapesten kaptunk . . . . . **121.748** szavazatot
Budapest környékén leszavazott . 83.173
Ennél érvénytelen volt 2.078
Pártunkra jutott . . . . . **45.925** érv. szavazat,
vagyis a leszavazottak . . . . . **55·2%**-a

A 3 budapesti és budapestkörnyéki választókerületben összesen kaptunk . . . . . **176 673** szavazatot,
leszavazott Budapestkörnyékén. . 394.631 szavazó.
Pártunkra adott szocialista szavazatok százalékszáma **42 5%**
A vidéki választókerületekben pártunk kapott . . . . . 104.686 szavazatot
A budapesti és budapestkörnyéki 167.673 szavazattal
Pártunk kapott . . . . . **272 359** szavazatot.

Röpiratok.

Pártunk a nemzetgyülési választásokra kiadott 5-féle szines plakátot . . . . . 35.000 példányban
145-féle különböző plakátot . . . . 362.250 „
291-féle röpiratot . . . . . 3,975.500 „
449-féle egyéb nyomtatványt . . . 1,642.000 „
Összes kiadott nyomtatványok példányszáma . . . . . **5,961.354** „
amely koronaértékben **3,000.000** korona.

Gyülések.

A választási küzdelem alatt pártunk a főváros belterületén	267
A pestkörnyéki lajstromos kerületben	95
Vidéki városokban és falvakban	299
Összesen tehát:	661

népgyülést tartott csak a szorosan vett választási időszakban. Ezenkivül rengeteg értekezletet tartott még, amelyről nincsen kimutatás.

A választási költségekre

befolyt összegekről az alábbi kimutatás számol be:

Választási bélyegekből	6.978,618.60
Önkéntes adakozásból	2.138,416.—
Összesen:	9.117,034.60

A kiadásról még nincsen pontos kimutatás, most készül. De már igy is megállapitható, hogy a befolyt összeg nem fedezte a kiadásokat. Igen nagy differencia mutatkozik. Remény van azonban arra, hogy az elvtársak áldozatkészsége ezt a különbözetet el fogja tüntetni.

Piros szegfük.

A gondolat néha titokzatosan formálódik és lebirhatatlan erővel késztet cselekvésre. Bizonyára azért, mert néha egy-egy gondolatban milliók gondolata sugárzik és milliók vágya, akarata is.

Amikor a heves választási küzdelem tarajos hullámai lecsitulva verődtek a dunaparti gótives palota falaihoz és megnyiltak a nehéz tölgyfaajtók, amiket több mint félszázadon át hiába ostromolt a magyar szegénység, hiába ostromoltak a dolgozó milliók, a nyári délelőtt napfényes csöndjében fölviritott a piros szegfü . . .

A letiport és meggyalázott virág, amely drága szimbóluma a harcos munkásseregnek bevonult a magyar parlamentbe . . . Igy kellett, a lelkekben vérző muszáj volt ennek a cselekedetnek a parancsolója. Ki kellett ragadni ezt a virágot a rendőrcsizma alól, ahol tiportan és sárosan vérzett. A piros szegfüt be kellett vinni a törvényhozás házába, hogy ez a detronizált virág ujból jogaiba lépjen . . .

Dühös ábrázattal fogadták a zöldek és a fehérek és egyszeriben elfelejtették, amit öblösen hangoztattak a nemzeti egységről. Pedig a magyar trikolor csonka a piros szin nélkül . . .

A magyar munkásosztály nélkül nincs ország, nincs nemzet, nincs munka, nincs fejlődés — semmi sincsen. A magyar munkásosztály pedig nem tud el lenni a szocializmus nélkül. Ezzel meg kell alkudniok végre egyszer a magyar uraknak. Nem lehet kitépni a piros szegfüt, nem lehet kipusztitani ezt a virágot ebből a földből se. Dusabban virágzik ha pusztitják, bántják. Megtanulhatták volna . . .

A szocáldemokrata képviselők, akik gomblyukba fűzték junius 19-én a nemzetgyülés első napján a mi virágunkat: a piros szegfüt és bevitték az aranycirádés

kupola alá, százezrek lelkében fakadt gondolatot váltottak cselekvésre. És ha ez a virág szimbólum, legyen ez a cselekedet is mindigre emlékezetben maradó és mindig így csendüljön össze a választottak cselekedete a választók gondolatával, akaratával . . .

A martirok sirjánál.

A parlament kupolatermében cécós ünnepségre készülödtek: a nemzetgyülés ünnepélyes megnyitására. Az egységespárt és a kormányt támogató pártok tagjai (ellenzéki egy sincs jelen) feszesen várták a kormányzót . . .

Ugyanekkor a magyarországi szociáldemokrata párt első parlamenti frakciója elzarándokolt a munkásság küzdelmeinek két martirhalált halt harcosainak sirjához. E sirhantok felé fordult a szociáldemokrata képviselők tekintete, amikor átlépték a magyar törvényhozás házának küszöbét. Küzdelmes ut vezetett eddig a küszöbig. Ezen a küzdelmes uton bukott le Somogyi Béla és Bacsó Béla orgyilkos kezektől. Azok, akik közül a gyilkosok kikerültek, a magyarországi szociáldemokrata munkásmozgalmat is le akarták gyilkolni. De ez a mozgalom erősebb volt náluk. Ezt a mozgalmat nem sikerült letiporni. A börtönök és internálótáborok, a terror és az erőszak mind nem segitettek. És most uj küzdelmekre indul a szociáldemokrata munkásmozgalom s e küzdelmek előtt rá kellett gondolni erre a két halottra, akik vérüket hullatták a munkásság ügyéért.

És rá kellett gondolni sirhantjaik fölött mindazokra, akik velük együtt pusztultak el, haltak mártirhalált az ellenforradalom borzalmakkal teli idejében. Mert ők mind és azok, akiket a sirok szélére kergetett a gyülölet, ők mind hozzájárultak ahhoz, hogy a magyarországi szociáldemokrata munkásmozgalom ime régi erejében indulhat uj, nagy föladatok elvégzésére.

Junius 20-án kedden d. e. 11 órakor a Kerepesi temető kapujában gyülekeztek a szociáldemokrata parlamenti frakció tagjai és együttesen vonultak Somogyi Béla és Bacsó Béla elvtársak sirjához. Különös hangulata volt ennek a délelőttnek azok számára, akik ott voltak ennél a tisztelgésnél . . . Mintha valami láthatatlan, hatalmas

és mégis gyöngéd kéz gyászfátyolt vont volna a levegő boltozat kékje alá. A napfény is tompán szüremlett a felhők mögül és különös zöldje volt a fáknak. A temetői fáknak . . . A temető kőkerítésén kivül a mindennapi élet zajgó lármája, bent ünnepi, mozdulatlan csönd.

És ebben a néma csöndben álltuk körül a sirokat. Ugyan milyen gondolatok formálódhattak a szocialista fejekben? . . . Jobbról is, balról is a fehér márványok mögül pompázó virágok nyilnak. A rózsafák talán sehol sem olyan dusak. A halál halmai fölött az élet virul . . .

A döbbenetesen néma csöndben halk suhogás. Két hatalmas koszorut hoztak Ráhelyezték a két fejfára. Tölgyfalevelekből készült koszorukon vérvörös a szegfük szine. S a koszoruk szalagjai befödik a két sirt. A szalagokon ez a fölirás:

Somogyi Béla emlékének
az első szociáldemokrata parlamenti frakció.
Budapest, 1922 junius 20.

Bacsó Béla koszoruján hasonló szövegü a fölirás.

Vanczák János elvtárs emlékbeszéde.

A néma csönd most megtört. Vanczák elvtárs kivált a csoportból s a két sir fölött a következő beszédet mondotta:

Tisztelt elvtársaim!

E történelmileg nevezetes napján a magyarországi szociáldemokrata párt küzdelmes utjának, ugy éreztük, hogy azok, akiknek az a föladatuk jutott ki a magyar munkásosztály bizalma következtében, hogy bemenvén a nemzetgyülésbe, ott folytassák a küzdelmet a szocializmus eszméjéért és a munkásosztály igazságos törekvéseiért, eljöjjünk ide, a magyar munkásmozgalom e két mártirjának sirjához, akik gyilkos merényletnek lettek áldozatai, azért a bátorságukért és elvhüségükért, amelylyel a munkásság harcát és a szocializmus ügyét szolgálták.

Ugy éreztük, hogy el kell ide jönnünk e sirokhoz, leróni kegyeletünk adóját és mártirjaink sirjai mellett, az ő szellemüket magunk elé idézve, az ő életükből meritsünk erőt arra a küzdelemre, amelyre vállalkoztunk, azokra a harcokra, amelyek előtt uj föladatkörünkben állunk. Ha nehéz és küzdelmes is lesz az az ut, amelyre most készülünk, be fogjuk váltani azokat a

reményeket és várakozásokat, amelyeket várnak tőlünk. A mi hivatásunk közé tartozik, hogy e két mártir meggyilkolása törvényes uton megtoroltassék, mert addig nem lehet béke és nyugalom, amig ártatlan embereket lezárva tartanak és gyilkosok szabadon járnak.

Harcolnunk kell azért, amiért ők harcoltak, a törvények uralmáért, a jog- és életbiztonság helyreállitásáért, harcolnunk kell egy uj országért, helyébe annak a Magyarországnak, amelyet a gőgös osztályuralom romokba döntött, tönkre pusztitott.

Ti mártirok, itt lenn e sirok mélyében, aludjátok békén örök álmotokat, mi pedig indulunk innen, megujult lélekkel folytatni a harcot, vivni a küzdelmet a szocializmus igazaiért, a munkásosztály boldogabb jövőjéért.

Meghatott szivvel hallgatták végig Vanczák elvtárs beszédét a sir körül csoportosult elvtársak. Azután mindegyikük kivette gomblyukából a piros szegfüt s letették a mártirok sirhantjára . . .

A nemzetgyülés szociáldemokrata frakciójának elvi deklarációja.

Előterjesztette a nemzetgyülés junius 28-diki ülésén Peidl Gyula elvtárs.

Már napokkal a deklaráció elhangzása előtt nagy érdeklődéssel, feszült várakozással várták a szociáldemokrata parlamenti frakció első megnyilatkozását a nemzetgyülésben. Ez az érdeklődés és várakozás teljesen indokolt volt. Hiszen a magyar parlamentbe ezuttal először vonultak be a szocialisták. A gótives, aranycirádás teremben nem hangzott még szocialista szó... Most meg különös jelentőséget a szociáldemokrata parlamenti frakciónak az adott, hogy egy véres ellenforradalom után és egy erőszakos választás után *huszonöt mandátummal* vonult be. A deklaráció előterjesztése napirend előtt történt. Az egységespárti és kormánytámogató padsorok népesek voltak. A karzatok zsufoltak. Az arcokon ideges várakozás és néma csönd a beszéd elején. De jöttek a szavak, amik fájnak és fölszisszentek a jobboldaliak; dühödten föl is horkantak. De drámaivá sürüsödött a csönd, ami kor a deklaráció bevezető sorait olvasta Peidl elvtárs a szocialista ősökről. Ezután a lenyügöző csönd után fölszabadult a vihar és amilyen mélyre lenyult a szocialista szó éles tőre, olyan éles volt a jajdulás és dühödt viharzás. A hüséges tükröt itt adjuk. Benne van a „juniusi" nemzetgyülés arculata:

Peidl Gyula előterjeszti a deklarációt.

Peidl Gyula: T. Nemzetgyülés! Abból a történelmileg nevezetes alkalomból, hogy a magyar szervezett ipari és mezőgazdasági munkásság, valamint a haladó polgárság bizalmából a szociáldemokrata párt képviselői első izben vesznek részt a magyar törvényhozás munkájában, lesz szerencsém pártomnak egy elvi deklarációját előterjeszteni. Valamit azonban előrebo-

csátani kívánok. A Nemzetgyulés szociáldemokrata tagjai nemcsak a dolgozó nép képviselőinek, hanem fiainak és sorsosainak is érzik magukat Magunk is valamennyien kétkezi vagy szellemi munkások vagyunk *(Folkiáltások a jobboldalon: „Mi is!")*, akik tisztán és kizáróan munkánkból tartjuk fonn magunkat és igy sorsunk, élettapasztalalunk, osztályhelyzetünk elválaszthatatlanul kapcsol bennunket Magyarország dolgozó népéhez, amiuek természetes kovetkezménye, hogy a mi bejovetelünkkel uj hang es uj törekvések vonultak be a Nemzetgyulésbe *(Zaj és fölkiáltasok a jobboldalon „Majd meglássuk!" Elnok csonget)* Ne méltóztassék megijedni *(Derultség és folkiáltások a jobboldalon „Szo sincs róla!")*

Elnök: Csendet kérek, képviselő urak!

Peidl Gyula: Az uj hang semmiképen sem jelent gorombaságot, durvaságot vagy handabandázást *(Helyesles)*, ami egyebként nem is volna uj ebben a teremben *(„Igaz!" „Ugy van!" a bal- és szelsobaloldalon Elnok csonget)*, hanem jelenti azt, hogy a mi szavunk nem lesz olyan kicsiszolt, olyan kifinomult es olyan diplomatikus, mint amely az elokelő kaszinókban otthonos *(Mozgás)*

Elnök: A képviselő urat figyelmeztetni bátorkodom, hogy a Nemzetgyulés hangját a házszabályok szabályozzák

Peidl Gyula: Koszönettel tudomásul veszem és foltétlenul alkalmazkodni fogok a házszabályokhoz. *(Helyeslés jobbfelol)* A mi szavunk, t Nemzetgyülés, sohasem fog arra szolgálni, hogy eltakarja gondolataink at, mert hiszen célunk és föladatunk éppen ellenkezőleg az lesz, hogy ugy itt bent a Házban, mint künn az országban félreértheteilenul megértsék, a mi kivánságainkat, a mi torekvéseinket. Uj törekvések is vonulnak be a parlamentbe, törekvések, amelyek a mi meggyőződésunk szerint az elmult évtizedek folyamán ebben a diszes helyiségben nem juthattak szohoz, amelyek elhanyagoltattak, amelyekről nem vettek tudomást, ami természetes kovetkezménye annak, hogy Magyarország dolgozó népének nem volt beleszólása az ország ugyeinek intézésebe *(Zaj és folkiáltások jobbfelol „Ez tévedés!" „Teljesen téves!")* és tehát azok a kivánságok, azok a törekvések, amelyeket Magyarország dolgozo munkásnépe táplal és kovet, itt nem juthattak kifejezésre *(Egy hang jobbol:alon „Ez igaz!")* Ezek a torekvések azt jelentik, hogy hangot kivánunk adni azoknak a kivánságoknak, amelyeket országszerte a dolgozó nep hangoztat. Abban a meggyőződesben élünk, hogy a hazát akkor szolgáljuk igazán, ha a dolgozó nép széles rétegeinek érdekeit istápoljuk. *(Mozgás jobbfelol Elnok csonget)*

Horváth Zoltán: A hazát szolgálják!

Peidl Gyula: Nem tévedés volt, amit mondtam: *(Helyeslés)* igenis, akkor szolgáljuk igazán a hazát, ha a dolgozó nép szé-

les rétegeinek érdekeit istápoljuk, ha a népet kulturában emeljük, ha tisztességes megélhetését lehetővé tesszük, mert ezzel fokozzuk a munkaképességét és a mi meggyőződésünk szerint a hazát ujjá és naggyá teremteni egyedül a munkával lehetséges. *(„Igaz!" „Ugy van!" bal- és jobbfelől.)*

Horváth Zoltán: Hazafias beszéd!

Peidl Gyula: Ezek előrebocsátása után van szerencsém

a magyarországi szociáldemokrata párt parlamenti frakciójának elvi deklarációját

előterjeszteni. *(Olvassa):*

„Amidőn Magyarország dolgozó munkásosztályának képviselete ezer éves állami lét után először jelenik meg a magyar nemzet törvényhozó testületében, hogy az állam alkotmányának kereteiben a többi társadalmi osztályokkal egyenrangu fél gyanánt résztvegyen a törvényhozás és az államkormányzat munkájában, első szavát a hálának és az elismerésnek kivánja szentelni. Hálával kivánunk megemlékezni dolgos elődeinkről, akik hosszu időkön át föl nem sorolható nehézségek és szenvedések között mint szolgák, cselédek, hübéresek, jobbágyok, arcuk verejtékébe fürödve, törték föl itt az ugart, hogy termékennyé tegyék itt a földet és alkalmassá az országot az emberi civilizáció számára, képessé az ország lakosait a rendezett állami és társadalmi életre.

Elnök *(csönget):* A képviselő urat kénytelen vagyok figyelmeztetni, miután ugy látszik a házszabályok erre vonatkozó rendelkezéseit nem méltóztatik tudni, hogy a házszabályok 219. §-a határozottan tiltja, hogy a szónok a beszédét a Házban fölolvassa. *(Folkiáltások a szélsőbaloldalon: „Ez deklaráció!")* A házszabályok deklarációt nem ismernek, csak tárgyalást ismernek. *(„Ugy van!" a jobboldalon, zaj balfelől.)* A 219. § a következőképeen szól: Beszédet olvasni tilos. Én mint elnök nem tehetek egyebet, mint hogy a házszabályokat alkalmazom és a házszabályok betartására figyelmeztetem a képviselő urat. *(Helyeslés a jobboldalon és a középen.)*

Peidl Gyula: Bocsánatot kérek, elnök ur, én nem a beszédemet olvasom, hanem pártomnak egy elvi deklarációját.

Horváth Zoltán: A Ház megengedheti! *(Egy hang jobbfelől: „Parlamentáris gyakorlat!")*

Peidl Gyula: Kérem, méltóztassék talán a Házat hozzájárulása iránt megkérdezni.

Elnök: A házszabály világosan intézkedik, hogy beszédet elolvasni tilos; én tehát mint elnök ettől el nem térhetek és precedenst alkotni ezen a téren nem kivánok, de ezt nem is tehetem. *(Helyeslés jobbfelől.)*

Gr. Apponyi Albert: A házszabályokhoz kérek szót *(Folkiáltások balfelől: „Halljuk Apponyit!" Folkiáltások a jobboldalon „Beszéd kozben nem lehet!")*

Elnök: Bocsánatot kérek, képviselő ur, beszéd kozben a házszabályokhoz nem lehet hozzászólni. Azután majd a legkészségesebben adom meg a szót a képviselő urnak.

Pakots József: Az elnök ur is fólolvasta a deklarációját!

Létay Ernő: Esterházy miniszterelnok is fólolvasta a programbeszédét. *(Egy hang balfelől: „A horvátok hányszor olvastak?!" Folytonos zaj.)*

Elnök: Ne méltóztassanak zavarni a szónokot!

Peidl Gyula: T. Nemzetgyülés! Meg fogom kisérelni, hogy a házszabályok respektálásával terjesszem elő ezt az elvi deklarációt, amennyire ez emberileg lehetséges.

Drozdy Győző: Szóról-szóra nem tanulhatja be! *(Zaj. „Halljuk!" „Halljuk!")*

Peidl Gyula: Jogfosztottságban éltek. Életuk és létük folott mindenkor a társadalom ugynevezett folsőbb rétegei rendelkeztek Ezért ma, midon mi ilt ezek utódaiként megjelentünk, kötelességünknek tekintjuk, hogy jeltelen sirjaik és az anyafölddel elvegyült poraik folé helyezzuk hálánknak koszorujat

Elismeréssel kivánunk adózni, Magyarország ujabb korszaka, — a céhrendszer béklyóiból és a jobbágyság jármából — fölszabadult ipari és mezőgazdasági munkásságnak, apáinknak, nagyapáinknak, akiknek nagyrésze már nem érhette meg velunk ezt a mai napot, de akiknek megértő lelke és fólvilágosult szelleme befogadta a nyugati civilizáció nagy eszméit *(Zaj jobbfelol. Elnok csenget)*, akiknek akaratereje és természetadta bölcsesége átplántálta ezeket az eszméket a fiakba, az unokákba, amely eszmék ezekben továbbélve és fejlődve, a szociálizmus eszméjévé kristályozódtak ki és a magyar nemzet dolgozó népe jóra és nemesre törekvésének

Szabó István *(sokoropátkai)* Kommunizmus lett az eredménye! *(Zaj jobbfelől)*

Peidl Gyula: . a társadalmi fejlődés és a kulturális haladás folytonos magasabbra emelkedésének hajtó erejévé váltak *(Egy hang a jobboldalon: „Egész a szovjetig." Zaj)* Arról is fogunk beszélni. *(„Halljuk!" „Halljuk!")*

Mi, akik ma ilt vagyunk, mint a szociáldemokrata világnézetü munkásságnak és rajtuk keresztul az egész magyar munkásosztálynak parlamenti képviselői *(Ellentmondások jobbfelol)*, büszkeséggel tekintjuk magunkat a szolgaságban és jogtalanságban élt ősök egyenes utódainak, önérzetesen valljuk magunkat szociáldemokratáknak. *(Zaj jobbfelol)* Azokra a rágalmakra, vádakra és gyanusitásokra pedig, amelyekkel pártunkat és a

pártunkban tömörült szervezett ontudatos munkásokat a velunk ellentetes világnézetet valló és erdekeket kepviseló társadalmi osztályok évtizedeken keresztul illették es illetik ma is, az alkotmanyos elet keretében kifejtendo tevekenyseggel fogunk felelni *(Helyeslés jobbfelol)* A magyar nep osszesegenek birálatára fogjuk bizni annak eldonteset, hogy mennyiben van igazuk ellenségeinknek és ellenfeleinknek, amidon a szocialdemokrácia ellen megokolatlan rágalmakkal és ráfogásokkal kuzdenek, ahelyett, hogy a népek mai muveltségének és kulturajanak megfelelően tárgyi alapon elvi harcot folytatnának

A haboruval es a forradalmakkal kapcsolatos ujabb keletu ragalmak elol sem szándekozunk kitérni Keresni fogjuk az alkalmat arra, hogy minden vádra feleljunk, targyi bizonyitekainkkal fogunk torekedni a ragalmak elnemitására Nem akarunk itt elebe vagni a dolgoknak, csupán azt bocsatjuk elore, hogy Magyarorszagnak es népenek rettento szerencsetlenségéert elsosorban a mindvegig epsegben megtartott merev osztalyuralmi rendszer felelos, az a rendszer, amely eroszakkal eltorlaszolta a természetes fejlődés utját, amely minden demokratikus torekvést elnyomott és ezzel lehetetlené tette a fokozatos fejlodést

Megállapitjuk továbbá, hogy a bajok másik fóforrása a háboru volt, amelynek okait és okozóit ebben a keretben ezzel az alkalommal szintén nem kutatjuk Megallapitjuk azonban, hogy Magymagyarország dolgozó népe teljesen artatlan a haboru fölidézésében,

Urbanics Kálmán: Szóval a vorosek fehérek!

Peidl Cyula: . . . azonban a haboruban minden mas tarsadalmi osztalynal jobban es aldozatkészebben teljesitette a maga kotelesseget *(„Ugy van!", „Ugy van!" a szelsobaloldalon Elenk ellenmondasok es folkialtasok jobbfelol A falu nepe az igen!" „Kik estek el a fronton?")*

Erdélyi Aladár: Aki nem volt a loveszarokban, az nem tudhatja, ugy látszik *(Zaj.)*

Elnök: Csendet kérek!

Peidl Gyula: Igy tehat az a banasmod, amelyben az ellenforradalom a magyar munkásosztályt reszesitette es reszesiti ma is, meltatlan, jogtalan és a jovo szempontjabol az orszag erdekeire felette veszedelmes Mint a most egybegyult nemzetgyules legnagyobb ellenzeki partja torekvéseinket es céljainkat kovetkezókben kivánjuk korvonalazni *(Halljuk! Halljuk!)*

[1] A parlamenti életben elismerjuk a tobbsegi elvet *(Helyeslés jobbfelol)* de koveteljuk, hogy a nemzet kepviselete mindenkor a legdemokratikussabb alapon, az alkotmanyban biztositott általános, egyenlo, titkos, kozsegenkinti, mindket nembeli lakossagra kiterjedo és huszadik életévvel kezdodo valasztojog alapjan jöjjon létre, *(Zaj jobbfelol)*

Urbanics Kálmán: Az értelmiség kizárásával!

Peidl Gyula: . . . minden hatalmi befolyás intézményes kizárásával *(Helyeslés a szélső baloldalon.)* Minthogy ez a most egybeült nemzetgyülés nem ilyen alapon jött letre, jogszerűségét kétségbevonjuk, . *(Nagy zaj, ellenmondasok és folkiáltások jobbfelol! „Akkor miért jottek ide?")*

Elnök: A képviselő urat figyelmeztetem, hogy a képviselő urnak a nemzetgyülés összeulésének jogszeruségét kétségbevonni nem szabad *(„Ugy van!" „Ugy van!" jobbfelol Ellenmondások a bal- és a szélsobaloldalon „Dehogynem!" Folkáltasok a jobboldalon: „Mondjon le!")* A képviselő urak a választást is kritizálhatják, ugy ahogy mindent kritizálhatnak, ami az országban történik, a megalakult nemzetgyulés jogszeruségét azonban kétségbevonni egyetlenegy képviselőnek sem szabad *(Élénk helyeslés jobbfelol)*

Griger Miklós: Törvénytelen rendelet alapjan jöttünk össze, az bizonyos.

Peidl Gyula: . . munkalkodasának tartamat csak a legszükségesebb állami föladatok elvegzésere kivánjuk korlátozni. alkotmányjogi teendőjenek pedig csak a font körulirt demokratikus, országos, törvényhatósagi és községi választójog megalkotását tekintjük. Minden egyeb alkotmányjogi foladat elvégzését a demokrácia foltételei alapján majdan egybeulő uj országgyülésre kivánjuk bizni

2. Addig, amig a mostani nemzetgyülés helyébe az orszag lakosságának igazi akaratát kifejező országgyülés egybeulhet, a szociáldemokrata párt bizonyos foltételek mellett nem zárkózik el oly kormányzati intezkedesek jóváhagyásától, tudomásulvételétől, . *(Zaj jobbfelol)*

Fáy Gyula: Mi az a jóváhagyás?

Peidl Gyula: . . amelyek alkalmasak arra, hogy az országban a jogbiztonság, a rend, a béke és a gazdasági elet folyamata biztositassék és a boldogulás előföltételei megteremtessenek. E föltetelek kozott első helyen állónak tekintjuk a lakosság mai tarthatatlan életviszonyai konnyitését, a végveszedelemmel fenyegető dragaság kérlelhetetlen letöreset *(Helyesles balfelol Folkiáltások jobbrol „Tobbet dolgozni!" „Ingyen adjuk oda!")* Parlamentáris tevékenységünk folyamán ra fogunk mutatni az e teren elkövetett és ma is fonnálló mulasztásokra, hibákra es oktalanságokra, mint a drágaság okaira és kovetelni fogjuk a kormánytól és a mogotte alló tobbségtől, hogy mindezeket az okokat szüntessek meg *(Helyeslés a szelsobaloldalon.)* Rá fogunk mutatni azokra az okokra es akadalyokra, amelyek hátráltalják a gazdasági elet verkeringeset, követelni fogjuk az akadályok elhárítását, hogy az ipari munka és a kereskedelmi forgalom megindulhasson és kifejlodhessek, hogy a mezőgazdasági termelés fokoztassek

3. Követelni fogjuk a fokozatos jövedelmi, vagyon- és örökösödési adózást, az adóterhek csökkentését, a fogyasztási adók és a forgalmi adók eltörlését, *(Helyeslés a szélsőbaloldalon.)* a megélhetésre szükséges jövedelem teljes adómentességét, a mai nagybirtokos érdekeket szolgáló kataszteri földadó eltörlését és e helyett a földérték, illetve értékadó bevezetését *(Helyeslés a szélsőbaloldalon.)*

4. A belső béke és rend érdekében követelni fogjuk a demokratikus szabadságjogok biztosítását, a numerus clausus megszüntetését, . . . *(Zaj és fölkiáltások jobbfelől: „Ohó!" Helyeslés a szélsőbaloldalon.)*

Kiss Menyhért: Munkásszempontból? Nem zárja ki a magyar munkásságot! Részesedést követeljenek a gyári jövedelmekből!

Farkas István: A civilizációnak előföltétele a tanszabadság!

Peidl Gyula: . . . szóval a teljes tanulási szabadságot és lehetőséget, . . . *(Zaj.)*

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak!

Peidl Gyula: . . . a megtorlatlan bűncselekmények, ezek között Somogyi Béla szerkesztő, Bacsó Béla hírlapíró és Cservenka Miklós párttitkár meggyilkolásának törvényes megtorlását, . . . *(Helyeslés a szélsőbaloldalon. Fölkiáltások jobbfelől: „Holl án Sándorét.")*

Farkas István: Azt megtorolták!

Szabó István *(sokorópátkai):* A dunapataiak, az áriatlanok, a pincekinzások! *(Zaj.)*

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak! Méltóztassanak a képviselő urat csöndben meghallgatni. Egyelőre méltóztassanak a házszabályokhoz alkalmazkodva, a szónokot nyugodtan meghallgatni és megjegyzéseiket a vita sorára föntartani! *(Zaj.)*

Peidl Gyula: . . . a kivételes hatalom — 1912 : LXIII. tc. — azonnal való megszüntetését, az ez alapon létrejött intézkedések, intézmények, jogszabályok hatálytalanítását, elsősorban teljes politikai amnesztiát, ugy a börtönben sinylődőknek, mint a még eljárás alatt levőknek, az otthonuktól, családjuktól, exisztenciájuktól megfosztott elüldözötteknek." *(Zaj a jobboldalon.)*

Fáy Gyula: Kun Béláéknak és a bécsi emigránsoknak!

Peidl Gyula: „A gyorsított eljárás alapján hozott összes büntetőügyek sürgős revizióját. Az internálás és a rendőri fölügyelet teljes megszüntetését. *(Zaj és ellenmondások a jobboldalon és a középen.)* A jogaikban és exisztenciájukban sértett állami, városi, községi és egyéb alkalmazottak, tisztviselők és munkások ügyeinek revizióját, a jogtalanul meghurcoltak rehabilitálását." *(Helyeslés a szélsőbaloldalon.)*

Farkas István: És a bönösök megbüntetését! *(Zaj.)*

Peidl Gyula: „Ellenezni fogjuk a főrendiház visszaállítását, mert fölfogásunk szerint ez az elavult intézmény ellenkezik a modern demokrácia alapelveivel *(„Igaz!" „Ugy van!" a bal- és szélsobaloldalon.)* Az államforma kérdésében ragaszkodunk a népszavazáshoz *(Helyeslés a szélsóbaloldalon)* mert ennek a sulyos és érzékeny problémának megoldása csak ezen az alapon lehetséges Minden más megoldás, vagy arra irányuló kisérlet csak hátráltatja, sőt lehetetlenné teszi az egészséges, belsó gazdasági és politikai és a külső politikai kibontakozást. *(Egy hang a jobboldalon „Moszkva fölé!")*

Fáy Gyula: Királyság vagyunk!

Peidl Gyula: „6, Külpolitikai téren elo kivanunk segiteni minden olyan komoly és célszeru törekvést, amely az igazságtalan trianoni békeszerzodés revizióját lehetóve teszi, *(Általános helyesles.)* de ellenezni fogunk minden ujabb bonyodalmakkal fenyegetó, tehát céltalan, kalandos és veszedelmes vállalkozást *(Helyeslés)*

7. Kovetelni fogjuk a legmesszebbmenő szociálpolitikai torvényhozást. A meglevő intézmények fejlesztését, ujabb intézmények létesitését teljes onkormányzati alapon. *(Helyeslés a bal- és szélsóbaloldalon)* Kovetelni fogjuk a munkásbiztositó pénztár teljes önkormányzatának visszaállitását. *(Helyeslés a szélsó baloldalon Ellenmondások a jobboldalon)*

Fáy Gyula: Kun Béla! Melegágya volt a kommunizmusnak!

Szabó István *(sokorópátkai)* A munka szabadságát!

Elnök: Csondet kérek, képviselő urak Méltóztassék folytatni

Peidl Gyula: 8 Kovetelni fogjuk a sajtó, az egyesulési, a gyulekezési és a szakszervezeti szabadság torvényes biztositását *(Folkiáltások a jobboldalon „A keresztényszociálistákét is!")*

Ivády Béla: És a munkásszabadság biztositását!

Farkas István: Azt is!

Peidl Gyula: . „a munkaviszony torvényes rendezését, a munkajog torvényes szabalyozását, ugy az iparban, mint a kereskedelemben és a mezogazdaságban, tovabbá a háboru es a munka rokkantjai ugyeinek gyokeres és kielégitó megoldását. *(Helyeslés a bal- és szélsobaloldalon Zaj a jobboldalon)*

9 Kovetelni fogjuk a foldkérdés megoldását a mai idoknek és igényeknek megfelelően *(Helyesles)* Erre a célra kove teljuk a nagybirtok, a világi es egyházi birtokok kisajatitását " *(Zaj és folkiáltasok a jobboldalon „Hoho!" „Szocializalását!")*

Kuna P. András: A nagytokét!

Szabó István *(sokoropátkai)* A foldhoz mi ertunk! A gyárakrol beszéljen!

Elnök: Csondet kérek, képviselő urak Méltóztassék folytatni

Peidl Gyula: A vagyonadó révén állami tulajdonba kerülő földből azonnal kielégitendők a jogos földigénylők, elsősorban a teljesen földnélküli, vagy a megélhetéshez szükséges elég földdel nem rendelkező törpebirtokosok, földmivesek, hadirokkantak, fölnőtt fiuval biró hadiözvegyek és hadifogságot szenvedettek." *(Zaj és folkiáltások a jobboldalon: „Nem maguk találták ki."*

Szabó István *(sokorópátkai):* Törvény van róla!

Cserti József: Papiroson már megvan!

Horváth Zoltán: De nem hajtották végre!

Szabó István *(sokorópátkai):* Folyik az egész országban!

Horváth Zoltán: Hát önök nem akarják? Örüljenek neki, hogy a szociáldemokraták is akarják! *(Zaj.)*

Elnök: Kérem a képviselő urakat, szíveskedjenek a házszabályokhoz alkalmazkodni, mert különben kénytelen leszek az ülést fölfüggeszteni.

Peidl Gyula: „Ezekben foglaljuk össze a szociáldemokrata párt parlamenti munkájának kereteit. Szem előtt tartjuk, hogy mint kisebbségnek itt a nemzetgyülésben közvetlen alkotásokra megfelelő erőnk nincsen, de nem fogjuk elmulasztani azt a föladatunkat, hogy a kormányt és a többséget mindezen szükségletek teljesitésére állandóan figyelmeztessük és a szükséghez képest kényszeritsük a parlamentárizmussal összeegyeztethető eszközökkel és módszerekkel." *(Helyeslés a bal- és szélsőbaloldalon.)*

Nagy Ernő: Ezt minden magyar ember aláirhatja! *(Mozgás a jobboldalon; egy hang a jobboldalon: „Magafajta magyar emberek!" „Beregi király!")*

Peidl Gyula: Nem titkolom és nem is kivánom titkolni, hogy a magyarországi szociáldemokrata párt programja ennél lényegesebben messzebbmenő követeléseket tartalmaz *(Folkiáltások a jobboldalon: „Tudjuk! Ismerjük!")*

Szabó József (budapesti). Az a kérdés, melyiket akarják oszintén!

Peidl Gyula: Ki kell itt jelentenem, hogy ehhez a programhoz mi ragaszkodunk és megvalósításáért változatlanul küzdeni fogunk. *(Zaj a jobboldalon és a középen.)*

Griger Miklós: Akkor harc a végletekig!

Kuna P. András: Odaadták a kommunistáknak a kormányzást!

Peidl Gyula: A magyarországi szociáldemokrata párt minden tagja tisztában volt azonban azzal a multban és tisztában van ma is, hogy ez a program a maga teljes egészében nem valósitható meg máról-holnapra, nem valósitható meg erőszakkal, nem valósitható meg általában a kulturális és gazdasági nivó lényeges emelése nélkül és nem valósitható meg különösen Magyarországon a fejlődöttebb és haladottabb nyugati

államok megelőzésével, mert itt kulturailag és gazdaságilag hátramaradottabb viszonyok között élünk. *(Ugy van! A szélsőbaloldalon.)* Épen ezért legközelebbi föladatunknak azt tekintjük, hogy a szükséges előföltételek megteremtésével hozzáidomuljunk, hozzásimuljunk a haladottabb, fejlődöttebb nyugati államokhoz. Ebben az őszinte vallomásban bentfoglaltatik annak a megállapítása is, hogy azok a vádak, amelyekkel a magyarországi szociáldemokrata pártot és a szervezett munkásságot bizonyos oldalról évek óta olyan kitartóan, de nagyon is átlátszó tendenciával illetik, hogy ők csinálták Magyarországon a bolsevizmust, . . . *(Nagy zaj és folkiáltások a jobboldalon. „Hát kik csinálták?")*

Farkas István: Az osztályuralom csinálta! *(Zaj a jobboldalon.)*

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak

Peidl Gyula: . . nem egyebek rágalmaknál és annak dokumentálásául, hogy nekünk semmi okunk sincs ezen kérdés megvilágítása elől elbujni, már ezt az első alkalmat megragadni kívánom arra, hogy bizonyos tényeket leszögezzek. *(„Halljuk!" „Halljuk!")* Szerencsére mind gyakrabban találkozunk már ma is az események objektiv megitélésével és egészen kétségtelennek tartom, hogy a történetiró a bajok és szerencsétlenség kutforrását és okait semmiképen sem ott fogja keresni és megtalálni, ahol azt a mi állandó rágalmazóink vélik. *(Mozgás.)* Állitom, hogy a bolsevizmust nem a szervezett munkásság és nem a szociáldemokrata párt csinálta *(Folkiáltások jobbfelől: „Hát ki csinálta?")*

Propper Sándor: Csak türelem! Majd megmondjuk! *(Zaj. Elnök csenget.)*

Peidl Gyula: Ne méltóztassanak türelmetlenkedni. Nekünk az a szokásunk, hogy nemcsak állitunk, hanem bizonyitunk is. *(Zaj. Folkiáltások a jobboldalon: „Kun Béla talán kisgazda volt!")* Anélkül, hogy a jelen alkalommal az okok egész komplexusára kitérni kivánnék, amelyek a bolsevizmust a nyakunkba zuditották, azt kivánom elsősorban leszegezni, hogy nem véletlen, ha Oroszország mellett Magyarország volt az egyetlen állam, ahol a bolsevizmus uralomra jutott. *(Mozgás.)* Münchent figyelmen kivül kivánom hagyni, mert ott csak néhány napi kisérletről volt szó, valamint figyelmen kivul kell hagynom Finnországot is, amely Oroszországnak egy része volt és az orosz cárizmus alatt nyögott. *(Ugy van! A szélsőbaloldalon.)* Ha összehasonlitjuk a háboru előtti és a háboru alatti Magyarországot az akkori Oroszországgal, akkor egészen lehetetlen a legminimálisabb objektivitás mellett is meg nem látni azt sok nagy és mélyreható hasonlatosságot, *(Egy hang a középen: „Ugyan?!" Zaj.)* amely a két ország gazdasági, politikai és kulturális struktúrája között fönnállt *(Ellentmondások jobbfelől. Egy hang a jobboldalon: „A hasonla-*

iosságot a bolsevizmus csinálta!") S ha a mi ellenfeleink szivesen hangoztatják, hogy a bolsevizmus szülőanyja a liberálizmus volt, akkor erre nekem határozott nemmel kell felelnem és pedig azért, mert Magyarországon éppoly kevéssé uralkodott valaha is az igazi liberalizmus, mint a cári Oroszországban. *(Zaj.)* Ahol az ország 20 millió lakosa közül alig egy milliónak volt szavazati joga és igy közvetett beleszólása az államügyek intézésébe, mig a többi ettől a lehetőségtől el volt zárva: pária volt és hazátlan bitang . . .

Kuna P. András: Maguk nevezték magukat annak! *(Zaj. Elnök csönget.)*

Peidl Gyula: . . . ahol az egyesülési és gyülekezési jog törvényes rendelkezés hiján a mindenkori belügyminiszter jóakaratától függött, sőt tovább megyek, az alárendelt közigazgatási, vagy rendőri hatóságok szeszélyétől függött . . . *(„Ugy van!" a szélsőbaloldalon.)*

Rassay Károly: Ugy, mint most!

Peidl Gyula: . . . mert vajjon lehetett-e egyesületet alakitani, lehetett-e gyülést tartani . . .

Rakovszky Iván belügyminiszter: A miniszter diszkréciónális jogát könnyü szeszélynek mondani, de anélkül nem lehet az ügyeket vezetni.

Rassay Károly: Visszaélés az és nem diszkréciónális jog. Játék a szavakkal.

Peidl Gyula: . . . ahol a törvényes napi munkaidő 16 óra volt; ahol a politikai sajtószabadság . . . *(Folytonos zaj.)*

Elnök *(csönget)*: Csöndet kérek!

Peidl Gyula: . . , nem volt meg, mert annakidején horribilis összegü óvadéktól tették függővé a politikai napilapok alapitását . . . *(Folytonos zaj és közbeszólások jobbfelől. Egy hang a jobboldalon: „Rassay államtitkár volt!" Már elfelejtette!)*

Rassay Károly: Én alattam üldözték a gyilkosokat! Most a munkapárti uralomról beszél.

Peidl Gyula: . . . ahol a munkásság politikai sajtószabadsága ezenkivül a hires „az én ügyészeim" jóakaratától függött; ahol a munkássajtót már akkor, a háboru előtti évtizedeken keresztül minden kivételes hatalom nélkül is az ügyészek akkor kobozták el . . .

Urbanics Kálmán: Amikor izgatott

Peidl Gyula: . , . amikor nekik tetszett; ahol a szociálpolitikai törvényhozásnak, egyetlen kivétellel, nyoma sem volt, ahol a szociálpolitikáról soha nem is beszéltek komolyan, *(Egy hang jobbfelől: „Ebben igaza van!")* ahol a földbirtok 65—70%-át néhány ezer család birtokolta . . .

Kuna P. András: A nagytőke kezében volt! *(Zaj a szélsőbaloldalon.)*

Peidl Gyula: ... és ahol az ország lakosságának fele irni-olvasni nem tudott: ott a liberalizmus uralmáról beszélni csak igen-igen nagyfoku fantáziával lehet. Tehát nem a liberalizmus szülte a bolsevizmust, hanem éppen ellenkezőleg *(Zaj.)* a liberalizmus teljes hiánya és a háboru előtti és alatti kormányoknak intézkedéseiben az előrelátás teljes hiánya, *(„Ugy van!" a szélsőbaloldalon. Fölkiáltások jobbfelől: „Ismerjük már ezeket!" „Megint a kizsákmányolást emlegetik!")*

Vanczák János: Meg kell szokni ezt! *(Zaj. Elnök csönget. Fölkiáltások a jobboldalon: „Hát a proletárdiktatura?")*

Peidl Gyula: ... szülte meg az ikertestvérét: a bolsevizmust, a másik formáju osztályuralmat.

Jánossy Zoltán: Ez az igazság! *(Zaj.)*

Peidl Gyula: Ha összehasonlitjuk a szerencsétlen kimenetelü háboru kezdő idejéből a Németországban és Magyarországon történt kormányintézkedéseket, már akkor is egy különleges példáját találjuk annak, hogy milyen kevés előrelátással kormányozták Magyarországot. A háboru kitörése idején Németországban és Magyarországon is kivételes hatalommal ruházták föl a kormányokat. *(Zaj a jobboldalon. „Halljuk!" „Halljuk!" a szélsőbaloldalon.)*

Elnök *(csönget)*: Csöndet kérek, képviselő urak.

Peidl Gyula: De mig Magyarországon a kormány ezt a kivételes hatalmat csupán arra használta föl, hogy egyrészt a közszabadságokat teljesen megsemmisitse, másrészt a munkásokat odakösse munkahelyeikhez és igy kiszolgáltassa őket a munkaadók kénye-kedvének: addig Németországban már az első napon, 1914 augusztus 4.-én, valamint a következő napokon a kormány egy egész sereg olyan intézkedést és rendelkezést léptetett életbe, amely hivatva volt a munkaerő megvédésére és a drágaság leküzdésére. Még az abszolutisztikus Ausztriában is történtek intézkedések kellő időben a munkaerő megvédésére. Magyarország, a „liberális" Magyarország, volt az egyetlen, ahol a kormány ezt a sorsdöntő időszakot egyoldalu intézkedésekkel vélte elintézhetni.

Történelmi valóság, hogy a magyarországi szociáldemokrata párt az utolsó pillanatig küzdött a háboru ellen. Semmi okunk ezt tagadni és nem hinném, hogy szégyenkeznünk kellene miatta. *(„Ugy van!" szélsőbaloldalon.)* De kétségtelen, t. Nemzetgyülés, hogy a dolgozó nép — amikor a háboru reánk szakadt — az első pillanattól kezdve mindenkinél jobban, mindenkinél lelkiismeretesebben teljesitette kötelességét; nemcsak a frontokon, hanem a Hinterlandban is. *(Zaj és fölkiáltások jobbfelől: „A fronton nem maguk voltak!" Zaj a szélsőbaloldalon.)*

Peyer Károly: Ki volt a fronton? Majd megnézzük, onok kozül hányan voltak a fronton? *(Folkiáltások a jobboldalon: „Bizonyos, hogy többen voltunk!")*

Farkas István: Kik haltak meg és kik szereztek vagyont a háboru nyomoruságaiból?

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak!

Peyer Károly: Tiszti fedezékből! A buza és a zab árából! *(Zaj.)*

Elnök: Kérem a képviselő urakat, szíveskedjenek az elnoki figyelmeztetést respektálni!

Peidl Gyula: Az csak nem lehet kétes és azt nem lehet vitássá tenni, hogy a frontokon a dolgozó nép nagy tomegei védték a hazát *(Folkiáltások jobbfelől „Ezt senki sem vitatja!" „De nem a hat óráig dolgozók!")* Ha, t. uraim, azok a millíók, akik a frontokon kotelességüket teljesitették, nem a vagyontalan, jogtalan neptömegekből kerultek volna ki, hanem azok a millíók kikerulhettek volna a kiváltságos osztály tagjai kozul, akkor nem volna baj és akkor nem került volna sor bolsevizmusra, *(Zajos folkiáltások jobbfelől: „Dehogy nem!" „Azok csinálták, akik itthon maradtak!" — Folkiáltások a szélsóbaloldalon: „Az urak maradtak itthon!")* Azt tehát letagadni és kétségbevonni, hogy igenis, elsősorban a dolgozó nép teljesitette kotelességét a haboru egész tartama alatt, nem lehet. *(Egy hang jobbfelol „Ezt innen mondhatnák!")* A szervezett munkásságnak az a része, amely a háboru technikáját volt hivatva szolgálni a Hinterlandban, a hadi uzemekben és az egyéb muhelyekben *(Folkiáltások jobbfelól. „Fol volt mentve a gyarakban!")* az nemcsak a munkáját teljesitette lelkiismeretes kotelességgel . . .

Propper Sándor: Ehezett mellette!

Peidl Gyula: . . . hanem sok, sok millíot gyujtött a családfontartójuktól megfosztott feleségek és gyermekek segelyezésére *(„Ugy van!" a szélsőbalodalon)* Talán nem vitás, hogy ezzel a ténykedésével a szervezett munkásság akarva nem akarva a megnyugvást, a kitartást segitette elő Mit tett ezzel szemben a magyar kormány? A drágaság leküzdése ellen hosszu idón át abszolute semmit sem *(Ellenmondások jobbfelől)*

Szijj Bálint: Hát a maximálás és a rekvirálás mi volt? Hét esztendeig tartott! *(Zaj)*

Elnök: Kérem a képviselő urakat minden oldalon, szíveskedjenek a házszabályokhoz alkalmazkodni!

Peidl Gyula: Azt állitottam, hogy a drágaság ellen hosszu idón át a magyar kormány semmiféle intézkedést nem tett. *(Ellenmondások jobbfelól.)* Ezt bizonyitani lehet adatokkal. Amit később, esztendők mulva tett, az is felintézkedés, vagy látszatrendszabály. Ha ez nem lett volna, akkor nem tartanánk most ott, ahol ma *(Zaj.)* Élénk emlékezetben kell lennie a 60—70 filléres hadisegélyeknek

Propper Sándor: 58-tól 68-ig!

Elnök: Kérem, egyszere csak egy képviselő szólhat!

Peidl Gyula: Nem lehet elfelejteni a panaszok légióját, amely az alárendelt közigazgatási hatóságok ellen elhangzott, amelyek nagyon sokfelé szinte gyönyörűségüket lelték abban, hogy még a 60—80 filléres segélyeket is megvonják a jogosultaktól. (*Fölkiáltások jobbfelől: „Nem áll!"*)

Urbanics Kálmán: Rágalmazza őket! (*Fölkiáltások a szélsőbaloldalon: „Nem!" „Majd hozunk aktákat!".*)

Elnök: Kérem a képviselő urakat, sziveskedjenek csöndben lenni!

Drózdy Győző: Most sem jutnak hozzá!

Elnök: Kérem Drózdy képviselő urat, ne szóljon közbe!

Létay Ernő: Most is korteskedtek ezzel!

Elnök: Létay képviselő urat is kérem!

Peidl Gyula: T. Nemzetgyülés! A háboru előtti és háboru alatti, ez a minden előrelátást nélkülöző kormánypolitika igy gyüjtötte, fokozta, halmozta a panaszokat és az elkeseredést. (*Zaj.*) (*Fölkiáltások a szélsőbaloldalon: „Halljuk!" „Halljuk!"*)

Elnök: Csöndet kérek! (*Egy hang a balközépen: „Térjünk napirendre!"*) Képviselő ur, én a szónoknak a napirend előtti fölszólalásra a jogot megadtam, neki tehát joga van ezzel élni; sziveskedjék őt meghallgatni! (*„Ugy van!" a szélsőbaloldalon.*)

Nagy Emil: Kegyeskedjék kereteket szabni!

Peidl Gyula: Mikor a háboru véget ért, akkor ez a fölgyülemlett elégedetlenség, keserüség, gyülölet elementáris erővel készült kirobbanni. (*Fölkiáltások jobbfelől: „Budapesten!" „Másutt nem!"*) Budapesten és a vidéken, ahol az emlitett közigazgatási hatóságok kénytelenek voltak elmenekülni a nép gyülölete és bosszuállása elől. (*„Ugy van!" a szélsőbaloldalon. Fölkiáltások jobbfelől: „Miért izgatták őket?"*) Hát, ne méltóztassék olyat mondani, hogy a szocialisták a falun izgattak. (*Fölkiáltások jobbfelől: „De igen!" „Ő se hiszi el, amit mond!"*) Nem tagadható le, hogy nemcsak a háboru alatt, hanem a háboru előtt is hosszu időkön keresztül (*Egy hang jobbfelől: „Izgattak!"*) szociáldemokrata nem tehette be falura a lábát. A szociáldemokrata sajtótermékeit, ha azoknak az ügyészek megkegyelmeztek, nem lehetett a falura kijuttatni, mert minden falu határán vigyáztak, hogy be ne jussanak. (*Ellenmondások jobbfelől.*) Ne méltóztassék tehát olyat állitani, hogy a falun a szocialisták izgathattak. Izgattak azok a tények, amelyek a kormány és az alárendelt hatóságok intézkedései következtében elkeseritették a népet. (*Ellenmondások jobbfelől.*)

Hedry Lőrinc: Ellenséges repülőgépek az önök lapjait dobálták a frontra!

Peidl Gyula: És amikor az összeomlás elkövetkezett és ez a fölhalmozódott keserűség kitörni készült, ki volt az, aki abban a fölbomlott állapotban eléje állt az excesszusoknak? Akkor ki volt az, aki itt a rendet, a rendföntartás megteremtését és a békés fejlődést propagálta?

Nagy Emil: Kun Béla! *(Derültség a középen és jobbfelől: Egy hang jobbfelől: A „nem akarok katonát látni ugy-e?"*

Peidl Gyula: Ki volt az itt más, mint a magyarországi szociáldemokrata párt?! *(Nagy derültség és ellenmondás a középen és jobbfelől. Fölkiáltások a szélsőbaloldalon: „Ezen nevetnek!")*

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak!

Peidl Gyula: ... szociáldemokrata ajkakról hangzott el a „dolgozni dolgozni, dolgozni!" jelszó ... *(Nagy zaj és fölkiáltások jobbfelől és a középen: És a „nem akarok katonát látni!")*

Erdélyi Aladár: És a munkanélkülisegély! *(Nagy zaj.)*

Peidl Gyula: ... szociáldemokraták hangoztatták az osztályharc időleges fölfüggesztésének szükségességét ... *(„Igaz!" „Ugy van!" a szélsőbaloldalon.)*

Patacsi Dénes: És Pécsett ki lázította föl a munkásságot?

Farkas István: A legjobb közigazgatás. A népet gyötrő közigazgatás! *(Nagy zaj és ellenmondások jobbfelől.)*

Elnök: *(csönget):* Csöndet kérek, képviselő urak, különben kénytelen leszek megnevezni a közbeszólókat.

Peidl Gyula: ... és kétségbe nem vonható történelmi tény *(Zaj jobbfelől. „Halljuk!" Halljuk!" a baloldalon)*, hogy ugyanakkor, amikor a szociáldemokrata munkásság a rend föntartásáért, a munka megindításáért és fokozatos fejlődésért küzdött ... *(Zaj és közbeszólások jobbfelől: „Sztrájkért!" Egy hang szélsőbaloldalon: „Maguk gyáván megszaladtak!" Nagy zaj jobbfelől.)*

Elnök *(csönget):* Csöndet kérek!

Peidl Gyula: ... ugyanakkor a későbbi kurzus emberei követeltek tizezer életet a forradalom oltárán. *(„Igaz!" „Ugy van!" Taps a szélsobaloldalon. Nagy zaj és fölkiáltások jobbfelől: „Halljuk!" „Halljuk!" „Mi ez?" „Magyarázza meg!"*

Erdélyi Aladár: Paks! Dunaföldvár! Ott láttuk!

Szabó István *(sokorópátkai):* Dunapataj! Kalocsa! Ezekre gondol. *(Folytonos zaj.)*

Propper Sándor: Miért jelentkeztek a Nemzeti Tanácsnál? *(Nagy zaj.)*

Reisinger Ferenc: Gyáva nyul módjára futottak, most meg ugrálnak! *(Nagy zaj a Ház minden oldalán.)*

Esztergályos János: Bekönyörögték magukat Kun Bélához! *(Nagy zaj és fölkiáltások jobbfelől és a középen: „Micsoda?" Szemtelen hazugság!)*

Hajós Kálmán: Neveket halljunk! Kik voltak azok? (*Folytonos nagy zaj a Ház minden oldalán*)

Elnök (*csenget*) Csendet kérek! Esztergályos képviselő urat kénytelen vagyok ezért a kifejezésért rendreutasítani! (*Helyeslés jobbfelől Egy hang a szelsobaloldon: „Pedig igazat mondott!" Zaj.*) A képviselő urat is rendreutasítom! (*Helyesles jobbfelol*) Sajnálom, hogy nevét nem tudom, igy meg nem nevezhetem

Peidl Gyula: T. Nemzetgyülés! A szocialdemokrata párt az októberi forradalomban nem törekedett egyeduralomra, nem törekedett diktaturára (*Zaj és derultség jobbfelol*) A szocialdemokratapárt a sajtóban és a gyulések százain és ezrein szállt szembe a bolsevizmus tulzásokkal (*Zaj és kozbeszolások jobbfelol Folkiáltások a szélsóbaloldalon „Ez igy van!"*)

Gr. Szapáry Lajos: Hallottam Esztergályost beszelni! (*Folytonos zaj*)

Elnök: Csendet kerek, képviselo urak!

Peidl Gyula: A gyülések százain es ezrein propagálta kitartóan a demokratikus parlamentárizmus mellett valo kitartást (*Zaj és derultseg jobbfelol Egy hang a szélsobaloldalon: „Emlékezenek 1919 február 21-re!"*) És igenis, méltóztassanak ebbol a szempontból visszaemlékezni 1919 február 21-re, amikor 200 000 munkás vonult a parlament elé, egyrészt a bolsevizmus őrulet ellen, másrészt a demokrácia mellett való tuntetésre (*Zaj jobbfelol*).

Szijj Bálint: Miért nem akadályozták meg a bolsevizmust ha 200.000-en voltak? (*Zaj a szélsóbaloldalon*)

Farkas István: Mert nem lehetett megakadályozni! Nem lehetett megjavitani, amit elrontottak (*Derultség és folkiáltások jobbfelol „Kezukben volt a fegyver is!"*)

Elnök (*csonget*) Csendet kérek, képviselő urak!

Peidl Gyula Még március 19-én is Budapesten és vidéken választói gyuléseket tartottunk, amelyeken a szocialdemokrata szónokok a parlamentárizmus es demokrácia mellett agitáltak és történelmi teny az is, hogy Kun Béla nem a szakszervezetekben és nem a pártszervezetekben, hanem a Gólyavárban tartott gyuleseken szerezte a mindenre kaphato segédcsapatokat, ahol nem a munkások szoktak gyulekezni (*Zaj a jobboldalon Folkiáltások a szélsóbaloldalon: „De kikből szerezte?" „A Lumpenburzsoaziából!"*)

Peyer Károly: A polgári társadalombol tobben voltak ott, mint a szervezett munkasok kozül (*Nagy zaj jobbfelol. Elnok csonget*)

Propper Sándor: Mindenki a hivatalában maradt! (*Elenk folkiáltások jobbfelól: „Ez sem igaz!" „Nem igaz!"*)

Patacsi Dénes: Aki ottmaradt, teljesitette kotelessegét! (*Egy hang a szelsóbaloldalon „Mindenki folvette fizetését a diktatura alatt is!" Nagy zaj es folkiáltasok jobbfelol és a kozepen „Ez sem igaz!*

Elnök (*csonget*) Méltóztassanak a párhuzamos szónoklatoktól tartózkodni! Peidl képviselő urat illeti a szó! Tessék folytatni!

Peidl Gyula: T. Nemzetgyülés! Ha március 21-én mégis ránk szakadt a szerencsétlenség, (*Derultség és folkiáltások jobbfelől. „Hogyne!" „Miután előzetesen megegyeztek!"*) akkor ilyen előzmények és tenyek után méltatlanság, történelemhamisitás, jogtalanság és igazságtalanság (*Folkiáltások a közepen: „Az, amit most elmondott!"*) és utszéli demagógia azokat vádolni, akik csaknem egyedül, magukra hagyatva kuzdöttek a bolsevizmus ellen. (*Elénk derultség és zaj jobbfelől és a közepen*)

Viczián István: Miért tuzték ki a vöros szegfuket? Miért nem akadályozták meg?

Peidl Gyula: Arra a kozbeszólásra, hogy miért nem akadályoztuk meg a bolsevizmust, onkéntelenul is az jut az ember eszébe, hogy ha mindazok az urak, akik 1919 augusztusában, miután a románok bevonultak Budapestre, olyan nagy hősiességgel letörték a bolsevizmust, 1919 márciusában a szociáldemokratákkal együtt küzdöttek volna a bolsevizmus ellen, akkor bizonyára sikerult volna megakadályozni (*Nagy zaj es folkiáltások jobbfelől: „De nem lehetett!" „Elszedték fegyvereinket! Szocialista hadsereg volt!" Zaj Elnok csonget*)

Nagy Emil: Napirend előtti zöldségek! (*Zaj a szelsobaloldalon*)

Elnök (*csonget*) Kérem a képviselő urakat, sziveskedjenek hasonló aposztrofálásoktól tartozkodni, amennyiben ezt a házszabályok szigoruan tiltják

Nagy Emil: Kár az idoért! (*Zaj*)

Peidl Gyula: T. Nemzetgyüles! Egy igaz es en ezt sem kivánom elhallgatni s ez az, hogy március 21-én a szociáldemokrata párt tobb vezetőtagja csatlakozott az uj alakuláshoz (*Elénk folkiáltások jobbfelől: „Nahát, ez az!" „Vegre!" Folkiáltasok a szélsóbaloldalon: „Várjanak csak!"*) De uraim, én nem hallottam es nem láttam önök kozul senkit, aki hangsulyozta volna, hogy nem csatlakozik. (*Nagy zaj és folkiáltások jobbfelol „Mihez?"*) Március 21-én. (*Folkiáltások jobbfelol „De mihez?" „Mihez?"*) A kommunizmushoz! (*Nagy zaj és folkiáltasok jobbfelől: „Olyanok sokan vagyunk!"*)

Szabó István: (*sokorópátkai*) Engem mar 30-án letartóztattak azért, mert nem csatlakoztam!

Peidl Gyula: Az osszes állami, kozségi és vármegyei tisztviselők csatlakoztak, helyukön maradtak. (*Folkiáltások jobbfelol „Nem áll!" „Nem igaz!" Nagy zaj a jobb- és baloldalon*)

Elnök: Drozdy képviselő urat kérem, szíveskedjék csondben maradni, a képviselő urat pedig figyelmeztetni bátorkodom, hogy entolem napirend előtti folszolalásra kért és kapott engedélyt azért, hogy a nemzetgyulés a szociáldemokrata pártjának egy deklarációját

itt megtehesse. (*Fölkiáltások a szélsőbaloldalon: „Beszéd kíséretében!* Méltóztatnak látni, hogy a legmesszebbmenő előzékenységgel adtam erre a képviselő urnak módot és lehetőséget. (*Igaz! Ugy van! a jobboldalon és a középen.*) A képviselő ur még az időt is megjelölte, hogy legföljebb háromnegyed óráig vagy egy óráig fog tartani fölszólalása, s én, amig a deklaráció előterjesztéséről volt szó, nem is tettem a dolgot észrevétel tárgyává. Most azonban figyelmeztetni vagyok kénytelen, hogy beszédének ezt a polemikus részét méltóztassék elhalasztani az indemnitás vagy a költségvetés tárgyalásának idejére, avagy a kormány bemutatkozása fölött meginduló vitára, mert mindenesetre tullépte azon keretet, amelyen belül a fölszólalásra engedélyt kapott (*Helyeslés a jobboldalon és a középen.*)

Peidl Gyula: Bocsánatot kérek, elnök ur, én szigoruan tartom magamat ahhoz az igérethez, amelyet az elnök urnak tettem és konstatálni kivánom, — be fog rögtön ez is bizonyulni, — hogy az egy órát be is tarthattam volna, ha nem találkozom a tuloldalon azzal a végtelen türelmetlenséggel, amely csak meghosszabitja fölszólalásomat. (*Zaj és közbeszólások a jobboldalon: „Ne provokálja!" „Halljuk!" „Halljuk!" balfelől.*) Ismételten, igaz, ezt sem kivánom elhallgatni, hogy a szociáldemokrata párt több vezető tagja március 21-én csatlakozott az uj alakuláshoz, a bolsevizmushoz, az ugynevezett proletárdiktaturához, amelyben mindenki diktált, csak a proletárok nem. (*„Igaz!" „Ugy van!" Taps a baloldalon Derültség jobbfelől.*)

Viczián István: Önök fuzionáltak a kommunista párttal! (*Zaj.*)

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak.

Peidl Gyula: Én a magam személyében akkor sem csatlakoztam, később sem, amikor Kun Béla társai erre engem fenyegetéssel kivántak rákényszeriteni, de ez jogosit föl engem arra az objektiv megállapitásra, hogy azoknak tulnyomó része, akik a szociáldemokrata pártból az ugynevezett proletárdiktaturához csatlakoztak, ezt jó intenciókkal, a hazai rög megmentéséért, hazafias fölbuzdulásukban tették, (*Ellenmondások és derültség a jobboldalon és a középen.*) tették másrészt tulnyomó részben azért, hogy a szélsőséget megakadályozzák. (*Zaj és ellenmondások a jobboldalon.*)

Halász Móric: Elég szépen megakadályozták!

B. Podmaniczky Endre: Azért akasztottak? (*Patacsi Dénes közbeszól.*)

Elnök: Kérem a képviselő urakat, sziveskedjenek a házszabályokhoz alkalmazkodni.

Peidl Gyula: Nem védeni akarom őket, eszemben sem jut, de megállapitani kivánok tényeket. Én magam még ezeknek az intencióknak ellenére is helytelenitettem akkor és helytelenitem ma is, hogy csatlakoztak a bolsevizmushoz, (*Helyeslés jobbfelől*) mert ezt lehetetlen vállalkozásnak tekintettem és

tekintem Meg vagyok győzodve, hogy az egesz bolsevıki őrület e csatlakozás nélkul ıdőben sokkal korábban, sokkal hamarabb összeomlott volna, mint ıgy. De nem vagyok meggyőződve arról, hogy e csatlakozás nélkül nem került volna-e ez a kısérlet hasonlıthatatlanul tobb emberéletbe, mint amennyıbe került

Gr. Szapáry Lajos: 200 000 fegyveressel leverhettek volna!

Peidl Gyula: Ezenkıvül az a véleményem és az a meggyőződésem, hogy azok az emberek, akık, bár jóhıszemüen vagy nem gonosz ıntencıókkal csatlakoztak

Horváth Zoltán: Családfőntartásból, mint Tomcsányi!

Fábián Béla: Vagy Vıczián!

Viczián István: Az nem ıgaz, bırói ıtélet van erről! A bıroi ıtéletet is megrágalmazza?

Peidl Gyula: sulyosan érzık azt a lelkı fájdalmat, hogy az ő végzetes tévedesükkel juttattak uralomra az ellenforradalmat. Egy kéréssel kívánok fordulni a tuloldalhoz Akkor, amikor egészen helytelen, jogtalan és embertelen ıntézkedések ellen kívánunk ezen az oldalon küzdeni, ne méltóztassék a fejunkhoz vágni a bolsevizmust . *(Zaj.)*

Gr. Széchenyi Viktor: Mégis piros szegfuvel demonstráltak! *(Folkıáltások a szélsőbaloldalon: „A piros szegfü nem bolsevıki jelvény.")*

Peidl Gyula: .. és a bolsevizmus által alkalmazásba vett s mindnyájunk által elítélt módszereket .

Gr. Széchenyi Viktor: Ha annyıra elítélik, miért demonstráltak piros szegfüvel?

Nagy Ernő: És a piros gomb?

Peyer Károly: Kı kell ırtani a piros szegfüt! *(Zaj)*

Propper Sándor: A bársonyszék is piros

Peidl Gyula: Mert ha a börtonök tulzsufoltságát, ha az internálótáborok tulzsufoltságát, ha egyeb embertelen és jogtalan eszközöket a bolsevizmussal kívannak az urak ıgazolni, akkor ezzel egyuttal azt is beigazoljak, hogy a bolsevıki modszerekkel kívánják folytatni az orszag kormányzását *(Taps a szelsőbaloldalon. Mozgás jobbfelol)* Egyezzünk meg abban, hogy ezek a bolsevıki módszerek gonoszak, elítélendok *(Taps a bal- és szélsőbaloldalon)* Am, ha ebben megegyezunk, akkor nincs joga a mai kormánynak és a mai többségnek ugyanezekkel az eszközökkel folytatni a kormányzást *(Taps és helyesles a szélsobaloldalon. Mozgás és zaj a jobboldalon)*

Nagy Ernő: Ez ıgaz, belügyminiszter ur, tessek Beregbe menni

Rakovszky Iván belügyminiszter: Tessék?

Nagy Ernő: Beregbe tessék menni, bolsevıki eszkozökkel dolgoznak Az én gomblyukamban nem volt piros gomb Vıczián urnak volt-e?

Viczián István: Nem volt Hazudik, akı azt mondja

Nagy Ernő: De szolgált?
Viczián István: Nem! Ez sem igaz! *(Zaj!)*
Fábián Béla: Szolgált! Szolgált! Szolgált!
Viczián István: Nem igaz!
Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak!
Nagy Ernő: A fizetését fölvette-e tőlük Viczián képviselő ur?
Viczián István: Azt nem a bolsevikiektől. *(Derültség a baloldalon.)*
Nagy Ernő: Mert én azt sem vettem föl. *(Fölkiáltások jobbfelől: „A csehektől nem vette föl?")*

Elnök: Csöndet kérek, képviselő urak! Nagy Ernő képviselő urat kérem, maradjon csöndben.

Peidl Gyula: Befejezni kívánom. Azt hiszem, fölszólalásomat nem fejezhetem be meltóbban, mint ha azoknak nevében, akik nyolc esztendő minden keserűségét, minden nyomoruságát átszenvedték, akik, vagy akiknek hozzátartozói ma is éheznek, nyomorognak, börtönben, internálótáborban vannak, ezeknek nevében hivom föl a kormányt és a többséget, vessenek véget a gyülölet és a bosszu politikájának. *(Zaj és közbeszólások a jobboldalon és a középen.)*

Gr. Széchenyi Viktor: Nem rajtunk áll!
Erdélyi Aladár: Az osztálygyülöletet szüntessük meg!

Peidl Gyula: Nyissák ki a börtönök és az internálótáborok kapuját! *(Ellenmondások és fölkiáltások a jobboldalon: „Hogyne!")*

Farkas István: Vannak, akik abból élnek, hogy börtönök vannak.

Peidl Gyula: Mondjanak le a bolseviki módszerekkel való kormányzásról. *(Helyeslés a szélsőbaloldalon. Zaj és mozgás a jobboldalon.)*

Gr. Ráday Gedeon: Rendre! Ez nem járja!

Peidl Gyula: Bocsássák haza azokat, akik családjuktól és munkahelyüktől kénytelenek voltak elmenekülni . . . *(Zaj és kozbeszólások a jobboldalon és a középen.)*

Peidl Gyula: . . . egyszóval likvidálják a bolsevizmust, . . .

B. Podmaniczky Endre: Jöjjenek vissza Kun Béláék!

Peidl Gyula: . . . likvidálják végre az ellenforradalmat és azután fogjunk kezet, próbáljuk meg közös akarattal, becsületes szándékkal az ország ujjáteremtését és naggyátevését a munka, a béke és a fejlődés nevében, *(Taps a szélsőbaloldalon. Zaj jobbról.)*

Peidl elvtárs beszéde után a belügyminiszter szólalt föl, majd Friedrich István a románokkal kapcsolatos dolgokról. Peidl elvtárs válaszolt mindkét fölszólalásra röviden és határozottan.

Baticz Gyula

a budapesti I. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1878 január hó 20-án Zalaszántón. Iskolái elvégzése után szülei, akik igen szegények voltak, azonnal kenyérkeresőmunkára adták. Először palá- és cserépfedőmesterséget tanult, de mert a kőművestanoncoknak több volt a fizetésük, kőművestanoncnak adták egy keszthelyi építőmesterhez. Tanoncéveit kitöltve 1896. év augusztus hó 8-án fölszabadult. 1897 május 1-én Budapestre került, ahol csakhamar megismerkedett a munkásmozgalommal. Résztvett a még ugyanabban az évben kitört nagy kőművessztrájkban és ez alkalommal ismerkedett meg a szervezet több vezetőségi tagjaival és nemsokára be is lépett a budapesti kőművesek szakegyesületébe. 1898-ban már beválasztották a vezetőségbe, majd 1899-ig a szakegyesület jegyzője volt. Ekkor Sátoraljaujhelyre került. Itt hamarosan megkezdte a kőműves- és ácsmunkások szervezését, megalakította az ujhelyi általános munkásönképzőkört, amely egyesületben tömöritette az összmunkásságot és itt tanitotta őket a szocializmusra. Ebből az önképzőkörből alakultak ki később az országos szakmai szakegyesületek helyicsoportjai. Rövid időn belül egész Zemplénmegyére kiterjedő hatalmas szocialistamozgalmat fejlesztett. A hatóságok és munkaadók nem voltak vele szemben csöppet sem elnézők. A sátoraljaujhelyi munkáltatók feketelistára tették a nevét és mert igy munkanélkülivé lett, a rendőrség mint „munkakerülő izgatót" a város területéről kitiltotta, amely kitiltást azonban harmadfokon a belügyminisztériumban megsemmisitettek. 1906. évben a szegedi épitőmunkások titkára lett, majd később a szegedi szociáldemokrata párt választotta meg titkárává. Innen 1909. év tavaszán Kolozsvárra került párttitkárnak, mig 1910. év márciusában az Épitőmunkások Országos Szövetsége kongresszusa a Szövetség tisztviselőjévé választotta meg. Igy került a budapesti épitőmunkások ügyvezető titkári hivatala élére, ahol különösen az épitőmunkások szervezése körül fejtett ki igen erős és sikeres tevékenységet. 1915-ben katona lett és csak az 1918-as forradalom kitörése után került haza, amikor ismét elfoglalta az Épitőmunkások Szövetségénél hivatalát.

Esztergályos János

Pécs II. kerületének szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1873 december 4-én Dunaföldváron. Gyermekéveit Budapesten töltötte, itt végezte iskoláit is, 1888-ban atyja elhalálozása után vasastanoncnak ment. 4 évi tanonckodás után, amikor fölszabadult, külföldi utazásra indult. Részben vonaton, de tulnyomórészt az apostolok lován elkerült Fiumébe, Triesztbe, Velencébe, Nápolyba, onnan Münchenbe, Nürnbergbe, Berlinbe és Brüsszelbe. Több évi külföldön való tartózkodása után került vissza Budapestre, ahol az akkor még csak szárnyait bontogató vasmunkásmozgalomban vett tevékeny részt. 1898-ban megnősült. Házasságából hat gyermeke született: három fiu, három leány. 1904-ben a hat hétig tartó általános vasmunkássztrájk után el kellett hagynia az országot. Berlinbe ment, ahol az Allgemeine Elektrizitätben kapott alkalmazást. Itt azonban nemsokáig időzött, mert a Magyarországi Molnárok és Malommunkások Szövetsége nehány hónap mulva titkárának választotta meg. Ebben a minőségében 1908-ig müködött. Ugyanezen év közepe táján a sors Amerikába hajtotta, ahol Newyorkban állapodott meg. Az Amerikában oly gyakran beálló gazdasági krizis nemsokára hazakényszeritette. 1911-ben a Munkásbiztositó Pénztár végrehajtója lett 1916-ban a „Népszava" kiadóhivatalának vidéki szervezője, majd később a pártvezetőség határozata alapján a központi titkársághoz került. Jó szónok, kiváló szervezőerő, tántorithatatlan meggyőződésü szocialista. Egyike a magyarországi munkásmozgalom leghasznosabb embereinek.

Farkas István

a budapesti III. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1869-ben Tihany községben, szegény földmives családból. Tizenhárom éves korában került el a szülői háztól. Cipészinas lett Veszprémben. Felszabadulása után beutazta az országot. A munkásmozgalom első nagyobb megnyilatkozása, az 1890 május 1-nek megünneplése sodorta bele a munkásmozgalomba. Nagyváradon kezdte a szakszervezeti mozgalom életrekeltését, de onnan másik hat társával együtt csakhamar „örök időkre" kitiltották. Tényleges katonai szolgálati éveinek kitöltése után került a fővárosba, ahol a szakmájában is és társadalmi ismeretek megszerzésében is gyorsan haladt előre. Szabad idejét tanulással, olvasással töltötte. Szaktársai csakhamar értékelték szorgalmát és tudását és szaklapszerkesztőnek választották meg. Szaktársainak hosszas kapacitálására a cipésziparosok és segédek betegsegélyző-pénztárának tisztviselője lett, hogy a munkásmozgalom fejlesztésével jobban foglalkozhasson. A szélszortan élő helyi cipészszervezeteket az ő fáradságot nem ismerő lankadatlan agitációja és munkája kapcsolta össze országos szervezetté. Amikor az országos szervezet megalakult, annak vezető titkára lett. Ebből az állásából hivták meg 1911-ben a Magyarországi Szociáldemokrata Párt titkárságába, ahol azóta mint a párt főtitkára állandó alkalmazásban van. Elvtársai komoly, szilárd meggyőződésü szociáldemokratának ismerik, aki gazdag tapasztalatai alapján, tudása és törhetetlen hite erejével szolgálja a magyar munkásság ügyét. A budapesti kerületi pártszervezetek megalapozása és kiépitése körül igen nagy érdemei vannak. Az elsők között volt, akik fölismerték a pártszervezeti mozgalom fontosságát. Kitünően ismeri a mozgalmat és az embereket. Rengeteg előadást tartott, nevelt, tanitott, buzdított, lelkesitett. De nemcsak szóval, irásaival is szolgálja a szocializmus ügyét. Gyakran keresi föl cikkeivel a „Népszavá"-t és a párt tudományos folyóiratának, a „Szocializmus"-nak is munkatársa. A magyar politikai életben jól ismerik a nevét, a magyarországi munkásmozgalom minden embere pedig becsülésével övezi.

Dr. Györki Imre

a debreceni I. választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született Kürtöspusztán, Somogymegyében, 1886-ban. Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte be és a budapesti Tudományegyetem jogi fakultásán szerezte meg a jogtudományi oklevelet. Iskolái végeztével a Budapesti Kerületi Munkásbiztositó Pénztárhoz került, ahol szorgalmával és tudásával az összes rangfokozatok betöltése után az aligazgatói állásig vitte föl. Munkásbiztositó pénztári állásában ismerte föl a munkásság helyzetét, itt látta meg a munkásság magárahagyatottságát és itt érlelődött meg az az elhatározása, hogy küzdeni fog a munkásságért, mert a munkásság helyzetén csupán tanitással és erőteljes szervezkedéssel lehet segiteni. Tanulmányait ezután a munkáskérdésre fektette és különösen a szociálpolitikai kérdésekkel foglalkozott. Résztvett a magánalkalmazottak szervezetének kiépitésében, majd pedig, amikor a munkásbiztositási alkalmazottak külön is szervezkedtek, e szervezetnek volt vezetőségi tagja, hosszu időn át a Munkásbiztositási Alkalmazottak Országos Szövetségének titkára, majd pedig szaklapjuk szerkesztőbizottságának tagja. Ma is dr. Györki Imre szerkeszti az egyetlen magyar nyelven megjelenő szociálpolitikai folyóiratot, a Munkásbiztositás-t. A pártszervező munkákon kivül gazdag irodalmi működést fejtett ki, s böven kivette részét a párt oktató működésében. Cikkei, tanulmányai nem csupán a munkásság szaklapjaiban jelentek meg, hanem más közgazdasági, tudományos folyóiratokban és a Népszavá-ban is. A jogi kérdések közül különösen a szociális jog kérdése foglalkoztatta és idevágó cikkeit a jogi szaklapok is közölték. Munkatársa a szociáldemokrata párt tudományos folyóiratának, a Szocializmus-nak. Ügyvédi működésében jórészt ugyancsak a dolgozók ügyét intézi. Jogtanácsosa a Magyarországi Bánya- és Kohómunkások Országos Szövetségének, a Magyarországi Famunkások Szövetségének, a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségének és a Magyarországi Gyermekbarátok Országos Egyesületének. A fiatalabb gárdának egyik legtehetségesebb tagja.

Dr. Hébelt Ede

Sopron város szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Budapesten született 1879-ben. Tanulmányait is itt végezte, itt nyitott ügyvédi irodát is. Szegény emberek ügyvédjévé lett. Működésének elismeréséül ügyészévé választotta a Jogvédő-Egyesület. Hajlandóságait azonban nem elégítette ki az ügyvédség. Kis örökségével tanulmányi utazásra indult. Hosszabb időt töltött Németországban és Angliában, később pedig Svájcban 1908-ban lett az eperjesi jogakadémia tanára, a kolozsvári egyetem magántanára pedig 1915-ben. Kisebb jogi cikkeken kívül nagyobb müve is jelent meg „Tanulmányok a jogügyletről" cím alatt, amelyet a kritika igen jól fogadott. Eperjesi tanári tevékenységének a cseh megszállás vetett véget, amely megszüntette az ottani jogakadémiát. A Károlyi-rezsim a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba rendelte be és a diákügyi miniszteri biztosa mellé osztotta be szolgálattételre. A proletárdiktatura után politikailag üldözött — még pedig meggyőződése szerint igazságtalanul üldözött — tanártársainak sietett a védelmére, amiért a vallás- és közoktatásügyi minisztérium megszüntette minisztériumi berendeltségét. Védői tevékenysége közben le is tartóztatta a budapesti rendőrség, később pedig egy ártatlan társalgást ürügyül használván föl, rendőri fölügyelet alá helyezte. A terror által azonban nem engedte magát visszariasztani. A legszegényebb politikai üldözöttek és azok családtagjainak érdekében önfeláldozó munkásságot fejtett ki. A párt jogvédő irodájának szétrobbantása és ügyvédeinek üldözése után ő volt főképen, aki a szerencsétlenek érdekében eljárt. A neve valóságos fogalom a megtépázott szenvedők és üldözöttek között. Igazi apostoli lélek. A Sopron városi választókerületben előbb gróf Klebelsberg belügyminiszterrel és gróf Andrássy Gyulával került szembe. Gróf Andrássyval került pólválasztásba. Rendkívül heves választási harc után, amelyben Andrássyék a rágalom fegyverét sem vetették meg, nagy többséggel győzött.

Jászai Samu

a budapesti III. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

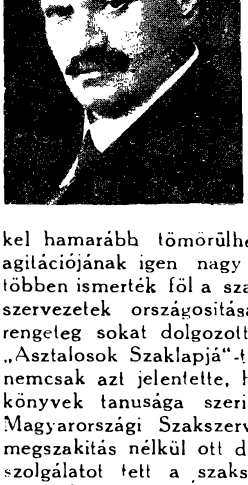

Született 1859-ben Szécsényben. Iskoláit Szécsényben és Losoncon végezte. Már 14 éves korában Budapestre került és a betüszedőmesterséget tanulta. Mint nyomdász, már a 80-as években résztvett a nyomdai munkások mozgalmában. De tevékenykedett már ekkor a szociáldemokrata pártmozgalom kiépitésén is. Nagy munkabirásu ember volt és egyike azon idők legképzetebb szocialistáinak. Ezt elvtársai is elismerték róla és az 1890-ben tartott első szociáldemokrata pártkongresszuson a szakszervezeti kérdések előadója volt. Számos szakma köszönheti az ő fáradhatatlan munkásságának, hogy esztendőkkel hamarább tömörülhettek szakszervezetbe. Az ő nem nyugvó agitációjának igen nagy része volt abban, hogy mindig többen és többen ismerték föl a szakszervezeti vezetők közül a külön élő helyi szervezetek országositásának fontosságát. A kilencvenes években rengeteg sokat dolgozott. Szerkesztette a „Kőfaragó"-t, később az „Asztalosok Szaklapjá"-t, valamint a „Szabók Szaklapjá"-t. Ez akkor nemcsak azt jelentette, hogy néhány cikket irt, hanem a régi jegyzőkönyvek tanusága szerint irányitotta is a mozgalmat. 1903-ban a Magyarországi Szakszervezeti Tanács titkárává választották, azóta megszakitás nélkül ott dolgozik. Ebben a minőségében is sok hasznos szolgálatot tett a szakszervezeti mozgalomnak. Ő a szerkesztője a „Szakszervezeti Értesitő"-nek, ő mutatott rá a szakszervezeti statisztika különös fontosságára, ő készitett először nagy gonddal és becsületes igazságszeretettel ilyen statisztikákat. Sokat foglalkozott a bányászok szervezésével és arra törekedett mindvégig, hogy a szervezetlen szakmákat egyesületbe tömöritse. Ha ez sikerült, ott állt mellettük tanáccsal, támogatással. A nemzetközi munkásmozgalomban is jól ismerik és megbecsülik. A legtöbb nemzetközi szakszervezeti kongresszuson résztvett és a nemzetközi kapcsolatok szorosabbá tétele körül igen nagy érdemei vannak. Az 1922 április 20-án Rómában tartott Nemzetközi Szakszervezeti Kongresszuson az Amsterdamban székelő Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség tagjává választották.

Kabók Lajos

a tatabányai választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1884-ben Szegeden. Egyszerű kisiparos család gyermeke. 1889-ben került Budapestre, azóta állandóan itt tartózkodik. A négy polgári iskola elvégzése után a géplakatosmesterséget tanulta, majd később elektrotechnikai gyárba kerülvén, megkedvelte a műszerészmesterséget, azt elsajátította és mint műszerészsegéd dolgozott különböző elektrotechnikai gyárakban. 1906-ban bekerült a vasmunkásmozgalomba. 1913-ban a Budapest és környékbeli műszerészszakosztály titkárává választotta, azóta egyhuzamban mint titkár közmegelégedésre irányítja ezt a szakmát. 1918. év elején a Vas- és Fémmunkások Szövetsége vezetőségének meghívására bekerült a szövetség tisztviselői közé s mint a budapesti és környékbeli mozgalmi ügyek titkára vezeti és irányítja a budapesti és környékbeli mozgalmakat. 1918-ban a Magyarországi Vas- és Fémmunkás-Szövetség országos közgyülése a szövetség alelnökévé választotta, majd ugyanez év óta az országos szövetség elnöki teendőit végzi és látja el állandóan. 1919-ben a diktatura bukása után a pártkongresszus megválasztotta a pártvezetőségbe. Rendkivül komoly : a szakszervezeti mozgalomban kiválóan képzett vezetőember. De nem korlátozza munkakörét a szakszervezeti mozgalomra ; tevékeny munkása a pártmozgalomnak is. A diktatura bukása után az üldözötteknek sok hasznos szolgálatott tett. Fáradhatatlanul járta a hatóságokat és sok ártatlan embert szabaditott ki néhány éppen olyan derék munkatársa segitségével a börtönökből. Napról-napra a legnehezebb küzdelemben áll. A szörnyü drágaság a gazdasági harcok egész sorozatát váltja ki ; a mindenükből kifosztott gyárimunkások jogos fölháborodásának és végtelen elkeseredésének és a munkáltatók ridegségének két végiete között kell megtalálnia a kiegyenlitődést. Sztrájkok, kizárások egymást érik ; tizezernyi munkás sorsa fordul meg a higgadt és bölcs vezetésen. Esztendők óta végzi terhes föladatát munkástársai megbecsülésétől kisérve.

Kéthly Anna

a budapesti I. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1889-ben Budapesten. Munkáscsalád szükös viszonyai között nevelkedett. Gyönge testalkata nem birta volna a fizikai munkát és ezért a tisztviselői hivatást választotta. Már egészen fiatalon komoly érdeklődés vonzotta a munkásmozgalom felé és az a vágy, hogy sorstársnőivel együtt küzdjön a fölszabadulásért. Ez az érdeklődés és vágy adott a kezébe könyveket, füzeteket, a szocialista írók munkáit, amelyből elméleti tudást szerzett és szilárd meggyőződést. A gyakorlati munkából is már korán kivette a részét. A nőmunkások szocialista mozgalmában, a tisztviselőnők szervezkedésében tevékenykedett. 1917-ben a Magyarországi Magántisztviselők Szövetségének tisztviselője, később vezetőségi tagja lett. Ebben a munkakörében is a komoly szerénység és a szorgalom jellemezték hasznos tevékenységét. 1919 év végén a Központi Nőszervező-Bizottság tagjává választották. Azóta mint a szocialista nőmozgalom egyik vezetője működik. Egyideig a nőtitkárság vezetője volt. Ebben a hivatásában a szervezés nehéz munkája mellett különösen a segélyre és támogatásra szorult munkástársnők ügyeiben járt el nagy odaadással és szeretettel. A „Nőmunkás" minden száma közöl tollából cikkeket, tanulmányokat és minden irányu közleményeket.

Nagyon értékes tagja a mozgalomnak. Helyes itélőképessége, lankadatlan szorgalma, szocialista tanultsága emelték ki őt a sorból, ahol zajtalanul végezte munkáját. A munkásnők helyzetének kitünő ismerőjeként került a nemzetgyülésbe, ahol osztálytársai érdekeiért folytatja kora ifjuságában megkezdett munkáját.

Kitajka Lajos

a budapesti III. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1873-ban Kőrösladány községben. Apja, aki szegénysorsu csizmadiamester és rom. kat. egyházfi volt, korán elhunyt és özvegyen maradt édesanyja nevelte föl másik fiutestvérével együtt. Iskolái elvégzése után Békéscsabára került, ahol előbb a géplakatos-, később a lakatosmesterséget tanulta, de négyévi tanonckodás után betegségi okokból föl kellett hagynia ezzel a mesterséggel is és ekkor visszament Kőrösladányra, ahol kitanulta a szabómesterséget. Amikor fölszabadult, Aradra majd Budapestre kerekült. A munkásmozgalomban csaknem fölszabadulása óta résztvesz, előbb mint önképzőegyesületi, később mint szakegyesületi tag. Előbbi helyén mint jegyző egyik tevékeny részese volt annak, hogy a modern munkásmozgalom fejlődésével az idejét mult önképző egyesület beolvadt a szakegyesületbe. A Magyarországi Szabómunkások és Munkásnők Szakegyesülete megalakulása alkalmával előbb országos levelezőnek választotta meg, később 1903-ban pedig mint központi titkárt alkalmazta, ahol ebben a minőségben müködik ezidőszerint is. Az 1901-ben megtartott szakszervezetek kongresszusa a Magyarországi Szakszervezeti Tanács tagjává választotta. Ennek a testületnek ma is tagja. A szociális munkásbiztositás terén előbb a szakmai, később a biztositási intézmény fejlődésével az általános és kerületi, majd az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztositó Pénztar megalakulásával ennél az intézménynél müködött mint igazgatósági és mint elnökségi tag. 1906 óta az Általános Fogyasztási Szövetkezet igazgatóságának is tagja. A szociáldemokrata pártmozgalomban szakszervezeti müködésével párhuzamban vett részt, mint a párt bizalmitestületeinek tagja. 1917-ben a párt központi ellenőrzőbizottságába és a diktatura bukása után a központi pártvezetőségbe választották be. A szakszervezeti mozgalomnak egyik legtanultabb, legértékesebb vezetőembere. Kitünő szónok, elsőrangu szervezőerő és példás adminisztrátor. Megfontoltság és pontosság jellemzi minden cselekvését. Minden idejét a munkásmozgalomnak szenteli.

Klárik Ferenc

a salgótarjáni választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1869-ben Révkomáromban. Iskoláinak elvégzése után édesatyja műhelyében az asztalosmesterséget tanulta. Tizenötéves korában árvaságra jutott és mindenkitől elhagyatva, vándorolta be az országot. Sok szenvedésen ment keresztül zsenge ifjuságában eltöltött vándorlásaiban. Kolduskenyérrel táplálkozott, pajták és istállók voltak pihenőhelyei és ha ilyen sem akadt, akkor hóban, fagyban, a szabad ég alatt töltötte el a dermesztő ejszakát. Valóságos csoda, hogy el nem pusztult a sok, majdnem emberfölötti szenvedésben. Huszonhárom éves korában lépett be a szociáldemokrata pártba. Végigküzdötte a legnehezebb esztendőket. Huszonöt esztendővel ezelőtt választották meg a pártvezetőségbe, amelynek ma is tagja. Ez idő alatt rengeteg munkát végzett. Mint jó szónok bejárta az egész országot. Mindenütt lelkesitett, tanitott és nagy odaadással végezte a fölvilágositás nehéz munkáját. Mindig az első sorokban küzdött. Az államhatalommal is szembetalálta magát. Különböző szabadságvesztésbüntetések cimén egy esztendőt töltött államfogházban. A pártmozgalom azonban csak egyik területe volt müködésének. Ott harcolt a szakszervezeti mozgalomban is. Amikor pártvezetőségi tag lett, abban az esztendőben választották meg az asztalosszervezet titkárának. 1898. évben az Általános Munkásbetegsegélyző Pénztár tisztviselője lett. Husz esztendőn át szolgálta a munkásbiztositás ügyét. Az átszervezett kerületi munkásbiztositó pénztár titkárrá választotta. Őt is a kurzus fosztotta meg állásától. A Famunkásszövetség alakuló közgyülése (1904) elnökké választotta. Ezt a tisztségét szaktársai bizalmából ma is viseli. Számos munkásintézménynek volt kiváló vezető tagja. Az Általános Fogyasztási Szövetkezet legutóbbi közgyülése beválasztotta az igazgatóságba. Huszonöt esztendőn át sokat dolgozott és mindig munkástársainak megbecsülése és szeretete övezte. Ma is friss buzgalommal és fáradhatatlan munkabirással végzi munkáját.

Knaller Győző

a soroksári választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1873-ban Brassóban. Szülei katolikus papnak nevelték. Apja hirtelen halála miatt kénytelen volt erről a pályáról lemondani. Sütőtanoncnak adták. Amikor fölszabadult, nagyszámu családjának eltartásáról kellett gondoskodnia. Több évig dolgozott mint sütőmunkás külföldön is. 1892-ben lépett be a salzburgi szociáldemokrata pártba. 1895-ben külföldről hazatérve, az erdélyi németajku munkásság szervezését kezdte meg és hosszu ideig, amig az erdélyi párttitkárság Brassóban volt, párttitkár volt. A kemény politikai üldözések lehetetlenné tették működését és kénytelen volt ujból külföldre menni. Grácban töltött két évet. Amig külföldön volt, ott sem maradt hütlen meggyőződéséhez. Grácban megszervezte a magyar munkásokat. Amikor ismét hazakerült, Segesvárra ment. Itt kerületi titkárságot szervezett abból a célból, hogy az erdélyrészi német munkásokat a szocializmus táborába vonja. Hat évi sikeres működés után Budapestre jött. A németajku szociáldemokrata munkások kongresszusa beválasztotta az Országos Német Bizottságba. 1914-ben a mozgósitáskor bevonult katonának s két és fél évig a harctéren teljesitett szolgálatot. A harctérről hazatérve, a szociáldemokrata párt központi német titkárává választották meg. Ebben a minőségében a német pártszervezetek kiépitése körül tevékenykedett. Alelnöke volt a német Néptanácsnak; a Peidl-kormány nemzetiségi minisztere volt az ellenforadalmi puccsig. Ma is a német párt titkára. A szakszervezeti mozgalomban is értékes tevékenységet fejt ki. Elnöke az *Élelmezési Munkások Országos Szövetségének*. Az ország minden németajku vidékén ismerik a nevét. A legjobb németajku agitátorok közül való.

Miákits Ferenc

Győr II. kerületének szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1876-ban Érden, Fehérmegyében. Jómódu szülőktől származott, azonban atyja különféle elemi csapások következtében tönkrement. Így azután kénytelenek voltak gyermeküket az iskolából kivenni és a III. reál elvégzése után lakatosinasnak adni, Budapesten tanulta a lakatosmesterséget, 1894-ben szabadult föl. 1896-ban beiratkozott a lakatosszakegyletbe, azután külföldre ment és csak 1900-ban jött vissza. Ekkor újra a Vas- és Fémmunkások Egyesületébe lépett be és 1901-ben a régi vasmunkásszövetség elnöke lett. 1902. év végén sikerült elérnie, hogy a két vasmunkásszervezet egyesüljön és azóta a vasmunkásszövetség központi vezetőségének állandóan tagja. 1905-ben a lakatosmunkások titkárnak választották meg, 1907-ben behívták a központba, ahol a pénztárosi és könyvelői tisztet töltötte be, majd pedig 1917 óta — jelenleg is — a Vas- és Fémmunkásszövetség központi titkára. A Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetőségének 1913 óta egyfolytában tagja. 1919 végén a Clark-féle egyezmény alapján alakuló kormányban a pártvezetőség és a pártválasztmány határozata folytán megbízták a kereskedelemügyi politikai államtitkársággal. Jól ismeri a szocializmus kérdéseit; a külföldi szakszervezeti mozgalmat; a magyarországi ipari és kereskedelmi viszonyokat. Tájékozottsága lehetővé teszi neki, hogy a legbonyolultabb kérdésekben is ítélőképessége sohase hagyja cserben. A külföldi szocialista és szakszervezeti kongresszusokon számos esetben vett részt és ezeken becsülettel képviselte a szaktársait és a pártot. Mint a szövetség titkára erélyével és komoly tudással vezeti a hatalmas vas- és fémmunkásmozgalmat. Rengeteg teendője közbe arra is jutott ideje, hogy a Vas- és Fémmunkások Szaklapjának dolgozzon. Nem barátja a szólamoknak, hanem a komoly cselekedeteknek. Ezt hirdetik beszédei, írásai. A németországi-vágású szakszervezeti vezetők közül való. Mikor e sorokat írjuk, betegen fekszik. A munkásmozgalom minden embere szeretettel gondol rá.

Peidl Gyula

Szeged II. kerületének szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1873 április 4-én Ravazdon (Győrmegye). Az elemi iskolát Budapesten végezte, majd 1886—1890-ig a Franklin-Társulat könyvnyomdájában a betüszedést tanulta. Fölszabadulása után vándorutra ment, beutazta Magyarországot, Ausztriát, Németország egy részét és Svájcot. Dolgozott mint betüszedő Budapesten több nyomdában, Székesfehérvárott, Sopronban, Besztercén (Erdély), Kassán, St.-Pöltenben (Alsóausztria) és Schwyzben (Svájc). 1900-ban a nyomdászok a Typographia szerkesztőjévé és a szakszervezet vezetőjévé választották. Kétszeri rövid megszakitással ma is a nyomdászszakszervezet vezetője. 1904-ben résztvett az Általános Fogyasztási Szövetkezet alapitásában, majd 1908-ban a szövetkezet titkára és a Szövetkezeti Értesitő szerkesztője lett. 1920-ban azonban *hatósági beavatkozásra* neve lekerült a lapról. A szövetkezetnek — rövid megszakitással — alapitása óta igazgatósági tagja, majd alelnöke és ezidőszerint igazgatósági elnöke. 1909-ben a szociáldemokrata pártvezetőség tagjává választatott és ezt a tisztét 1919 *március 21-ig* viselte, amikor *lemondott* ugy erről, valamint a munkaügyi és népjóléti miniszterségről, amelyre 1919 januárjában nevezték ki, továbbá a nyomdászszervezetben viselt állásáról is. A szovjet bukása után, augusztus 1-én miniszterelnök lett, augusztus 6-án azonban az ellenforradalmi puccs megbuktatta. Ekkor visszatért a nyomdászszervezet élére, résztvett a Clark-féle kibontakozási tárgyalásokban, de a tárgyalások végét nem *várhatta* be, hanem november 18-án külföldre menekült és Wienben és a Grác melletti Radegundban élt, részben mint hivatalnok, részben mint nyomdai korrektor 1921 november 15-ig, amikor saját elhatározásából visszatért családjához és ujra elfoglalta helyét a nyomdászszervezet élén.

A magyarországi munkásmozgalom egyik legtiszteltebb alakja. A szakszervezeti mozgalomnak csakugy értékes vezetőembere, mint ahogy a pártmozgalomnak is jelentékeny tényezője. Tanult, fegyelmezett koponya. Szóval és tollal egyaránt sok szolgálatot tett már a munkásmozgalomnak és mint szakszervezeti taktikus az elsők közé sorolható.

Peyer Károly

a dorogi választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1881-ben Városlődön, Veszprém-megyében. Iskoláit Veszprémben és Pécsett végezte. A négy középiskola elvégzése után géplakatostanonc lett. 1899-ben történt fölszabadulása után 1906-ig több fővárosi gépgyárban dolgozott, ahol mint bizalmiférfi és a vas- és fémmunkás-szövetség vezetőségi tagja tevékenyen részt-vett a vas- és fémmunkások, különösen a Váci-uti gépgyárak munkásainak mozgalmában. 1906-ban az Általános Munkás-betegsegélyző Pénztár tisztviselője lett, majd 1907-ben a gépgyári munkások szak-osztálya választotta meg titkárává. Később a vas- és fémmunkásszövetség buda-pesti titkára lett. 1911-ben a Szakszervezeti Tanács választotta meg egyik titkárává és ezen állásában szervezte meg a bányamunkásokat. A szövetség alapszabályainak láttamozása után, az 1918-ban megtartott közgyülés a szövetség titkárává választotta. 10 év óta szerkesztője a Bányamunkás cimü lapnak.

A Szociáldemokrata Párt mozgalmában kora ifjusága óta részt-vesz és évek óta tagja a pártvezetőségnek. A bolsevizmus bukása után tagja volt a szakszervezeti vezetőkből összeállított Peidl-kor-mánynak és mint belügyminiszter mindent elkövetett, hogy az átmeneti idő alatt zavargások ne történjenek. Az ellenforradalmi puccs után ismét a bányászszövetség titkára lett. A Clark-féle tárgyalások alapján létrejött koncentrációs kormányban párthatározat alapján a *népjóléti és munkaügyi* tárcát vállalta el. A pártválasztmány határozata alapján 1920 január 15-én a kormányból kilépett. Somogyi Béla és Bacsó Béla meggyilkolásának hire a bányamunkások nemzetközi konferenciáján érte őt. Ekkor elhatározta, hogy nem tér vissza az országba és 1921 május haváig külföldön tartózkodott. Ez idő alatt résztvett a bánya-munkások nemzetközi kongresszusán Genfben, mely őt a végrehajtó bizottságba választotta. Egyike a szociáldemokrata párt legenergikusabb, leglöbbet dolgozó vezető embereinek. A szakszervezeti mozgalom és a pártmozgalom egyaránt olyan terület a számára, amelyen a legnagyobb biztonsággal mozog.

Pikler Emil

a budapesti II. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1872-ben Árvaváralján. A IV gimnáziumi osztály és a budapesti kereskedelmi akadémia elvégzése után Brünnbe ment, ahol az ottani textiliparban mint irodai kereskedelmi alkalmazott éveken át állásban volt és már akkor, kora ifjuságában résztvett a szocialista munkásmozgalomban. Később Németországba és Északamerikába került. A külföldi munkásmozgalomban való részvétele nyitotta meg elméjét a szocialis és gazdasági problémák iránt erős érdeklődésre. Szorgosan tanulmányozta a szocialista irodalmat. Külföldi utjáról 1900-ban jött meg Budapestre. Itt is nyomban belekapcsolódott a munkásmozgalomba. Megérkezése után egy esztendőre már ott látjuk őt a kereskedelmi alkalmazottak megszervezésének munkájánál. Csak az tudja kellően méltányolni ezt a tevékenységet, aki tisztában van azzal, hogy minő óriási nehézségeket kellett leküzdeni, amig a kereskedelem rabszolgáit ki lehetett szabaditani a hamis ideologiák bilincseiből. Amikor nagyon sokan hitetlenül nézték néhányak emberfölötti erőlködését, ő és társai rendületlenül biztak a sikerben. A hosszas fáradozás azzal az eredménnyel járt, hogy 1901-ben megalakult a Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesülete. A megalakitásban tevékeny része volt neki is. Később ennek a szervezetnek alelnöke lett. Ezidőszerint a Magántisztviselők Szakszervezetének elnöke. Ugy a pártéletben, mint a szakszervezeti mozgalomban intenziv tevékenységet fejt ki. Harminc éve, hogy szocialistának vallja magát. Szakirodalmi munkásságot is fejtett ki és ennek során különösen a magánalkalmazottak jog- és bérviszonyainak problémáival foglalkozott tüzetesen.

Propper Sándor

a budapesti II. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1877-ben Debrecenben. Szegénysorsu szülőktől származott. Iskolái elvégzése után Budapesten a kárpitosmesterséget tanulta ki. Kitünően képzett munkás lett belőle s miközben napi munkáját végezte, szakadatlanul képezte magát. Világos itélőképessége csakhamar a szervezeti mozgalom felé irányitotta. Tizenkilenc éves korában lépett be a kárpitosmunkások szakegyletébe, ahol csakhamar a titkári, majd az elnöki székbe emelte őt szaktársai bizalma és szeretete. A Famunkások Szövetségének alakulása (1904) óta központi vezetőségi tagja s egyik szellemi irányitója. 1907-ben tisztviselőnek hivták meg a munkásbiztositó pénztárba, ahol fokozatosan haladva, főtisztviselővé küzdötte föl magát. Irodalmi munkásságát a szociálpolitika terén kezdette meg, majd átvette a „Famunkások Szaklapja" és a „Famunkások Zsebnaptára" szerkesztését, jelenleg pedig a „Népszava" helyettes szerkesztője és publicistája. A párt egyik legmunkabiróbb, legképzettebb vezetőembere. A pártvezetőség tagja. A diktatura előtt a szociáldemokrata párt Gazdasági Hivatalának vezetője volt. Ettől az állásától a diktatura kikiáltása után megvált. Visszament a munkásbiztositó pénztárba, ahonnan azonban a kurzus számos más tisztviselőtársával együtt őt is kiüldözte. A munkásmozgalom minden területén otthonosan mozog. Kitünő szónok és mint ilyen a munkásoktatás területén is egyike a leghasznosabb embereknek. Tagja az Általános Fogyasztási Szövetkezet igazgatóságának és számos munkásintézmény vezetőségi tagja. Mindenütt munkástársai megelégedésére végzi el főladatát.

Reisinger Ferenc

Miskolc II. kerületének szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született Puszta-Hidvégen 1880-ban. Iskoláinak elvégzése után a borsodmegyei Mezőkövesdre került, ahol kitanulta az asztalosmesterséget. Már tanonckorában érdeklődött a munkásmozgalom iránt. Amikor fölszabadult, belekapcsolódott a mozgalomba, tevékeny részt vett úgy a szakszervezeti életben, mint a pártéletben. Az örökké emlékezetes Bánffy-korszak idején a hatalom üldöző keze őt sem kerülte el. Többször meg is büntették, de az elszenvedett büntetések csak még jobban hozzáfűzték őt a munkásmozgalomhoz. Az 1905. évben Miskolcra került. Hamarosan tagja lett a famunkáscsoport vezetőségének és röviddel rá a miskolci szociáldemokrata-párt végrehajtóbizottságának. 1908-ban munkástársai bizalmából a miskolci kerületi munkásbiztosító pénztár tisztviselője lett. Szerkesztette a Miskolci Munkás-Újságot, amely a háború következtében szünt meg. Lankadatlan munkása volt a miskolci mozgalomnak. Komoly tudással és kiváló érzékkel szolgálta a gazdasági és politikai mozgalmat. Soha nem esett szélsőségekbe és ezzel biztosította munkástársai szeretetét és a polgárság tiszteletét a maga számára. Az 1918. évben megbízták a miskolci munkaközvetítő intézet szervezésével és vezetésével. A Berinkey-kormány alatt Miskolc kormánybiztos-főispánja volt. Ebben a minőségben is becsületet szerzett a szocialista munkásnévnek. Amikor Károlyi Mihály átadta a hatalmat a kommunistáknak, Miskolc város munkássága és polgársága egyöntetű kívánságának engedve, elvállalta a munkástanács elnökségét. Mint a munkástanács elnöke ugyanazt a politikát követte, amelynek két évtizeden át harcos hive volt. Minden szélsőségnek ekkor is gátat vetett. Mégis a diktatura bukása után hevesen üldözték és csak amikor a vizsgálat befejeződött és semmi vádat ellene emelni nem tudtak, folytathatta munkáját ott, ahol a diktatura kikiáltása előtt kénytelen volt abbahagyni. 1922 január 1-én a miskolci szociáldemokrata párt titkárává választották.

Rothenstein Mór

a budapesti II. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1864-ben Budapesten. Iskolái elvégzése után nyomdásztanonc lett. Elvégezte a bécsi nyomdásziskola három osztályát is. Fölszabadulása után az 1882. évben tört ki a bécsi nagy nyomdászsztrájk, amelyben résztvett. Ebből a sztrájkból kifolyólag megrendszabályozták. A bécsi munkásmozgalomban is már résztvett. Vezetőségi tagja volt a nyomdászegyletnek. 1885-ben Budapestre jött. Innen tudositotta az ausztriai nyomdászok hivatalos közlönyét, a *Vorwärts*-et. Komoly munkát végzett itt is, de a kiállitás után bekövetkezett nagy krach ujra vándorbotot nyomott a kezébe. Bejárta Ausztriát, Németországot. Bécsben ujból munkába állt, de az 1888-ban ujból kitört bécsi nyomdászsztrájk után megint fekete listára került és Budapestre jött vissza. Két esztendőre rá kitört a budapesti nyomdászsztrájk. Ekkor itt is megrendszabályozták. De még sem nyugodott. Dolgozott tovább szaktársai érdekében. Nem csak szóval, tollal is szolgálta a munkások ügyét. Kiválóan szép stilusa van és jól ismeri a szocializmus elméletét és gyakorlatát. Kritikus elme. Szaktársai megbecsülésüknek többször is tanujelét adták. 1901-ben beválasztották a szabadszervezet vezetőségébe és megbizták a *Gutenberg* szerkesztésével. Később a Szakegyesület elnöke lett, majd pedig, amikor ez beolvadt a Segélyzőegyesületbe, az egybeolvadás után is őt választották meg elnöknek s ezt a tisztséget ma is viseli. Husz esztendő óta alelnöke a nyomdászok paritásos békéltetőbizottságának. Ebben a minőségben igen hasznos szolgálatokat tett a nyomdaipari munkások gazdasági helyzetének megjavitása körül. Két évtizede tagja a Szakszervezeti Tanácsnak, esztendők óta ennek elnöke. A szakszervezeti mozgalom tehetséges munkása, de résztvett és ma is résztvesz a munkásmozgalom minden ágában. Hosszu esztendők óta a párt németnyelvü lapjának, a *Volksstimme*-nek szerkesztője.

Saly Endre

a budapestkörnyéki lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1872-ben Koltán (Vasmegye). A szülői háztól már 5 éves korában elkerült s ettől kezdve Vasmegye különböző községeibe vetette a sors, ahol az iskoláit is végezte. Tizenhárom éves korában elment szabóinasnak, fölszabadulása után Győrben dolgozott mint segéd, ahonnan 1893-ban bevonult katonának a 76-ik gyalogezredhez Sopronba. Ott szolgált 1896-ig. Amikor szabadságolták, Budapestre ment munkába, ahová már régen vágyakozott. Mint segéd Budapesten dolgozott és följövetele alkalmával beiratkozott a Budapesti Szabómunkások Szakegyletébe. Az 1897-ik évi közgyülésen jegyzőnek választották meg, később alelnöknek, elnöknek és az 1901. évi közgyülésen pénztárosa lett az egyesületnek és azóta is ezt a tisztséget tölti be. 1906-ban szaktársai bizalmából a Budapesti Szabósegédek Betegsegélyző Pénztárának lett az alkalmazottja és a pénztár beolvadása alkalmával belépett az Általános Betegsegélyző Pénztárba. A Budapesti Kerületi Munkásbiztositó Pénztárban mint osztályvezető titkár müködött 1920 julius végéig, amikor a kurzus, több elvtárssal együtt, minden kártérités nélkül, 20 évi szolgálat után állásából elmozditotta. 1920 augusztus óta a Magyarországi Szociáldemokrata Párt gazdasági hivatalának a vezetője. Amig a „Népszava" hetilap volt, ő volt a lap felelős szerkesztője. A „Népszava" kiadója volt mintegy 18 éven keresztül és ugy a gazdasági, mint a politikai mozgalomban állandóan résztvett munkástársainak megbecsülő bizalmától kisérve. A szabómunkások megszervezése, de különösen a vidéki szabómunkások öntudatra ébresztése körül nagy érdemei vannak. Szorgalma, rendszeretete szinte páratlan; ezek jellemének alapvonásai és a szigoru puritánság. A munkáskérdést, különösen annak gyakorlati vonatkozásait kitünően ismeri. Ezek a tulajdonságai vitték előre tisztviselői pályáján is; ezek szereztek neki megbecsülést a munkásmozgalomban, amelynek legnehezebb esztendőiben megalkuvást nem ismerő harcosa volt.

Sütő József

a budapesti II. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1881-ben Budapesten. Iskolái elvégzése után a kömüvesmesterséget tanulta. 1897. év októberében szabadult föl. 1898. év március havában külföldi utra indult. Egy évi vándorlás után 1899-ben Pozsonyba került, ahol fiatal kora ellenére csakhamar alelnöke lett az ottani önálló épitőmunkásszakegyletnek, majd a pozsonyi Szakszervezeti Tanács tagja, valamint a szociáldemokrata párt vezetőségének tagja lett, amely tisztséget 1904 január 1-ig töltötte be. 1904-ben visszakerült Budapestre, ahol az épitőmunkáskongresszus a szövetség ügyvezető alelnökévé választotta meg. Azóta állandóan a szövetség szolgálatában van 1914. év óta tagja a szociáldemokrata párt választmányának. A szociáldemokrata párt választmánya egyhangu határozatával a végrehajtóbizottság elnökévé választotta. A szakszervezeti mozgalom az igazi területe. Az épitőipari munkások megszervezése körül fáradhatatlanul tevékenykedett. Sok esztendőig épitésvezető volt De ebben a minőségében is a munkások ügyét szolgálta. A pártmozgalomban is hosszu esztendők óta résztvesz. Jó szónok és a vidéki népgyüléseken sok sikert ért el. Munkatársa az „Épitőmunkás"-nak. Szervezte egyidőben a szesz- és sörgyári munkásokat is. Számos épitőipari intézményben fejtett ki buzgó tevékenységet. A választási küzdelemben Székesfehérvárott is fölvette a harcot. Gróf Károlyi Józseffel került pótválasztásba. Csaknem 5000 szavazatot kapott.

Szabó Imre

a budapestkörnyéki lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

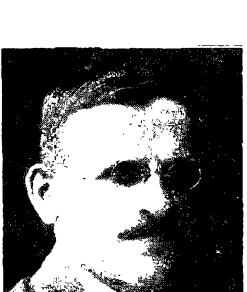

Földmivescsaládbanszületett Szeghalmon (Békésmegye) 1877-ben. Iskoláit is ott végezte, de szüleinek szegényes viszonyai már kora gyermekkorában mezőgazdasági munkára kényszerítették. 16 éves koráig ilyen egyhangu robotolással töltötte idejét és csak néha, nagyritkán jutott vágyai netovábbjához, egy-egy könyvhöz vagy iráshoz. Ezeket szenvedélyes mohósággal olvasgatta, ha volt egy kis szabad ideje. A falusi egyhanguság és tanulási vágy nem hagyta nyugton és egy szép tavaszi napon a szülői háztól megszökött. Békésen beállott egy asztalosmesterhez tanoncnak. 3 év mulva, fölszabadulásakor, azonnal a budapesti asztalosok szakegyletének tagjai sorába lépett és ettől az időtől kezdve hüséges katonája maradt a szocialista eszméknek. Fiatalabb korában sokáig a külföldet járta, majd idehaza az ország különféle városaiban és Budapesten dolgozott. A szocialista agitáció és a szakszervezeti mozgalomban kifejtett tevékenysége miatt, különösen a vidéki városokban, sok üldözésen ment keresztül.

A famunkások országos szervezöbizottsága 1908-ban szabadszervezeti tisztviselőnek alkalmazta, majd 1916-ban a Magyarországi Famunkások Szövetségéhez került és most is ott van alkalmazásban mint titkár. A Famunkások Országos Szövetségének központi vezetőségi tagja. Szolgálja a mozgalmat szóban és irásban, ahogy éppen annak szüksége mutatkozik. Egyébként a *Népszava* kiadója is.

Szociálpolitikai munkásságot is fejt ki hosszu esztendők óta. Tagja volt a Budapesti Kerületi Pénztár igazgatóságának, valamint az Országos Munkásbiztositó Pénztár fölügyelőbizottságának. Mint munkaügyi és népjóléti miniszter tagja volt a kommün bukása után a Peidl-kormánynak. Az 1919-iki pártkongresszus beválasztotta a pártvezetőségbe. Hosszu, több mint egy negyedszázados munkálkodása alatt mindig a munkásosztály sorsát, a szocialista mozgalom érdekeit tartotta szem előtt. A leghivatottabb szakszervezeti vezetők közül való. De nem zárkózik be a szakszervezeti mozgalom rendkivül sok tennivalói közé. Jut ideje arra is, hogy a pártszervezeti mozgalomnak is lelkes harcosa legyen.

Szeder Ferenc

Békéscsaba szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1881-ben Szentesen. Vagyontalan földmives szülőktől származott. Az elemi iskolák elvégzése után kisebb gazdaságokban mint pásztor, később mint béres keresett alkalmazást. 1896-ban, az akkori általános választások sodorták a földmunkásmozgalomba. Azóta állandó részese a földmunkások szervezeti mozgalmának. A Magyarországi Földmunkások Országos Szövetségében tevékeny részt vett és ma is résztvesz, de résztvesz a szociáldemokrata párt politikai mozgalmaiban is. Napszámos és egyéb mezőgazdasági munkák végzése után 20 éves korában kubikos lett és mint ilyen bejárta az Osztrák-magyar monarchiát és Németország egy részét. Közben szorgalmasan tanult. Különösen figyelembe részesitette a mezőgazdasággal kapcsolatos szociálpolitikai kérdéseket. 1910-ben a miskolci szociáldemokrata párt titkárává választották. Egyidejüleg vidéki tudósitója volt a „Népszavá"-nak. 1914-ben a Miskolci Kerületi Munkásbiztositó Pénztár tisztviselője lett. Végigküzdötte a világháborut. 1920-tól 1922-ig titkára volt a Magyarországi Földmunkások Országos Szövetségének s nagy része volt a földmunkásszövetség talpraállitásában. 1922 február óta pedig a szociáldemokrata párt központi titkára, ahol a vidéki pártszervezetek kiépitésén dolgozik. Szakcikkei, melyekben a földmunkások életviszonyaival, mezőgazdasági, szociálpolitikai és egyéb hasonlóan természetü kérdésekkel foglalkozik, a „Világszabadság" és „Földmivesek Lapja" cimü lapokban jelentek meg. A földmivesmozgalom és az agrárkérdés egyik legalaposabb ismerője. Nagyon jó szónok és kiváló agitátor. A földmivesek között már nagyon régen ismert a neve. Annak a sikernek a titka, amely szervezési munkálatait kiséri: az egyszerüség és a közvetlenség; a föld népének tökéletes ismerete.

Vanczák János

a budapesti III. lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1870-ben Budapesten. Iskoláinak elvégzése után a lakatosmesterséget tanulta meg és 1890-ben mint segéd külföldi vándorutra ment tudását és szakmai képzettségét gyarapitani. 1893-ban visszatérve, bekapcsolódott az akkor még a kezdet nehézségeivel vivódó magyarországi munkásmozgalomba. 1899-ben a munkásság közbizalma kiemelte a fizikai munka köréből és tisztviselőjévé választotta meg a Budapesti Egyesült Lakatos-Ipartestület Betegsegélyző Pénztár igazgatósága, amelynek már évek óta tagja volt. Innen 1904-ben, előbb szerkesztőnek, később titkárának hivta meg a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetsége, amelynek létesülésében része volt és e szövetség szolgálatában állott egészen 1920 februárjáig, amikor a Magyarországi Szociáldemokrata Párt vezetősége a „Népszava" főszerkesztői állásába hivta meg. Kezdettől fogva tagja a munkásmozgalom szervei közül a Szakszervezeti Tanácsnak és a Szociáldemokrata Párt vezetőségének és szolgálja a munkásság ügyét mint szónok és iró. Mint szövetségi titkár tagja volt a vas- és fémmunkások nemzetközi szövetsége végrehajtóbizottságának és képviselte a magyar munkásságot ismételten Németországban, Franciaországban, Belgiumban, Svájcban, Ausztriában, Szerbiában, Romániában stb. Közgazdasági és szociálpolitikai közéletünkben élénk része volt a munkásbiztositás kiépitésében, a munkaközvetités rendezésében, tagja volt az Állami Munkaközvetitő Hivatal választmányának és végrehajtóbizottságának; igazgatósági tagja az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztositó Pénztárnak; igazgatósági tagja, majd alelnöke a Budapesti Kerületi Munkásbiztositó Pénztárnak; választottbirája az Állami Munkásbiztositó Hivatalnak. Irodalmi téren a munkásmozgalommal kapcsolatos tanulmányokon és értekezleten kivül több kötet verse, novellája és könyvforditása jelent meg, amelyről a kritika mindenkor elismeréssel nyilatkozott. A magyar munkásmozgalom legszeretettebb vezetőembere. Ez megmond mindent.

Várnai Dániel

a budapestkörnyéki lajstromos választókerület szociáldemokrata nemzetgyülési képviselője

Született 1881-ben Miskolcon. A középiskola négy alsó osztályának elvégzése után a betűszedés mesterségét tanulta, 1898-ban fölszabadulván, 1907-ig működött mint betűszedő. Közben két esztendeig katonáskodott és 6 hónapig a nyomdai munkások szokásos vándorutján volt; bejárta Németországot, Belgiumot, Olaszországot és Franciaországot 1907-ben lépett a *Népszava* szerkesztőségébe. A politikai hirszolgálatnál működött, majd politikai rovatvezető és a lap helyettes szerkesztője lett. A *Szocializmus* újramegindításakor a pártvezetőség a tudományos szemle szerkesztésével bizta meg. Várnai Dániel 1898 óta fejt ki irodalmi munkásságot. Az elméleti szocializmust, a szocialista irodalmat éppen olyan jól ismeri, amilyen éles a látása a gyakorlati napi politika kérdéseinek fölismerésében és amilyen kiválóan kezeli a szépirók tollát.

Már nyomdai munkás korában jelent meg „Hajnali énekek" című novellás kötete. Ujabban jelent meg a „Sorsunk, életünk", majd a „Háboru" és a „Láz" című regénye és novellagyüjteménye. Szépirodalmi munkássága mellett több tanulmányt irt, amelyekben különösen a müvészet és a szocializmus egymáshoz való viszonyát, továbbá ujabban az Internacionále helyzetét és az első orosz forradalom belső politikai és nemzetközi vonatkozásait világitotta meg. Az utóbbi években orosz eredetiből lefordította Tolsztoj, Turgenyev, Gogoly és Andrejev több munkáját. Tolsztoj „Szevasztopol"-ja elé hosszabb Tolsztoj-tanulmányt irt. A világháboru folyamán Przemysl védelmében vett részt, ahol a vár átadása alkalmával orosz hadifogságba került. Három esztendőt Középázsiában, Turkesztánban töltött el. Orosz hadifogságból 1918 januárjában megszökött, hazafelé való utjában egész déli Turkesztánt, Perzsia egy részét, a Kaukázust és Déloroszországot bejárta.

A központi választási iroda vezetői

voltak: **Büchler József**, a szociáldemokrata párt központi titkára, **Mónus Illés**, aki most a szociáldemokrata parlamenti frakció titkára és **Horváth Katica**, az országos nőszervezőbizottság titkára.

Büchler József

Mónus Illés

Horváth Katica

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

Előszó 3
Bevezetés 5
Útban a parlament felé 9
A szociáldemokrata párt választási küzdelme . . . 35
A döntő küzdelem napjai 46
Választási küzdelmünk és sikerünk számokban . . . 60
Piros szegfük 63
A nemzetgyülés szociáldemokrata frakciójának elvi deklarációja 67
Életrajzok 87

SZOCIÁLDEMOKRATÁK A PARLAMENTBEN

A Szociáldemokrata Párt
választási küzdelmének dokumentumai

SZERKESZTETTE
SZAKASITS ÁRPÁD
VANCZÁK JÁNOS
ELŐSZAVÁVAL

BUDAPEST, 1922
A Népszava-Könyvkereskedés kiadása, VII, Erzsébet-körut 35

Az archépeket
Cárdonyi Testvérek
készítették